

Talousvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 2/2026 vp): Asia on saapunut talousvaliokuntaan mietinnön antamista varten. Asia on lisäksi lähetetty perustuslakivaliokuntaan, hallintovaliokuntaan, maa- ja metsätalousvaliokuntaan ja sosiaali- ja terveystaloudelliseen valiokuntaan lausunnon antamista varten.

Lausunnot

Asiasta on annettu seuraavat lausunnot:

- maa- ja metsätalousvaliokunta MmVL 11/2026 vp
- perustuslakivaliokunta PeVL 17/2026 vp
- hallintovaliokunta HaVL 9/2026 vp
- sosiaali- ja terveystaloudellinen valiokunta StVL 5/2026 vp

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- johtava asiantuntija Riikka Hietanen, työ- ja elinkeinoministeriö
- kaupallinen neuvos Olli Hyvärinen, työ- ja elinkeinoministeriö
- johtava asiantuntija Terhi Kauti, työ- ja elinkeinoministeriö
- valtion kyberturvallisuusjohtaja Rauli Paananen, liikenne- ja viestintäministeriö
- markkinaoikeustuomari Markus Ukkola, markkinaoikeus
- erityisasiantuntija Juhani Puisto, Liikenne- ja viestintävirasto, Kyberturvallisuuskeskus
- hankinta-asiantuntija Kaisa Lindholm, Huoltovarmuuskeskus
- tutkuspäällikkö Elisa Haatainen, Kilpailu- ja kuluttajavirasto
- tutkimusohjaaja Jan Jääskeläinen, Kilpailu- ja kuluttajavirasto
- Director, Travel Industry Cooperation Mervi Toivonen, Visit Finland
- juristi Annika Korpela, Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy
- johtava juristi Eeva-Riitta Högnäs, Suomen Kuntaliitto
- liiketoimintajohtaja Peter Aho, Administer Oyj
- talousjohtaja Kalle Lehtonen, Administer Oyj
- johtava juristi Jukka-Pekka Salmela, Hansel Oy

Valiokunnan mietintö TaVM 16/2026 vp

- toimitusjohtaja Tomi Tura, Lahden Seudun Kehitys LADEC Oy
- Vanhempi varatoimitusjohtaja Pohjois-Euroopassa Jari Vihervuori, Lindström Oy
- varatoimitusjohtaja Aki Haukilahti, Sydänsairaala Oy
- toimitusjohtaja Raija Tapio, Tekonivelsairaala Coxa Oy
- johtava asiantuntija Sanna-Maria Bertell, Elinkeinoelämän keskusliitto ry
- johtava asiantuntija Jarno Talvitie, Hyvinvointiala HALI ry
- Hallituksen puheenjohtaja Salli Kortelainen, Julkishallinnon palvelukumppanit - Kustos ry
- lakiasiaintoimitusjohtaja Keijo Karhumaa, Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry
- varatoimitusjohtaja Johanna Sipola, Keskuskauppakamari
- lakimies Veli-Matti Aittoniemi, Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry
- toimitusjohtaja Minna Vanhala-Harmanen, Perheyrittäjien liitto ry
- vastaava juristi Risto Aunio, Rakennusteollisuus RT ry
- johtava asiantuntija Marjukka Turunen, Sailab – MedTech Finland ry
- toimitusjohtaja Rasmus Roiha, Software Finland ry
- johtava asiantuntija Pia Björkbacka, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- toiminnanjohtaja Jaakko Helenius, Suomen Elinkeino- ja kehitysyhtiöt SEKES ry
- elinkeinopolitiikan asiantuntija Katja Rajala, Suomen Yrittäjät ry
- toimitusjohtaja Jessica Karhu, Teknologiateollisuus ry
- professori Petri Kuoppamäki
- professori Kirsi-Maria Magga
- hallinto-oikeuden dosentti, oikeustieteen tohtori Tuomas Pöysti
- professori Juha Raitio
- professori Janne Tukiainen
- professori Tomi Voutilainen

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- valtiovarainministeriö
- ympäristöministeriö
- korkein hallinto-oikeus
- Svenska Finlands folkting
- Senaatti-kiinteistöt
- KEHA-keskus
- Etelä-Suomen maakuntien liitot
- Itä-Suomen maakuntien liitot
- Länsi-Suomen maakuntien liitot
- Pohjois-Suomen maakuntien liitot
- Kuutoskaupungit (kuusi suurinta kaupunkia)
- Lapin liitto
- Savitaipaleen kunta
- Vöyrin kunta
- toimitusjohtaja Jorma Saariketo, Handata Oy
- Lahden seutu - Lahti Region Oy
- Vaasan seudun Matkailu Oy
- Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry
- FiCom ry
- Kiinteistönomistajat ja rakennuttajat Rakli ry

Valiokunnan mietintö TaVM 16/2026 vp

- Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- Mikro- ja yksinyrittäjät ry
- Palvelualojen ammattiliitto PAM ry
- Sailab – MedTech Finland ry
- Suomen Asianajajat
- Suomen Elinkeino- ja kehitysyhtiöt SEKES ry
- Suomen yliopistojen rehtorineuvosto UNIFI ry
- Tekstiilihuoltoliitto ry
- professori Katri Kauppi
- tutkija Pekka Lith

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annettua lakia eli niin kutsuttua hankintalakia, vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annettua lakia, eli niin kutsuttua erityisalojen hankintalakia, rikosrekisterilakia sekä vesihuoltolakia.

Hankintalakiin ja erityisalojen hankintalakiin ehdotettavilla muutoksilla huomioitaisiin pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman hankintalakiin liittyvät tavoitteet. Muutoksilla lisättäisiin tehokkuutta ja kustannussäästöjä julkisissa hankinnoissa. Hankintojen suunnittelua koskevilla muutoksilla edistettäisiin hankintojen toteuttamista tarkoituksenmukaisina kokonaisuuksina siten, että hankintayksiköiden tarpeet tulevat kustannustehokkaasti katettua. Sidosyksiköitä koskevalla muutoksella niin ikään parannettaisiin julkisen sektorin tehokkuutta sekä vahvistettaisiin alueellista elinvoimaa ja yrittämisen toimintaedellytyksiä. Esityksellä pyritään lisäämään erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten osallistumisedellytyksiä ja mahdollisuuksia osallistua julkisiin tarjouskilpailuihin. Huoltovarmuutta, hankintojen vastuullisuutta ja ympäristönäkökulmia koskevilla muutoksilla vahvistetaan turvallisuusnäkökohtien huomioimista osana hankintaprosessia sekä sopimuskauden aikana. Hankintalakiin ja erityisalojen hankintalakiin lisättäisiin säännös, jonka mukaan lainvoimainen tuomio törkeästä kirjanpitorikoksesta sekä eräistä ympäristörikoksista olisi pakollinen peruste tarjoajan poissulkemiseksi. Tämän vuoksi muutettaisiin myös rikosrekisterilakia. Lisäksi selkeytettäisiin hankintayksiköiden tiedonsaantioikeuksia alihankkijoiden ja voimavarayksiköiden vaihtamiseksi silloin, kun näihin voidaan soveltaa pakollisia tai harkinnanvaraisia poissulkemisperusteita.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan keväällä 2026.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Ehdotuksen tausta ja tavoitteet

Julkisia hankintoja koskevan sääntelyn yleisinä tavoitteina ovat toimivat ja kilpailulliset markkinat sekä hankintoihin käytettävien verovarojen tehokas käyttö. Lisäksi sääntelyllä

Valiokunnan mietintö TaVM 16/2026 vp

kannustetaan hankintayksikköjä huomioimaan turvallisuuteen sekä ympäristölliseen ja sosiaaliseen vastuullisuuteen liittyvät näkökohdat.

Hallituksen esityksessä ehdotettujen muutosten tavoitteena on lisätä tehokkuutta, kilpailullisuutta ja kustannussäästöjä julkisissa hankinnoissa sekä edistää laadukkaiden julkisten palvelujen toteutumista. Tavoitteena on lisätä erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten mahdollisuuksia osallistua julkisten hankintojen tarjouskilpailuihin. Lisäksi sääntelyä pyritään uudistamaan niin, että huoltovarmuuteen, turvallisuuteen ja kestävyYTEEN liittyvät tarpeet voidaan huomioida julkisissa hankinnoissa nykyistä paremmin osana hankintaprosessia sekä sopimuskauden aikana. Ehdotus perustuu pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman kirjauksiin.

Hallituksen esityksen keskeisimmät ehdotukset liittyvät hankintayksikköjen sidosyksikköjä koskevaan sääntelyyn sekä tavoitteeseen parantaa julkisten hankintojen huolellista suunnittelua ja valmistelua. Hankintojen perusteellista valmistelua pyritään kehittämään erityisesti kehittämällä hankintayksikköjen markkinakartoitusta koskevaa sääntelyä. Sidosyksikkösääntelyn muutosten ohella markkinoiden kilpailullisuutta edistetään hankintojen jakamista sekä hankintojen keskeyttämistä ja uudelleen kilpailuttamista koskevien hankintalain säännösten muutoksilla.

Talousvaliokunta pitää ehdotuksia pääosin perusteltuina ja puoltaa lakiehdotusten hyväksymistä seuraavin huomioin ja yksityiskohtaisissa perusteluissa selvitetuin muutosehdotuksin.

Julkisiin hankintoihin liittyvät mahdollisuudet talouden kasvun näkökulmasta

Hallituksen esityksen mukaan julkisia hankintoja tehdään noin 38 miljardilla eurolla vuodessa. Valiokunta pitää erittäin tärkeänä, että tämä merkittävä osa Suomen kansantaloudesta ja julkisen sektorin toiminnasta hyödynnetään myös keinona vauhdittaa yhteiskunnan ja talouden kehitystä kohti kestävää kasvua.

EU:n hankintadirektiivit ja kansallinen hankintalainsäädäntö pyrkivät ohjaamaan hankintayksiköitä tekemään hankintojaan kustannustehokkaasti sekä hyödyntäen markkinoiden kilpailutilannetta parhaalla mahdollisella tavalla. Suuri merkitys on julkisen hankinnan toteutustavalla. Erityisesti innovatiivisten ja vaikuttamisperusten hankintojen kautta on kyetty edistämään talouden kasvun kannalta keskeisiä innovaatioita ja kyvykkyyksiä, kuten vähäpäästöisten teknologioiden kehitystä, uusien digitaalisten ratkaisujen käyttöönottoa ja kiertotaloudessa tarvittavien liiketoimintamallien kehittämistä sekä löytämään vaikuttavia ratkaisuja työllistämisen tai sote-palveluiden tarpeisiin. Samalla kannustetaan yrityksiä T&K- ja innovaatiotoimintaan sekä uusien ratkaisujen kaupallistamista ja pääsyä markkinoille.

Ehdotuksen suhde julkisia hankintoja koskevaan EU-sääntelyyn

Hallituksen esityksessä ehdotetut muutokset hankintalainsäädäntöön perustuvat kansallisiin muutostarpeisiin, ja niiden tarkoituksena on löytää ratkaisuja erityisesti kansallisiin erityiskysymyksiin, kuten sidosyksikköjen erittäin laajaan ja osin virheelliseen käyttöön. Euroopan komissio on tehnyt alustavan hallinnollisen arvion Suomen sidosyksikkökäytännöistä vuosina 2024 ja 2025. Tarkastelussa ovat olleet nimenomaan voimassa olevan lain

Valiokunnan mietintö TaVM 16/2026 vp

pienomistuksia koskevat kysymykset. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan on olemassa riski, että komissio käynnistää asiassa rikkomusmenettelyn Suomea vastaan.

Komissio on myös ilmoittanut, että se tulee lähitulevaisuudessa antamaan ehdotuksen julkisia hankintoja koskevan EU-lainsäädännön uudistamiseksi. Ehdotuksen sisältö ja suhde nyt käsiteltävänä olevaan hankintalain uudistukseen ei vielä ole tiedossa. Kyse on joka tapauksessa erittäin laajasta kokonaisuudesta, jonka käsittely EU:n tasolla ja saattaminen osaksi kansallista lainsäädäntöä tulee viemään useita vuosia.

Perustuslakivaliokunnan lausunto

Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan (PeVL 17/2026 vp) arvioinut julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1. lakiehdotus) 15 §:n hankintayksikköjen sidosyksikköhankintoja koskevaa sääntelyä. Perustuslakivaliokunta on ottanut kantaa erityisesti ehdotettavaan uuteen 15 §:n 2 momenttiin, jonka mukaan pykälässä aiemmin säädetyn lisäksi edellytyksenä sidosyksikön käytölle on, että hankintayksikön omistusosuus sidosyksiköstä on vähintään kymmenen prosenttia.

Perustuslakivaliokunta on todennut, että hallituksen esitykseen sisältyvät lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan ehdotettu sääntely on merkityksellistä ennen muuta perustuslain 121 §:ssä turvatun kunnallisen ja muun alueellisen itsehallinnon kannalta. Perustuslakivaliokunnan vakiintuneen lausuntokäytännön mukaan perustuslainvoimaisesti suojattu kunnallinen itsehallinto merkitsee kuntalaisille kuuluvaa oikeutta päättää kuntansa hallinnosta ja taloudesta. Itsehallinto kattaa muun muassa kuntien verotusoikeuden ja kuntalaisten oikeuden itse valitsemiinsa hallintoelimiin. (HE 1/1998 vp, s. 175/II)

Kunnallisen itsehallinnon keskeisiä ominaispiirteitä täsmennetään perustuslain 121 §:n 2 ja 3 momentin säännöksillä (HE 1/1998 vp, s. 175/II). Perustuslakivaliokunnan mielestä kunnallisen itsehallinnon keskeisillä ominaispiirteillä tarkoitetaan näin ollen vaatimuksia, joista perustuslain 121 §:n 1—3 momentissa on säädetty eli vaatimusta kunnan hallinnon perustumisesta kansanvaltaisuuteen, kunnan hallinnon yleisten perusteiden ja kunnille annettavien tehtävien perustumisesta eduskunnan säätämään lakiin sekä kuntien itsenäinen verotusoikeus. Tavallisella lailla ei voida puuttua näihin itsehallinnon keskeisiin ominaispiirteisiin tavalla, joka asiallisesti ottaen tekisi itsehallinnon merkityksettömäksi (ks. esim. PeVL 20/2013 vp, s. 6/II, PeVL 22/2006 vp, s. 2/I, PeVL 65/2002 vp, s. 2/II, PeVL 31/1996 vp, s. 1/II).

Perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan hankintalain 15 §:n 2 momentin sääntelyä arvioitaessa on kiinnitettävä huomiota myös kunnille ja hyvinvointialueille muutoksen jälkeen jääviin mahdollisuuksiin huolehtia tehtävistään ja tehdä hankintoja. Nyt ehdotetulla muutoksella ei ensinnäkään rajoiteta hankintayksikölle kuuluvaa harkintavaltaa siitä, tuottaako se tarvitsemansa palvelut itse, ostaako sen markkinoimijalta vai hankkiiko sen omalta sidosyksiköltään. Ehdotettu 15 §:n 2 momentin säännös rajoittaa sidosyksiköiden omistajien osakeomistuksen vähimmäismäärää ja siten jossakin määrin organisoitumismahdollisuuksia yhtiömuodossa. Omistusrajoituksesta huolimatta kunnille ja hyvinvointialueille jää edelleen

Valiokunnan mietintö TaVM 16/2026 vp

harkintavaltaa palveluiden järjestämiseen erityyppisissä rakenteissa eikä muutos velvoita palvelun kilpailuttamiseen ja ulkoistamiseen markkinatoimijalle.

Ehdotettu säännös koskee lisäksi vain yhtiömuotoisia toimijoita, ja se jättää kunnille ja hyvinvointialueille edelleen mahdollisuuden organisoida toimintojaan eri organisaatiomuodoissa. Tilanteessa, jossa on tarvetta organisoida palvelutuotanto siten, että sitä voivat hyödyntää useat kunnat yhdessä, vaihtoehtona on organisoituminen kuntalain mukaan kuntayhtymäksi tai liikelaitoskuntayhtymäksi (tai hyvinvointialueista annetun lain mukaan hyvinvointiyhtymäksi ja liikelaitoskuntayhtymäksi). Edelleen palveluita voidaan järjestää kuntien tai hyvinvointialueiden välillä hankintalain 16 §:n horisontaalista yhteistyötä koskevan poikkeuksen turvin. Myös niin sanottuun vastuukuntamalliin ja yhteistoimintasopimukseen perustuva toimivallan siirto ovat perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan mahdollisia toimintatapoja. Hallituksen esityksessä ei myöskään ehdoteta muutoksia yhteishankintoja koskevan 20 §:n 4 momentin mukaiseen poikkeukseen, jonka mukaan hankintalakia ei sovelleta hankintayksikön ja yhteishankintayksikön väliseen yhteishankintatoimintojen tai hankintojen tukitoimintojen tuottamista koskevaan palvelusopimukseen.

Perustuslakivaliokunta toteaa lausunnossaan, että nyt ehdotettu sääntely vaikuttaa kunnallista itsehallintoa rajoittavasti, koska se rajoittaa kunnan päätösvaltaa etenkin siltä osin, kuin sääntely kohdistuu kunnan toimintaan liittyvien palvelujen toteuttamistapaan, -menettelyyn ja -organisaatioon. Sääntelyllä ei kuitenkaan puututa perustuslakivaliokunnan tähänastisessa käytännössä ja perustuslakiuudistuksen esitöissä tarkoitetulla tavalla kunnallisen itsehallinnon keskeisiin ominaispiirteisiin eli vaatimukseen kunnan hallinnon kansanvaltaisuudesta taikka kunnallista itsehallintoa keskeisesti turvaavaan lailla säätämisen vaatimukseen. Näin ollen ehdotettu sidosyksikön käyttämiselle asetettava 10 prosentin omistusosuuden vaatimus ei ole merkitykseltään niin olennainen lisäedellytys, että se asiallisesti ottaen tekisi itsehallinnon merkityksettömäksi. Ehdotetun sääntelyn ei myöskään voida arvioida johtavan sellaiseen kuntien taloudellisen itsehallinnon laaja-alaiseen heikennykseen tai olennaiseen rajoittamiseen, joka vaarantaisi kuntien mahdollisuudet päättää itsenäisesti omasta taloudestaan.

Ehdotettu sääntely on hyvinvointialueisiin kohdistuessaan merkityksellistä perustuslain 121 §:n 4 momentin sen säännöksen kannalta, jonka mukaan itsehallinnosta kuntia suuremmilla hallintoalueilla säädetään lailla. Perustuslakivaliokunnan tulkinnan mukaan valtion ohjauksen, tehtävien järjestämistapaa koskevien rajoitusten ja hyvinvointialueiden rahoitusmallin vuoksi hyvinvointialueiden itsehallinto jää kuitenkin varsin ohueksi. Nyt ehdotetun sääntelyn suhde kunnalliseen itsehallintoon ei siten muodostu ongelmalliseksi myöskään perustuslain 121 §:n 4 momentin kannalta.

Perustuslakivaliokunta kuitenkin toteaa, että hankintalain 15 §:n 2 momentin muutoksella voi olla merkittäviäkin vaikutuksia kuntien ja hyvinvointialueiden toimintaan, ja valiokunnan saaman selvityksen valossa vaikutukset vaihtelevat huomattavasti muun muassa eri kokoisissa ja eri alueilla sijaitsevissa kunnissa. Perustuslakivaliokunnan näkemyksen mukaan nyt käsillä olevan ehdotuksen vaikutuksia erityyppisiin kuntiin olisi ollut perusteltua tarkastella hallituksen esityksestä ilmi käyvää seikkaperäisemmin.

Valiokunnan mietintö TaVM 16/2026 vp

Perustuslakivaliokunta pitää välttämättömänä, että sidosyksikköjä koskevan sääntelyn toteutumista seurataan erityisesti siltä kannalta, miten se vaikuttaa kunnan lakisäätteisten tehtävien asianmukaiseen hoitamiseen ja palvelujen saatavuuteen sekä kuntien ja niiden asukkaiden välisiin eroihin ja että seurannassa havaittuihin ongelmiin puututaan. Lisäksi perustuslakivaliokunnan mielestä talousvaliokunnan on jo nyt, lain säätämisvaiheessa, syytä arvioida vaikutuksia erilaisiin kuntiin hallituksen esityksessä tehtyä seikkaperäisemmin.

Hankintayksikköjen sidosyksikkösääntelyyn ehdotetut muutokset

Julkisomisteisten sidosyksikköyhtiöiden eli inhouse-yhtiöiden käyttö on viime vuosina yleistynyt kunnissa ja hyvinvointialueilla. Vaikka inhouse-yhtiöt ovat parhaimmillaan joustava ja tehokas osa julkishallintoa, ne saattavat muodostua ongelmaksi silloin, kun julkisen sektorin toimija toimii markkinoilla kilpaillen yrittäjäriskillä toimivien yritysten kanssa. Hallituksen esityksessä ehdotetuilla sidosyksikköjä koskevilla muutosehdotuksilla pyritään puuttumaan tähän ongelmaan hallitusohjelman kirjausten mukaisesti.

Voimassa olevan hankintalain 15 §:n mukaan lakia ei sovelleta hankintaan, jonka hankintayksikkö tekee sidosyksiköltään. Sidosyksiköllä tarkoitetaan hankintayksiköstä muodollisesti erillistä ja päätöksenteon kannalta itsenäistä yksikköä. Lisäksi edellytyksenä on, että hankintayksikkö yksin tai yhdessä muiden hankintayksiköiden kanssa käyttää määräysvaltaa yksikköön samalla tavoin kuin omiin toimipaikkoihinsa ja että yksikkö harjoittaa enintään viiden prosentin ja enintään 500 000 euron osuuden liiketoiminnastaan muiden tahojen kuin niiden hankintayksiköiden kanssa, joiden määräysvallassa se on. Sidosyksikössä ei saa olla muiden kuin hankintayksiköiden pääomaa.

Nykyisessä hankintalaissa ei aseteta määrällisiä rajoituksia hankintayksiköiden omistuksille sidosyksiköissä, ja hankintayksiköt ovat hyödyntäneet sidosyksikköjä hankinnoissaan, vaikka niillä olisi vain muutaman prosentin omistusosuus yksiköstä. Hallituksen esityksessä hankintalain 15 §:n 2 momenttiin ehdotetaan sidosyksiköiden vähimmäisomistusosuutta koskevaa lisävaatimusta, jonka mukaan hankintayksikön on omistettava vähintään kymmenen prosenttia sidosyksikön osakkeista, jotta se voi hyödyntää sidosyksikköä palvelutarpeidensa täyttämiseksi. Ehdotus koskee hallitusohjelman kirjauksen mukaisesti vain osakeyhtiömuotoisia sidosyksiköitä.

Ehdotuksen tavoitteena on ehkäistä sidosyksikköjen toimintaan liittyviä markkinahäiriöitä, hillitä epätarkoituksenmukaisia ja kilpailua vääristäviä käytäntöjä, parantaa erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten edellytyksiä ja mahdollisuuksia osallistua tarjouskilpailuihin sekä rajoittaa hankintayksiköiden mahdollisuuksia kiertää hankintalakia sidosyksiköiden avulla. Lisäksi tavoitteena on vähentää julkisia kustannuksia keskipitkällä aikavälillä. Hallituksen esityksen mukaan muutos toteutetaan niin, että kunnilla ja hyvinvointialueilla on jatkossakin mahdollisuus järjestää tehtävänsä huoltovarmuuden, potilasturvallisuuden, kielelliset oikeudet sekä muut painavat julkiset intressit turvaavalla tavalla.

Talousvaliokunta on asiantuntijakuulemisissaan selvittänyt ehdotetun sidosyksikköjä koskevan omistusosuusvaatimuksen suhdetta EU:n oikeuteen. Useissa valiokunnan saamista juridista asiantuntemusta edustavissa asiantuntijalausunnoissa todetaan, että ehdotuksen tavoite lisätä

Valiokunnan mietintö TaVM 16/2026 vp

kilpailua ja parantaa kilpailuneutraliteetin toteutumista on unionin oikeuden tavoitteiden mukainen ja ehdotettu kymmenen prosentin omistusosuusvaatimus EU:n hankintadirektiivin liikkumavaran puitteissa mahdollinen. Työ- ja elinkeinoministeriön 27.4.2026 päivätyn vastineen mukaan ehdotusta on pidettävä hankintadirektiivin mukaisena, koska:

- esityksessä ei puututa eikä oteta kantaa sidosyksikköaseman edellytyksiin, jotka on määritelty EU:n hankintadirektiivissä;
- esityksessä ei puututa eikä oteta kantaa hankintayksikön määräysvaltaan sidosyksiköissä, eikä sen todentamiseen;
- hankintayksiköt voivat edelleen olla sidosyksikköyhtiön osakkaina yhdessä useamman hankintayksikön kanssa; ja
- hankintayksiköt voivat edelleen ostaa hyödykkeitä sidosyksiköltä ilman hankintalain mukaista tarjouskilpailua edellyttäen, että ne omistavat vähintään kymmenen prosenttia sidosyksikköyhtiön osakkeiden määrästä ja muut sidosyksikköhankinnoille säädetyt edellytykset täyttyvät.

Poikkeukset sidosyksikköjen vähimmäisomistusosuutta koskevasta vaatimuksesta

Ehdotuksen 15 §:n 8 momentin mukaan kymmenen prosentin vähimmäisomistusosuutta koskevaa vaatimusta ei sovelleta sellaisiin sidosyksiköihin, jotka on perustettu yleisen edun vuoksi tuottamaan yksinomaan rajattua ja lakisääteistä palvelua tai tämän palvelun tuottamiseen välittömästi liittyviä tietojärjestelmiä. Lisäksi edellytetään, että tällaisen sidosyksikön liikevaihto ei ylitä miljoonaa euroa vuodessa, ja että tällaisen sidosyksikön kanssa tehty palvelusopimus on voimassa enintään neljä vuotta.

Talousvaliokunta pitää useiden asiantuntijalausuntojen tavoin hyvänä, että esityksen perusteluissa on erikseen mainittu, ettei omistusosuusvaatimus koske kuntalain (410/2015) mukaisia kuntayhtymiä. Valiokunta viittaa työ- ja elinkeinoministeriön 11.5.2026 päivättyyn lisäselvitykseen ja toteaa, että poikkeus koskee myös hyvinvointialueesta annetun lain (611/2021) mukaisia hyvinvointiyhtymiä.

Useissa asiantuntijalausunnoissa ehdotetaan 15 §:n 8 momentissa tarkoitetun poikkeussäännöksen liikevaihtorajan nostamista merkittävästi korkeammalle tasolle, koska ehdotettu miljoonan euron liikevaihtoraja rajaa poikkeuksen käyttöalan huomattavan kapeaksi. Muutamassa asiantuntijalausunnossa ehdotetaan, että poikkeussäännöksen liikevaihtorajan korottamisen ohella sen soveltamisala ulotettaisiin kattamaan voittoa tavoittelemattomia yleishyödyllisiä palveluja niin, että muun muassa sidosyksikköinä toimivat kunnalliset ja alueelliset kehitysyhtiöt ja matkailunedistämisyhtiöt pääsisivät poikkeuksen piiriin. Valiokunta viittaa 12.5.2026 päivättyyn työ- ja elinkeinoministeriön lisäselvitykseen ja toteaa, että ehdotetun poikkeussäännöksen soveltamisala on haluttu pitää kapeana niin, että se mahdollistaa pienten sidosyksikköjen käytön rajatuissa tapauksissa, kuten kirjastopalveluja ja kirjastoaineistojen hankintaa varten perustetuissa sidosyksiköissä, joissa sidosyksikön toiminta ei vaaranna markkinoiden toimivuutta.

Valiokunnan mietintö TaVM 16/2026 vp

Käänteiset sidosyksikköhankinnat ja in-house sisters hankinnat

Voimassa olevan hankintalain 15 §:n 6 momentin mukaan hankintalakia ei sovelleta tilanteisiin, joissa sidosyksikkö, joka on myös hankintayksikkö, tekee hankinnan siihen määräysvaltaa käyttävältä hankintayksiköltä (käänteinen sidosyksikköhankinta) tai saman hankintayksikön määräysvallassa olevalta toiselta sidosyksiköltä (in-house sisters hankinta).

Hallituksen esityksessä kyseistä hankintalain 15 §:n 6 momenttia ei ehdoteta muutettavaksi, mutta esityksen 15 §:n säännöskohtaisissa perusteluissa todetaan, että hankintadirektiivin 12 artiklan ja voimassa olevan hankintalain 15 §:n 6 momentin mukaista sidosyksikköpoikkeusta ei sovelleta niihin sidosyksikköihin, joissa on enemmän kuin yksi omistaja. Siten sidosyksikön ei ole sallittua tehdä hankintoja omistajaltaan tai sisarsidosyksiköltä, jos sidosyksiköllä on enemmän kuin yksi omistaja.

Talousvaliokunta yhtyy sosiaali- ja terveysvaliokunnan lausunnossa (StVL 5/2026 vp) esitettyyn aiheelliseen huomioon ja toteaa, että hankintadirektiivin mukaisista ja muista hankintoja koskevista vaatimuksista on säädettävä selkeästi laissa. Valiokunta ehdottaa 1. lakiehdotuksen 15 §:n 6 momentin muuttamista vastaamaan hankintadirektiivin 12 artiklan mukaista sääntelyä jäljempänä yksityiskohtaisissa perusteluissa esitetyllä tavalla.

Ehdotuksen vaikutukset eri kokoisiin ja eri alueille sijoittuviin kuntiin

Hallituksen esityksen ja talousvaliokunnan saamien asiantuntijalausuntojen mukaan ehdotus vaikuttaa eri tavoin erikokoisten ja erityyppisten kuntien ja hyvinvointialueiden mahdollisuuksiin järjestää toimintansa ja palvelunsa. Samoin eri kuntiin kohdistuvat kustannusvaikutukset voivat vaihdella merkittävästi. Talousvaliokunta toteaa perustuslakivaliokunnan (PeVL 17/2026 vp) ja hallintovaliokunnan (HaVL 9/2026 vp) tavoin, että hallituksen esityksessä olisi ollut perusteltua tarkastella ehdotuksen vaikutuksia erityyppisiin kuntiin seikkaperäisemmin kuin mitä on tehty.

Asiantuntijalausunnoissa todetaan, että ehdotettu kymmenen prosentin vähimmäisomistusosuutta koskeva vaatimus ei vaikuta juuri lainkaan sidosyksikköjen hyödyntämismahdollisuuksiin niiden kuntien osalta, joiden omistusosuus sidosyksiköstä on vähintään kymmenen prosenttia. Sen sijaan ehdotettuun sääntelyyn joutuvat reagoimaan sidosyksiköt, joilla on yli kymmenen omistajaa sekä sidosyksiköt, joilla on alle kymmenen omistajaa, mutta joiden omistajista yksi tai useampi omistaa yhtiöstä alle kymmenen prosenttia.

Hallituksen esityksen sivulla 66 viitataan Kilpailu- ja kuluttajaviraston selvitykseen, jonka mukaan sääntelyn muutoksesta välittömästi aiheutuvat negatiiviset vaikutukset kohdistuisivat erityisesti sellaisiin pieniin hankintayksiköihin, jotka sijaitsevat etäällä suuremmista kaupunkikeskittymistä ja jotka toimivat toimialoilla, joiden osalta markkinat eivät ole kehittyneet, ja palvelun tuottaminen on aikaan ja paikkaan sidottua. Joissain asiantuntijalausunnoissa pidetään todennäköisenä, että useiden kauempana kasvukeskuksista sijaitsevien pienien kuntien ainoaksi vaihtoehdoksi jää, että ne ryhtyvät tuottamaan itse sellaisia tarvitsemiaan palveluita, joita ne eivät voi enää hankkia sidosyksiköiltä tai joille ei löydy vaihtoehtoisia tarjoajaa markkinoilta.

Valiokunnan mietintö TaVM 16/2026 vp

Talousvaliokunta toteaa saamansa selvityksen perusteella, että ehdotettu sidosyksikköjä koskeva vähimmäisomistusosuusvaatimus vaikuttaa eri tavoin kooltaan ja maantieteelliseltä sijainniltaan erilaisiin kuntiin, ja se voi tuoda haasteita erityisesti pienten ja etäällä kasvukeskuksista sijaitsevien kuntien joidenkin palvelujen ja muiden keskeisten toimintojen järjestämiseen. Valiokunta pitää välttämättömänä, että sääntelyn toteutumista seurataan erityisesti siltä kannalta, miten se vaikuttaa kuntien lakisäateisten tehtävien asianmukaiseen hoitamiseen ja palvelujen saatavuuteen, ja että seurannassa havaittuihin ongelmiin puututaan (*Valiokunnan lausumaehdotus 1*).

Valiokunta on arvioinut ehdotuksen vaikutuksia erilaisiin kuntiin ja hankintayksiköihin seuraavasti:

Ehdotuksen vaikutuksia eri toimialojen ja eriluonteisten palvelujen osalta

Hallitusohjelman mukaan hallitus parantaa julkisen sektorin tehokkuutta sekä vahvistaa alueellista elinvoimaa ja yrittämisen edellytyksiä rajaamalla julkisen sektorin mahdollisuuksia tuottaa inhouse-yksiköissä sellaisia tukipalveluita, joissa on olemassa toimiva markkina, kuten siivous-, taloushallinto-, ruoka- ja ICT-palveluissa.

Talousvaliokunta on kuullut laajasti eri toimialojen edustajia. Asiantuntijalausuntojen perusteella ehdotetun sidosyksikköjä koskevan kymmenen prosentin omistusosuusvaatimuksen vaikutukset vaihtelevat paljon riippuen siitä, minkä toimialan palveluista on kysymys. Valiokunta on saamansa selvityksen perusteella tehnyt seuraavia hankintayksiköiden kannalta keskeisten toimialojen palveluja koskevia huomioita:

Taloushallinnon palvelut. Hallituksen esityksen mukaan taloushallinnon palvelut ovat yksi niistä palveluista, joita sidosyksiköiltä hankitaan eniten niiden hankintayksiköiden toimesta, joiden omistusosuus sidosyksiköstä on alle kymmenen prosenttia. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan hankintayksiköt voisivat useassa tapauksessa saavuttaa merkittävän kustannushyödyn kilpailuttamalla ja hankkimalla palvelut markkinoilta. Valiokunnan saamassa asiantuntijalausunnossa esitetyn esimerkin mukaan suomalainen noin 9 000 asukkaan kunta säästää vuosittain 30 prosenttia talous- ja palkkahallinnon kustannuksista, kun se kilpailutti palvelut ja hankki ne yksityiseltä toimijalta sidosyksikkönsä sijaan.

Talousvaliokunnan saaman selvityksen mukaan kustannussäästöt ovat mahdollisia, koska taloushallinnon palveluja on hyvin saatavilla markkinoilta. Viimeaikaisissa kilpailutuksissa on voinut olla mukana jopa 15 palveluntarjoajaa. Taloushallinnon palvelut eivät myöskään ole paikkaan sidottua toimintaa, joten palveluntarjoajan sijainti ei vaikuta sen mahdollisuuksiin tarjota palveluita.

ICT-palvelut ja tietohallinnon palvelut. Myös ICT-palvelut ja tietohallinnon palvelut ovat tyypillisesti sellaisia palveluja, joita sidosyksiköstä alle kymmenen prosenttia omistavat hankintayksiköt ostavat sidosyksiköiltään. Hallituksen esityksen ja asiantuntijalausuntojen mukaan ICT-palvelut ja tietohallinnon palvelut koostuvat hyvin monentyyppisistä palveluista, joista työ- ja elinkeinoministeriön hallituksen esitystä varten teettämän PricewaterhouseCoopersin (PWC) selvityksen perusteella suurin osa voidaan jatkossa hankkia

Valiokunnan mietintö TaVM 16/2026 vp

markkinoilta suhteellisen helposti ehdotetun siirtymäajan kuluessa, eikä niihin odoteta kohdistuvan merkittäviä muutuskustannuksia.

Toisaalta kunnat ja hyvinvointialueet tarvitsevat ja hyödyntävät myös sellaisia toimialasidonnaisia ICT-palveluja, joita koskevat vaatimukset ovat hankintayksikköjen kesken samat mutta ne eroavat yksityisen sektorin tarpeista. Tällaisia ovat esimerkiksi paikkatietojärjestelmät sekä varhaiskasvatusta ja opetusta koskevat ratkaisut. Lisäksi tarvitaan myös räätälöityjä ratkaisuja, joita ovat muun muassa potilastietojärjestelmät. Tämän tyyppisten palvelujen korvaaminen markkinatoimijoiden palveluilla voi olla erittäin haasteellista ehdotetun siirtymäajan puitteissa. Lisäksi PWC:n arvion mukaan muutuskustannukset näiden palvelujen osalta voivat olla suuria.

Talousvaliokunta kiinnittää huomiota vielä siihen hallituksen esityksessä todettuun seikkaan, että erityisesti ICT-hankinnoissa integraatiokustannukset ja sopimuskumppanin vaihtamiseen liittyvät kustannukset voivat olla merkittäviä. Hankinnan jakaminen liian pieniin osiin voi tehdä ICT-palvelujen kokonaisuudesta vaikeasti hallittavan ja kustannuksiltaan kalliin. Toisaalta ehdotus voi joissain tapauksissa edistää hankintayksikön kannalta haitallisten toimittajalukkojen välttämistä ja purkautumista. Toimittajalukolla tarkoitetaan tilannetta, jossa teknisesti tai sopimuksellisesti asiakkaalle on muodostunut pakko hankkia palveluja tietyltä toimittajalta esimerkiksi palveluntarjoajan vaihtamiseen liittyvien suurten kustannusten vuoksi. PWC:n selvityksen mukaan useiden hankintayksiköiden ja niiden sidosyksiköiden välisissä suhteissa on ongelmallisia toimittajalukon piirteitä.

Ruokapalvelut. Hallituksen esityksen mukaan julkiset ruokapalvelutoimijat valmistavat vuosittain yli 350 miljoonaa ateriala. Julkisia elintarvike- ja ruokapalveluita järjestävät kunnat, kuntayhtymät, valtio, hyvinvointialueet sekä seurakunnat. Julkiset elintarvikehankinnat tehdään yhä useammin kuntien sidosyksikköjen kautta tai yhteishankintana valtion ja kuntien yhdessä omistaman Hansel Oy:n taikka muun yhteishankintaorganisaation kautta. Samaan aikaan kilpailu julkisissa elintarvikehankinnoissa on vähentynyt, ja hankinnat keskittyvät yhä enemmän muutamille suurille tukkukaupoille. Talousvaliokunta toteaa, että hallitusohjelmassa ja maatalouden tulos- ja kehitysnäkymien parlamentaarisen arviointiryhmän loppuraportissa (Maka-raportti) hankintalain muutokset mainitaan yhtenä toimenä elintarvikeketjun tasapainon kehittämiseksi nykyistä oikeudenmukaisempaan suuntaan.

Ruokapalvelut järjestetään Suomessa usein alueellisten sidosyksiköiden toimesta, joissa on omistajina kuntia ja hyvinvointialueita. Maa- ja metsätalousvaliokunnan lausunnon (MmVL 11/2026 vp) mukaan sidosryhmäyhtiöiden vastuulla olevan ruokahuollon liikevaihto on 570 miljoonaa euroa ja alle kymmenen prosenttia omistavien julkisyhteisöjen osuus näistä sidosyksiköistä on 61,7 prosenttia. Hallituksen esityksessä esitetyllä vähimmäisomistusvaatimuksella on näin ollen jatkossa suuri merkitys ruokapalveluiden järjestämiselle.

Maa- ja metsätalousvaliokunnan lausunnossa todetaan, että ehdotettu sidosyksikkösääntely edesauttaa hillitsemään joitakin julkisissa hankinnoissa havaittuja epätarkoituksenmukaisia ja kilpailua vääristäviä käytäntöjä, jotka estävät suurta osaa alkutuottajista tai muista tavarantoimittajista pääsemästä ruokapalvelumarkkinoille. Talousvaliokunta pitää maa- ja

Valiokunnan mietintö TaVM 16/2026 vp

metsätalousvaliokunnan tavoin tärkeänä, että sidosyksiköiden hyödyntämiseen voidaan puuttua, kun sidosyksikköomistuksia on hankittu hankintalain kiertämistarkoituksissa. Toisaalta ehdotettu sääntely voi aiheuttaa ruokapalvelujen hankinnassa merkittäviä haasteita niille hankintayksiköille, joilla ei ole mahdollisuutta saavuttaa kymmenen prosentin omistusosuutta ja jotka toimivat alueilla, joilla kilpailua ei todennäköisesti synny. Lisäksi on huomioitava, että ruokapalvelun toimittajalta vaaditaan laajaa ravitsemustuntemusta esimerkiksi erilaisten erityisruokavalioiden osalta.

Ehdotuksen vaikutukset kyberturvallisuuteen ja varautumiseen

Hallituksen esityksen perusteluissa esitetyt arviot sidosyksikkösääntelyn vaikutuksista kyberturvallisuuteen perustuvat liikenne- ja viestintäministeriön ja Kyberturvallisuuskeskuksen arvioihin. Hallituksen esityksessä todetaan, että vallitsevassa geopolittisessä tilanteessa turvallisuus- ja huoltovarmuusnäkökohtiin on kiinnitettävä erityistä huomiota. Varautumisen kannalta on olennaista, että palveluja tuotetaan myös tilanteissa, joissa se ei olisi yksityisen palveluntuottajan näkökulmasta kannattavaa tai muutoin mahdollista.

Kunnissa kyberturvallisuus on erottamaton osa ICT-palveluiden järjestämistä. Pienillä ja keskisuurilla kunnilla on usein suurimmat haasteet osaamisessa ja resursoinnissa, ja toimivimmat tulokset on saavutettu vapaaehtoisen alueellisen yhteistyön kautta. Hallintovaliokunnan lausunnon (HaVL 9/2026 vp) ja eräiden asiantuntijalausuntojen mukaan ehdotettu sidosyksikköjä koskeva vähimmäisomistusosuusvaatimus on haasteellinen ja todennäköisesti heikentäisi kyberturvallisuuden tasoa palvelurakenteen sirpaloitumisena, siirtymävaiheeseen liittyvinä haavoittuvuuksina sekä osaamisen ja kyvykkyyksien heikkenemisenä. Lisäksi ainakin aluksi kustannukset ja palvelujen saatavuuteen liittyvät riskit lisääntyisivät erityisesti jatkuvien kyberturvallisuuspalvelujen, kuten ympärivuorokautisen seurannan, osalta. Jatkossa hankinnoissa tulee kiinnittää huomiota datan käsittelyn turvallisuuteen ja suvereniteettiin.

Talousvaliokunta pitää erittäin tärkeänä, että ehdotuksen vaikutuksia kyberturvallisuuden tasoon ja toteutumiseen seurataan tarkasti. Valiokunta viittaa hallituksen esityksen perusteluihin (s. 115), joiden mukaan lakiehdotuksen mukainen normaalia pidempi 30.6.2030 saakka ulottuva siirtymäaika soveltuu myös tilanteessa, jossa sopimuksen ennaikainen päättäminen voisi vaarantaa kyberturvallisuuden.

Ehdotuksen vaikutukset kuntien elinkeino- ja kehitysyhtiöiden toimintaan ja matkailunedistämistoimintaan

Kuntien elinkeino- ja kehitysyhtiöt. Yli puolet Suomen kunnista toteuttaa kuntien perustehtäviin kuuluvaa elinvoimatyötä yhden tai useamman kunnan omistaman sidosyksikköasemassa olevan kehitysyhtiön kautta. Kehitysyhtiöt ovat voittoa tavoittelemattomia, kuntien omistamia ja rahoittamia alueen elinvoimaa kehittäviä organisaatioita, joista suurin osa toimii usean kunnan alueella. Kehitysyhtiöiden omistukset muotoutuvat tyypillisesti luonnollisten toiminnallisten yhteistyöalueiden, kuten tietyn kuntaryhmän, seutukunnan tai pendelöintialueen mukaisiksi. Useiden asiantuntijalausuntojen mukaan nämä useamman kunnan omistamat ja jopa maakunnan laajuiset kehitysyhtiöt toimivat tehokkaina alustoina alueen elinvoimatyölle.

Valiokunnan mietintö TaVM 16/2026 vp

Talousvaliokunnan saamista asiantuntijalausunnoissa korostetaan kehitysyhtiöiden merkitystä alueiden kasvun vauhdittajina. Ne pystyvät rakentamaan kunta- ja aluerajat ylittäviä verkostoja ja kasvuklustereita, joissa on mukana yrityksiä, tutkimusorganisaatioita ja julkisia toimijoita. Tällaisia klustereita toimii muun muassa elintarviketeollisuuden, sähköiseen liikenteen ja kiertotalouden aloilla. Kehitysyhtiöt ovat kyenneet myös kokoamaan alueensa pk-yrityksiä osaksi suurempia kansallisia arvoketjuja. Esimerkiksi Lahden seudun meriklusterissa on mukana yli 100 yritystä. Lisäksi kuntien kehitysyhtiöt tekevät tiivistä yhteistyötä Team Finland -verkoston kanssa suomalaisten yritysten kasvun, kansainvälistymisen ja investointien edistämiseksi.

Asiantuntijalausuntojen mukaan sidosyksikköjen vähimmäisomistusosuutta koskeva vaatimus hankaloittaisi kuntien elinvoimatyötä ja kaventaisi kuntien mahdollisuutta käyttää yhteisiä kehitysyhtiöitä luonnollisten toiminnallisten yhteistyöalueiden laajuisina kokonaisuuksina. Useiden pienien kuntien omistusosuus näistä kehitysyhtiöistä on alle 10 prosenttia, eivätkä ne voisi enää entiseen tapaan osallistua toimintaan kehitysyhtiön puitteissa. Osa kunnista todennäköisesti siirtäisi elinvoimatyön osaksi kuntaorganisaatiota, jolloin esimerkiksi kehitysyhtiöissä rakennettujen kasvuklusterien organisointi hajautuisi kuntakohtaisiksi toiminnoiksi.

Matkailun alueorganisaatiot. Matkailu on Suomessa merkittävä ja kasvava elinkeino, joka työllistää suoraan noin 5,3 % kaikista työllisistä. Samalla matkailu on yksi nopeimmin kasvavista palveluerialoista, jonka kasvupotentiaali on kansallisessa strategiassa tunnustettu erittäin merkittäväksi. Matkailulla on poikkeuksellisen laajat aluetaloudelliset vaikutukset, ja se tuo työtä ja elinvoimaa myös harvaan asutuille ja rakennemuutoksesta kärsiville alueille, joilla kasvumahdollisuudet ovat rajalliset. Näin ollen matkailu on sekä kasvuala että keskeinen väline alueellisen elinvoiman, työllisyyden ja yritystoiminnan vahvistamiseksi koko Suomessa.

Suomessa toimii noin 20 matkailun alueorganisaatiota. Nämä seudulliset ja maakunnalliset organisaatiot ovat syntyneet käytännön tarpeesta yhdistää keskuskaupungit, pienemmät kunnat ja niiden alueella toimivat yritykset samaan kehittämis- ja markkinointirakenteeseen matkailupalvelujen tarjoamiseksi sekä kotimaasta että ulkomailta tuleville matkailijoille. Matkailuyritysten tuotekehitystä ja kansainvälistymistä edistetään myös alueorganisaatioiden ja Business Finlandin yhteydessä toimivan Visit Finlandin alueellisissa ja teemallisissa yhteistyöverkostoissa.

Useissa asiantuntijalausunnoissa korostetaan, että matkailun alueorganisaatioiden toiminnalla on keskeinen merkitys matkailuelinkeinon menestymiselle ja kansainvälisesti kilpailukyisen matkailun kehittymiselle Suomessa. Ehdotetun kymmenen prosentin omistusosuusvaatimuksen seurauksena alle 10 prosenttia sidosyksiköistä omistavat pienet kunnat jäävät yhteistyön ulkopuolelle. Samalla niiden yhteys valtakunnalliseen matkailujärjestelmään heikkenee. Erityisesti mikro- ja pienyrityksillä ei käytännössä ole enää mahdollisuutta markkinoida ja tarjota palvelujaan yhtä laajasti tai toimia yhteistyössä Visit Finlandin kanssa ilman alueorganisaatioiden apua.

Valiokunnan mietintö TaVM 16/2026 vp

Talousvaliokunnan mielestä kuntien elinkeino- ja kehitysyhtiöiden sekä matkailun alueorganisaatioiden yrittäjyyttä ja alueellista elinvoimaa mahdollistavan ja kehittävän toiminnan tulee olla mahdollista tulevaisuudessakin.

Kuntien mahdollisuudet toteuttaa sidosyksikköjen kautta tekemänsä hankinnat muilla vaihtoehtoisilla tavoilla

Talousvaliokunta viittaa hallituksen esitykseen sekä työ- ja elinkeinoministeriön 27.4.2026 päivättyyn vastineeseen ja toteaa, että sidosyksikköhankintojen käyttömahdollisuuden kaventumisen jälkeenkin kaikilla hankintayksiköillä on edelleen käytettävissään kaikki muut hankintalain ja kuntalain mukaiset keinot palvelujensa järjestämiseen. Näitä muita keinoja ovat esimerkiksi kuntien yhteishankintojen kilpailuttaminen hankintalain 11 §:ssä tarkoitetun yhteishankintayksikön toimesta, hankintayksiköiden välisiin sopimuksiin perustuvat yhteishankinnat sekä palvelujen järjestäminen yhdessä kuntayhtymänä. Markkinoilla on myös tarjolla runsaasti kilpailuttamispalveluja, joita hankintayksiköt voivat hyödyntää tarpeen mukaan. Keskeistä on myös kilpailuttamista koskevan osaamisen vahvistaminen sekä ehdotettujen siirtymäaikojen tehokas hyödyntäminen.

Sidosyksikkösääntelyn vaikutukset sosiaali- ja terveystalouden hankintoihin

Sosiaali- ja terveystalouden valiokunnan lausunnossa (StVL 5/2026 vp) todetaan, että sidosyksiköillä on vakiintunut ja keskeinen tehtävä lakisääteisten terveydenhuoltopalvelujen kuten perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon kliinisten ydintoimintojen tuottamisessa, hyvinvointialueiden välisen yhteistyön toteuttajina sekä sote-uudistuksen tavoitteiden saavuttamisessa. Sidosyksikköjen avulla hyvinvointialueiden yhteisiä resursseja on saatu skaalaetujen myötä tehokkaampaan käyttöön.

Monet hyvinvointialueet ovat keskittäneet esimerkiksi laboratorio- ja kuvantamispalvelunsa yhteisomisteisiin sidosyksikköihin. Erityisen merkittävä rooli niillä on ollut yliopistosairaaloiden yhteydessä toimivien erityisosaamista ja valmiutta edellyttävien palvelujen tuottamisessa, kuten vakavien ja harvinaisten sairauksien diagnostiikassa ja hoidossa. Sosiaali- ja terveystalouden toimialalla sidosyksiköt tuottavat lisäksi yleisiä tukipalveluja kuten ruokahuolto-, ICT- sekä taloushallintopalveluja.

Sosiaali- ja terveystalouden valiokunnan lausunnon mukaan sosiaali- ja terveystaloudella on kolme yli kymmenen omistajan sidosyksikköyhtiötä. Näistä kaksi tuottaa työterveyspalveluja, ja Maakuntien Tilakeskus Oy on puolestaan valtakunnallinen hyvinvointialueiden toimitila- ja kiinteistöhallinnon osaamiskeskus. Hyvinvointialueet omistavat myös lukuisia erisuuruisia kokonaisuuksia muiden toimialojen eri yhtiöistä (mm. ICT, yleis- ja taloushallinto, ruokahuolto, pesulapalvelut).

Asiantuntijalausunnoissa on tuotu esiin huoli siitä, että sidosyksikköjen vähimmäisomistusta koskeva vaatimus voi vaarantaa potilasturvallisuuden, koska nykyisin laboratoriopalveluissa, verikeskustoiminnassa ja vaativassa erikoissairaanhoidossa ei ole markkinatarjontaa ympärivuorokautisesti eikä riittävällä vasteajalla. Lisäksi muun muassa sosiaali- ja terveydenhuollon kyberturvallisuus saattaa heikentyä, jos yhtenäiset ICT-palvelut pirstaloituvat

Valiokunnan mietintö TaVM 16/2026 vp

sen seurauksena, että palveluja tuottavien sidosyksiköiden käyttö ei enää olisi kaikille toimijoille mahdollista sidosyksiköiden vähimmäisomistusosuutta koskevan velvoitteen vuoksi.

Muutamassa talousvaliokunnan saamassa asiantuntijalausunnossa kiinnitetään huomiota siihen, että ehdotettu vähimmäisomistusvaatimus yhdessä hankintalain 15 §:n sidosyksikköjen ulosmyyntirajan (5 prosenttia vuotuisesta liikevaihdosta ja enintään 500 000 euroa) kanssa tarkoittaa, että sidosyksiköt eivät myöskään voi osallistua alle 10 prosenttia omistavien osakkaidensa järjestämiin palvelujen kilpailutuksiin. Lisäksi ehdotettu EU:n hankintadirektiiviin perustuva hankintalain 15 §:n 6 momentin sääntely kieltää hankinnat sidosyksikön sisaryhtiöltä, jos siinä on omistajina myös muita hankintayksikköjä. Näin ollen esimerkiksi ympärivuorokautisten laboratoriahankintojen hankinnat sisaryhtiöltä erikoissairaanhoidon vaativiin palveluihin eivät olisi mahdollisia. Talousvaliokunnan saaman selvityksen mukaan ehdotus vaikeuttaisi esimerkiksi sidosyksikköinä toimivien tekonivelsairaala Coxan ja Sydänsairaalan toimintaa.

Talousvaliokunta viittaa sosiaali- ja terveysvaliokunnan lausuntoon ja pitää tärkeänä turvata esitetyn muutoksen hallittu toimeenpano ehdotettujen siirtymäaikojen avulla sekä riittävällä kansallisella toimeenpanon ohjauksella ja tuella. Valiokunta pitää hyvänä, että pienten hyvinvointialueiden ja kuntien asema on huomioitu esityksessä siten, että sidosyksiköiden omistusta koskeva vaatimus tulee voimaan vaiheittain. Siirtymäajan kuluessa hyvinvointialueilla ja kunnilla on aikaa sopeuttaa toimintaansa, valmistella kilpailutuksia tai mahdollisuuksiensa mukaan tarvittaessa kasvattaa omistusosuuksiaan sidosyksiköissä. Talousvaliokunta katsoo, että myös sosiaali- ja terveyssektorin ICT-järjestelmiin liittyvä pidempi siirtymäaika on perusteltu ja tarpeellinen.

Talousvaliokunta toteaa, että sidosyksikköhankintojen ohella hyvinvointialueiden yhteishankinnat ovat keskeinen keino hankintojen tehostamiseksi, kustannussäästöjen saavuttamiseksi ja osaamisen keskittämiseksi. Hyvinvointialueet voivat myös hyödyntää Hansel Oy:n tarjoamia yhteishankintasopimuksia, jotka kattavat laajan kirjon tuotteita ja palveluita, kuten IT-laitteita, ohjelmistoja, toimistotarvikkeita ja asiantuntijapalveluita. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan hyvinvointialueet voivat myös edelleen tehdä hankinnoissaan esimerkiksi aiempaan sairaanhoitopiirirakenteeseen perustuvaa alueellista yhteistyötä alueellisten hankintarenkaiden kautta.

Talousvaliokunta pitää tärkeänä hallituksen esityksen (s. 115) linjausta, jonka mukaan sidosyksiköiden omistusta koskevan muutosehdotuksen vaikutuksia sosiaali- ja terveyspalvelujen toimialalla tullaan seuraamaan. Valiokunta pitää tärkeänä seurata muutoksen vaikutuksia erityisesti siihen, miten hyvinvointialueet kykenevät huolehtimaan lakisääteisistä tehtävistään sekä vaikutuksia palvelujen saatavuuteen ja potilasturvallisuuteen.

Ehdotetun sidosyksikkösääntelyn julkiselle taloudelle aiheuttamat kustannukset

Ehdotetun sääntelyn mukaista 10 prosentin vähimmäisomistusosuutta koskevan vaatimuksen vaikutuksia kuntiin ja hyvinvointialueisiin on arvioitu esityksen jaksossa 5.4.2. Vaikutusarvioinnin sisältö perustuu pitkälti työ- ja elinkeinoministeriön PricewaterhouseCoopersilta (PWC) tilaaman selvityksen ja Kilpailu- ja kuluttajaviraston (KKV)

Valiokunnan mietintö TaVM 16/2026 vp

hankintayksikköjen sidosyksikköjä koskevan tutkimuksen johtopäätöksiin. Lisäksi muutuskustannuksia on arvioitu työ- ja elinkeinoministeriön 27.4.2026 päivätyn vastineen liitteenä olevassa muistiossa.

PWC:n selvitys perustuu oletukseen, jonka mukaan sidosyksikön uudelleenorganisoinnin kustannus on 30 prosenttia kulloisenkin sidosyksikön tuottaman palvelun vuosiliikevaihdosta. Talousvaliokunnan saaman selvityksen mukaan tämä 30 prosentin osuus jakautuu kilpailutuskustannuksiin (10 % liikevaihdosta), käyttöönottokustannuksiin (15 % liikevaihdosta) ja palvelun lopettamiskustannuksiin (5 % prosenttia liikevaihdosta). Arvio koskee ICT-palveluja, jotka muodostavat merkittävän osan sidosyksikköjen pienomistuksista.

Hallituksen esityksessä ja työ- ja elinkeinoministeriön vastineen liitteenä olevassa lisäselvityksessä korostetaan, että edellä kuvattu muutuskustannusten määrä ja niiden jakautuminen perustuvat keskimääräisiin oletuksiin. Todellisuudessa tilanteet ja kustannukset voivat vaihdella eri kunnissa hyvinkin paljon. Osalla pienistä ja keskisuurista kunnista on merkittävä määrä pienomistuksia sidosyksiköistä, kun taas osalla näitä omistuksia ei ole lainkaan. Yksittäiseen kuntaan voi kohdistua merkittäviä lisäkustannuksia, jos se esimerkiksi jää yksin sidosyksikön ulkopuolelle ilman toimivaa korvaavaa organisointimallia. Näin voi olla erityisesti silloin, kun kyseessä on paikkaan sidottu palvelu ja kunta sijaitsee syrjäisellä seudulla, jossa markkinaehtoisia palveluita ei synny. Nämä tilanteet voivat vaikuttaa merkittävästi yksittäisen kunnan talouteen, mutta niiden ei arvioida olevan huomattavia koko kansatalouden näkökulmasta.

Hallituksen esityksen mukaan pieniin hankintayksiköihin kohdistuvien muutuskustannusten arvioidaan johtuvan sidosyksikköjen volyymikustannushyötyjen menettämisestä sekä itse toteutetusta palvelun kilpailuttamisesta aiheutuvasta kustannuksesta. Pienten hankintayksiköiden neuvotteluvoima on usein heikko suhteessa mahdollisiin palveluntarjoajiin, ja niiden ostovolyymi on liian pieni, jotta ne voisivat hyötyä skaalaeduista. Ne eivät myöskään välttämättä kykene kilpailuttamaan palveluita tehokkaasti tai niillä ei ole riittäviä resursseja tai osaamista kilpailutusten toteuttamiseen. Lisäksi alueilla ja palveluissa, joilla markkinat ovat kehittymättömät, uusien sopimusten samanaikaisen ja laajamittaisen kilpailuttamisen arvioidaan nostavan hintoja verrattuna sidosyksiköiltä aikaisemmin hankittujen palveluiden hintoihin. Kilpailu- ja kuluttajaviraston arvion mukaan muutoksen seurauksena hankintayksiköiden kilpailutuskustannukset lisääntyvät vajaalla 7 miljoonalla eurolla vuosittain.

Sidosyksikkösääntelyn muutosten aiheuttamien kustannusten arvioidaan kuitenkin tasaantuvan pitkällä aikavälillä markkinatarjonnan ja hankintayksiköiden hankintaosaamisen kehittyessä. Kilpailu- ja kuluttajaviraston mukaan sidosyksikön vähimmäisomistusosuutta koskevan lakimuutoksen aikaansaama kilpailun lisääntyminen toisi julkiselle sektorille 37—74 miljoonan euron vuotuiset säästöt. Seitsemän vuoden kuluttua säästöt olisivat 185—370 miljoonaa euroa, kun säästöjä arvioidaan alkavan syntyä noin kahden vuoden kuluttua säädösmuutoksen voimaantulosta.

Hallituksen esityksen mukaan uudistuksen takaisinmaksuaika julkisen talouden kannalta on 8—14 vuotta. Tällä tarkoitetaan aikaa, jona hankintayksiköt saavat katettua kilpailun lisääntymisestä koituvilla kustannussäästöillä sidosyksiköihin kohdistuvat muutuskustannukset.

Valiokunnan mietintö TaVM 16/2026 vp

Takaisinmaksuaikaa koskevassa arviossa ei ole huomioitu muita kilpailun lisääntymisestä koituvia dynaamisia ja välillisiä kansantaloudellisia hyötyjä tai hyötyjä, jotka liittyvät esimerkiksi mahdollisten toimittajalukkojen purkautumiseen. Tällaisten hyötyjen huomioiminen lyhentää takaisinmaksuaikaa.

Ehdotuksen 15 §:n 2 momentissa tarkoitettua sidosyksikön 10 prosentin omistusosuusvaatimusta koskevat siirtymäajat sekä ehdotetun sääntelyn vaikutukset hankintayksikön ja sidosyksikön välisten sopimusten voimassaoloaikaan.

Ehdotuksen mukaan pääsääntönä on, että hankintayksikköjen sidosyksikköjen kymmenen prosentin vähimmäisomistusvaatimusta koskevaa 15 §:n 2 momenttia sovelletaan 1.7.2027 lukien. Tiettyjä lakisääteisiä terveydenhuollon palveluja tai terveydenhuoltolaissa tarkoitettuja terveydenhuollon keskitetyn erikoisosaamisen palveluja sekä näiden palvelujen tuottamiseen tarkoitettuja tietojärjestelmiä tuottaviin sidosyksikköihin 15 §:n 2 momentin mukaista vaatimusta sovellettaisiin kuitenkin vasta 1.7.2029 lukien.

Hallituksen esitykseen sisältyvän 1. lakiehdotuksen voimaantulosäännöksen mukaan hankintayksikön tulee irtisanoa lain 15 §:n perusteella tehdyt sopimukset päättämään sopimukseen sovellettavan siirtymäajan loppuun mennessä eli pääsääntöisesti 30.6.2027 mennessä, jos sidosyksikköä koskeva kymmenen prosentin vähimmäisomistusosuusvaatimus ei täyty. Lisäksi uusia enintään vuoden pituisia määräaikaisia sidosyksikkösopimuksia voidaan tehdä omistusosuusvaatimuksesta riippumatta 30.9.2026 saakka.

Useiden asiantuntijalausuntojen mukaan ehdotuksen 15 §:n 2 momentin soveltamista koskevat siirtymäajat ovat liian lyhyitä. Niiden mukaan siirtymäajat eivät välttämättä mahdollistaisi sellaisten palvelujen kilpailuttamista, jotka ovat välttämättömiä lakisääteisten tehtävien hoitamiseksi. Tällöin omistajaorganisaatiot joutuisivat turvautumaan ratkaisuihin, jotka on mahdollista toteuttaa lyhyellä aikavälillä, eli palvelujen tuottamista omana toimintana tai nykyistä pienemmissä sidosyksiköissä.

Ehdotuksen mukaan riittävän pitkän siirtymäajan varmistamiseksi hankintayksikön ja sidosyksikön välinen sopimus voidaan poikkeuksellisesti yleiseen etuun liittyvistä pakottavista syistä irtisanoa päättämään vasta 30.6.2030, jos sopimuksen irtisanomisesta olisi kohtuuttomia seurauksia tai sopimuksen irtisanomiseen liittyy merkittäviä taloudellisia riskejä. Ehdotettu poikkeussäännös ei ole rajattu tiettyihin toimialoihin, joten lain edellytysten täytyessä sitä voidaan soveltaa kaikkien alojen sopimuksiin.

Valiokunta pitää ehdotettua säännöstä tarpeellisena riittävän pitkän siirtymäajan varmistamiseksi sellaisilla toimialoilla ja yksittäisissä tilanteissa, joissa ehdotetut suhteellisen lyhyet siirtymäajat eivät mahdollista yleisen edun kannalta keskeisten palvelujen jatkuvuutta. Hallituksen esityksessä tällaisina yleisen edun vaatimina tilanteina on mainittu tiettyjen terveydenhuoltopalvelujen sekä kyberturvallisuuden varmistaminen.

Talousvaliokunta toteaa vielä, että hankintalaki koskee julkisissa hankinnoissa noudatettavia menettelyjä, eikä sillä voida ohittaa sopimusoikeuden yleisiä periaatteita tai olemassa olevien

Valiokunnan mietintö TaVM 16/2026 vp

sopimusten sisältöä. Esimerkiksi olemassa olevien määräaikaisten sopimusten irtisanominen voi aiheuttaa vahingonkorvausvastuita, jos niihin ei sisälly irtisanomislausetta.

Sidosyksikkösääntelyä koskevat toimialakohtaiset poikkeukset

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että vesihuoltolakiin lisätään uusi 4 f §, jonka mukaan ehdotettua hankintalain 15 §:n 2 momentin mukaista 10 prosentin vähimmäisomistusosuusvaatimusta ei sovelleta hankintayksikön sidosyksikkönä toimivaan vesihuoltolaitokseen tai tukkuvesihuoltolaitokseen. Ehdotuksen tarkoituksena on, että sääntely on kaikkien vesihuoltoalan sidosyksikköjen osalta yhdenmukainen.

Vesihuolto on kuntien järjestämistä kuuluva kriittinen infrastruktuuripalvelu, jota hoidetaan kiinteän vesi- ja jätevesiverkoston ja vesihuoltolaitosten välityksellä. Suurin osa vesihuollosta kuuluu erityisalojen hankintalain (1298/2016) (laki vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista) soveltamisalaan, eikä kyseiseen lakiin sisälly kymmenen prosentin vähimmäisomistusvaatimusta. Sen sijaan yksinomaan jäteveden tai huleveden poisjohtamiseen tai käsittelyyn liittyviin hankintoihin sovelletaan hankintalakia. Näin ollen ehdotettu sidosyksikkösääntelyä koskeva kymmenen prosentin vähimmäisomistusvaatimus kohdistuisi vain niihin vesihuoltolaitoksiin ja tukkuvesihuoltolaitoksiin, joiden tehtävänä on yksinomaan jäteveden tai huleveden poisjohtaminen. Vesihuoltotoimintojen jakautuminen hankintojen osalta kahden eri lain soveltamisalaan perustuu EU-lainsäädäntöön ja lisää jo nyt useiden vesihuoltolaitosten hallinnollista taakkaa. Talousvaliokunta pitää ehdotettua sääntelyä perusteltuna varsinkin, kun vesihuoltoa on pidettävä luonnollisena monopolina, eikä vesihuoltosektorilla ole kilpailua.

Muutamassa asiantuntijalausunnoissa katsotaan, että vesihuoltoa koskeva poikkeussäännös tulisi sisällyttää hankintalakiin eikä vesihuoltolakiin. Talousvaliokunta tunnistaa asiantuntijalausunnoissa esitetyn huolen sääntelyn pirstaloitumisesta, mutta katsoo työelinkeinoministeriön tavoin, että ehdotus noudattaa yhdenmukaista logiikkaa muiden ehdotettua sidosyksikkösääntelyä koskevien toimialakohtaisten poikkeusten kanssa. Esimerkiksi CSC — Tieteen tietotekniikan keskuksen sidosyksikköasemaa koskevasta poikkeuksesta on tarkoitus säätää erillisessä laissa (TaVL 15/2026 vp — HE 18/2026 vp). Myös jätehuoltoa koskeva poikkeus sidosyksikköjen vähimmäisomistusvaatimukseen tullaan hallituksen linjauksen mukaisesti toteuttamaan jätelain uudistamisen yhteydessä. Valiokunta toteaa, että jätelakia koskevan sääntelyn etenemistä tulee seurata aktiivisesti, jotta siihen sisällytettävä hankintalain sidosyksikkösääntelyä koskeva poikkeus saadaan voimaan nyt käsiteltävänä olevaan hallituksen esitykseen sisältyvän sääntelyn kanssa samaan aikaan.

Sidosyksikköjen ostolaskudatan avoimuus

Talousvaliokunta kiinnittää huomiota siihen, että pääosin osakeyhtiömuodossa toimivilla hankintayksiköiden sidosyksiköillä ei voimassa olevan lainsäädännön tai nyt käsiteltävänä olevan hallituksen esityksen perusteella ole velvollisuutta julkaista ostolaskudataa tai toimittaa sitä keskitettyyn tietovarantoon. Käytännössä tämä tarkoittaa, että sidosyksiköiden

Valiokunnan mietintö TaVM 16/2026 vp

kustannusrakenne, hankintakäyttäytyminen ja toiminnan tehokkuus jäävät läpinäkymättömiksi, ja niiden omistajaohjaus sekä poliittinen päätöksenteko tapahtuvat puutteellisen tiedon varassa.

Valiokunta pitää tätä merkittävänä ongelmana, koska ilman ostolaskudataa ei voida objektiivisesti arvioida, ovatko sidosyksiköt kustannustehokkaita suhteessa markkinoihin. Toimintaan liittyy myös merkittävä riski kilpailun vääristymisestä ja hankintalain kiertämisestä, koska sidosyksiköt voivat muista yrityksistä poiketen toimia markkinoilta suljetussa ympäristössä ilman niiden toiminnan läpinäkyvyyttä koskevia vaatimuksia. Sidosyksikköjen ostolaskudata on tarpeen myös hankintojen suunnittelussa, kilpailutuksessa ja vaikuttavuuden arvioinnissa.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan sidosyksikköjen kautta tehtävien hankintojen yhteenlaskettu arvo on noin 8–10 miljardia euroa vuodessa, eli erittäin merkittävä osa kaikista julkisista hankinnoista. Näin ollen sidosyksikköjen toiminnan tehokkuudella ja kilpailukäyttäytymisellä on merkittäviä vaikutuksia kansantalouden ja talouden kasvumahdollisuuksien näkökulmasta. Talousvaliokunnan saamissa asiantuntijalausunnoissa on laajasti tuettu sidosyksikköjen ostolaskudatan julkisuutta. Valiokunta pitää välttämättömänä, että sidosyksikköjen ostolaskudata saatetaan viivytyksettä julkiseksi.

Talousvaliokunta pitää hallituksen esityksen tavoitteiden ja kilpailuneutraliteetin toteutumisen kannalta välttämättömänä, että sidosyksiköille asetetaan velvollisuus julkaista ostolaskudata ja toimittaa se hankintatietovarantoon samoin perustein kuin niiden omistajien. Lisäksi ostolaskudatan tulisi olla sellaisessa muodossa, että sitä voidaan tulkita ilman erillisiä apuvälineitä (*Valiokunnan lausumaehdotus 2*).

Markkinakartoitus

Markkinakartoituksesta säädetään hankintalain 65 §:ssä, joka perustuu EU:n hankintadirektiivin 40 artiklaan. Pykälän mukaan hankintayksikkö voi hankintaa valmistellessaan tehdä markkinakartoituksen ennen hankintamenettelyn aloittamista.

Markkinakartoituksen keskeisenä tarkoituksena on lisätä hankintayksikön markkinatuntemusta. Sen avulla voidaan kartoittaa markkinoilla olevaa tarjontaa ja sopivinta hankintalain mahdollistamaa hankinnan toteuttamistapaa tulevia kilpailutuksia suunniteltaessa. Vaikka voimassa olevan lain mukaan markkinakartoitus on hankintayksiköille vapaaehtoinen, hallituksen esityksen mukaan hankintayksiköt hyödyntävät markkinakartoitusta laajasti. Laissa ei ole asetettu markkinakartoitukselle erityisiä kriteerejä, joten hankinnan suuruudesta, merkityksellisyydestä ja luonteesta riippuen sen toteuttamistapa voi vaihdella analyysityökalujen avulla tehdystä perusteellisesta arviosta yksinkertaiseen tiedonhakuun verkosta. Toisaalta vakiintuneissa ja tavanomaisissa hankinnoissa markkinakartoitusta ei välttämättä ole aina pidetty tarpeellisena.

Hallituksen esityksessä hankintalain markkinakartoitusta koskevaa 65 §:n sääntelyä ehdotetaan täydennettäväksi niin, että pykälässä mainitaan aiempaa useampia markkinakartoituksen toteuttamistapoja ja -menetelmiä. Keskeisiä keinoja hankinnan toteutustavan valinnassa ovat markkinoiden kartoittaminen alan yrityksiä kuulemalla sekä analyysityökalujen, kuten erilaisten

Valiokunnan mietintö TaVM 16/2026 vp

teknisten järjestelmien hyödyntäminen. Ehdotuksen tavoitteena on edistää onnistuneita kilpailutuksia, lisätä kilpailua ja saavuttaa näin merkittäviä kustannussäästöjä keskipitkällä aikavälillä.

Hallitusohjelman mukaisesti hallituksen esityksessä ehdotetaan, että hankintayksiköiden olisi yli 10 miljoonan euron hankinnoissa arvioitava hankinnan eri toteutusvaihtoehtoja osana hankinnan suunnittelua. Tällöin hankintayksikön tulisi tunnistaa ja analysoida, mikä lain 5 luvussa tarkoitetuista hankintamenettelyistä olisi tarkoituksenmukainen kilpailutustapa sekä pyrkiä arvioimaan eri menettelyistä aiheutuvia kustannuksia kyseessä olevan hankinnan osalta. Alle kymmenen miljoonan euron hankinnoissa markkinakartoituksen toteuttaminen olisi edelleen vapaaehtoista, mutta etukäteen toteutetulla markkinoiden kartoituksella hankintayksikkö voisi välttää velvollisuuden jakaa hankinta osiin lain 75 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla tai 125 §:n 1 momentissa ehdotetun velvoitteen keskeyttää hankinta ja uusia tarjouskilpailu, jos hankintayksikkö on saanut avoimessa menettelyssä vain yhden tarjouksen.

Julkisiin hankintoihin liittyviä markkinakartoituksiin ja markkinavuoropuheluun kannustavia toimia pidetään talousvaliokunnan saamista asiantuntijalausunnoissa yleisesti tärkeinä ja kannatettavina. Asiantuntijalausunnoissa on kuitenkin esitetty toisistaan eriäviä näkemyksiä hallituksen esityksessä ehdotettuihin markkinakartoitusta koskeviin muutos- ja täydennysehdotuksiin.

Osassa asiantuntijalausunnoista ehdotuksia pidetään kannatettavina, mutta niiden mukaan velvollisuuden laatia markkinakartoitus tulisi koskea kaikkia hankintalain mukaiset kansalliset kynnysarvot ylittäviä hankintoja. Lisäksi muutamassa asiantuntijalausunnossa hankintalain edellyttämää markkinakartoitusta pidetään hyvin perustasoisena valmisteluna ja katsotaan, että markkinakartoituksia koskevia sisällöllisiä vaatimuksia tulisi vahvistaa tuomalla markkinavuoropuhelu kiinteäksi osaksi hankintaprosessia. Muutamassa asiantuntijalausunnossa todetaan lisäksi, että markkinakartoituksissa tulisi huomioida nykyistä paremmin pk- ja mikroyritysten mahdollisuudet osallistua tarjouskilpailuihin.

Osassa asiantuntijalausunnoista ehdotettua markkinakartoitusta koskevaa velvoittavaa sääntelyä ei pidetä tarpeellisenä ja tehokkaana keinona parantaa hankintojen etukäteistä valmistelua. Niiden mukaan erityisesti suurissa hankinnoissa kattavat ja huolellisesti toteutetut markkinakartoitukset on ilman velvoittavaa sääntelyäkin koettu toimivaksi ja usein välttämättömäksi keinoksi parempien ja kustannustehokkaampien hankintojen tekemiseen, minkä vuoksi hankintayksiköt joka tapauksessa panostavat huolellisiin markkinakartoituksiin. Lisäksi säännöksen laiminlyömisestä ei todennäköisesti aiheutuisi hankintayksikölle seuraamuksia. Joidenkin asiantuntijalausuntojen mukaan velvoite tehdä markkinakartoitus ja erityisesti siihen liittyvät hankinnan valmisteluvaiheessa käytävät keskustelut eri toimijoiden välillä voivat lisätä riskiä lain 3 §:n nojalla kielletystä elinkeinonharjoittajien lainvastaisesta tai syrjivästä yhteistyöstä.

Talousvaliokunta pitää hallituksen esityksen mukaisia markkinakartoitusten velvoittavuutta sekä markkinakartoitusten ja markkinavuoropuhelun lisäämistä ja laadun parantamista koskevia ehdotuksia kannatettavina. Valiokunta katsoo, että markkinakartoitusten ja

Valiokunnan mietintö TaVM 16/2026 vp

markkinavuoropuhelun kautta voidaan tehokkaasti edistää onnistuneita kilpailutuksia, lisätä kilpailua ja saavuttaa näin merkittäviä kustannussäästöjä keskipitkällä aikavälillä.

Valiokunta toteaa, että hankintalaissa markkinakartoituksella tarkoitetaan hyvin laajaa joukkoa toimia, jotka kattavat myös erilaiset markkinavuoropuhelun muodot. Hankintayksiköt voivat myös hyvin itsenäisesti päättää, miten ne toteuttavat markkinakartoituksia onnistuneiden ja kustannustehokkaiden hankintojen toteuttamiseksi. Tämä laaja joukko erilaisia toimia on muotoutunut ja muotoutuu jatkuvasti sääntelyn soveltamiskäytännön kautta. Valiokunta yhtyy työ- ja elinkeinoministeriön 27.4.2026 päivättyyn vastineeseen, jonka mukaan markkinakartoitusta ja markkinavuoropuhelua koskevia termejä ei ole tarkoituksenmukaista eriyttää ja määritellä erikseen säädösten avulla.

Talousvaliokunta pitää tärkeänä, että ehdotetun sääntelyn toimivuutta sekä sääntelyn vaikutuksia kilpailun lisääntymiseen, yritysten markkinoille pääsyyn sekä kustannussäästöihin seurataan, ja tarvittaessa tiukennetaan markkinakartoitusten laatuun ja kattavuuteen liittyviä vaatimuksia sekä laajennetaan niiden velvoittavuutta koskemaan ehdotettua suurempaa joukkoa julkisia hankintoja (*Valiokunnan lausumaehdotus 3*).

Velvollisuus jakaa hankinnat osiin ja muutoksenhaku tämän velvollisuuden laiminlyönnistä

Hallitusohjelman mukaan hankintalakia muutetaan niin, että EU-kynnysarvon ylittävä hankinta voidaan olla jakamatta osiin vain erityisistä syistä ja lisäksi mahdollistetaan ratkaisusta valittaminen.

Hallituksen esityksen 75 §:n 1 momentin mukaan EU:n kynnysarvon ylittävä hankintasopimus tulee lähtökohtaisesti jakaa osiin. EU:n kynnysarvon alle jäävissä hankinnoissa hankintojen jakaminen olisi edelleen vapaaehtoista.

Ehdotuksen tavoitteena on lisätä kilpailua ja antaa pienille ja keskisuurille yrityksille paremmat mahdollisuudet osallistua julkisten hankintojen tarjouskilpailuihin. Toisaalta hankintoja jakamalla hankintayksiköt voisivat hyödyntää nykyistä tehokkaammin eri palveluntuottajien tarjoamia ratkaisuja. Hankinta voitaisiin jakaa osiin myös valitsemalla vähintään kaksi toimittajaa puitejärjestelyyn tai perustamalla dynaaminen hankintajärjestelmä.

Hankinnan jakamista koskevasta velvoitteesta voisi kuitenkin poiketa säännöksessä mainituista perustelluista syistä. Hankinta voitaisiin jättää jakamatta osiin myös tilanteessa, jossa hankintaa on edeltänyt hankintalain 65 §:ssä tarkoitettu markkinakartoitus. Päätös olla jakamatta hankinta osiin tulee perustella yksityiskohtaisesti. Lisäksi ehdotetaan, että hankintayksikön päätöksestä olla jakamatta hankinta osiin tulisi jatkossa voida valittaa markkinaoikeuteen.

Useimmissa asiantuntijalausunnoissa hankintojen jakamista koskevaa ehdotusta pidetään yleisesti kannatettavana, koska se parantaa pk- ja mikroyritysten mahdollisuuksia osallistua ja menestyä julkisissa tarjouskilpailuissa. Hankintojen osiin jakamisen katsotaan myös edistävän innovatiivisten ratkaisujen käyttöönottoa, lisäävän alueiden elinvoimaa sekä estävän yksityisten monopolien syntymistä.

Valiokunnan mietintö TaVM 16/2026 vp

Muutamassa asiantuntijalausunnoissa on kiinnitetty huomiota siihen, että hankintojen jakamista koskevasta velvoitteesta poikkeamisen perusteet ovat varsin yleisiä ja harkinnanvaraisia. Asiantuntijalausunnoissa tuodaan myös esiin, että ehdotuksesta ei käy selkeästi ilmi, millä muutoksenhakuperusteella hankinnan jakamatta jättämisestä voidaan valittaa, ja mistä ajankohdasta muutoksenhaku-aika lasketaan.

Talousvaliokunta pitää kannatettavana hankintojen osiin jakamista koskevaa ehdotusta sekä ehdotuksen tavoitetta ratkaisevana parantaa pk- ja mikroyritysten mahdollisuuksia osallistua julkisiin tarjouskilpailuihin. Valiokunta katsoo hallitusohjelman mukaisesti, että säännöksen tehokkaan toimivuuden varmistamiseksi hankintojen jakamatta jättämisestä tulee voida valittaa markkinaoikeuteen.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan hankinnan jakamatta jättämisestä voidaan valittaa hankintalain 146 §:n 1 momentin nojalla, jonka perusteella markkinaoikeuden käsiteltäväksi voidaan hankintapäätöksen lisäksi saattaa muukin hankintayksikön tekemä ratkaisu, jolla on vaikutusta ehdokkaan tai tarjoajan asemaan. Tällaisia ratkaisuja voivat vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan olla esimerkiksi tarjouspyynnön tekniset eritelmät ja muut ehdot (Unionin tuomioistuimen asia C-230/02 Grossmann Air Service v. Itävallan tasavalta sekä markkinaoikeuden vakiintunut oikeuskäytäntö).

Työ- ja elinkeinoministeriön 27.4.2026 päivätyssä vastineessa todetaan, että hankinnan jakamatta jättämistä koskevassa valituksessa muutoksenhaun kohteena on tarjouspyynnön sisältö, jolloin valitus on tehtävä ennen tarjousajan päättymistä. Valittajana voisi olla esimerkiksi potentiaalinen tarjoaja, joka katsoo, että se olisi voinut osallistua hankintaan, jos hankinta olisi jaettu osiin.

Hankinnan keskeyttäminen ja velvollisuus uusaa kilpailutus yhden tarjouksen tilanteessa

Hallituksen esityksen hankintalakia koskevan ehdotuksen 125 §:n mukaan hankintamenettely on keskeytettävä ja tarjouskilpailu on lähtökohtaisesti uusittava, jos EU:n kynnsarvot ylittävässä lain 32 §:ssä tarkoitettulla avoimella menettelyllä toteutetussa tarjouskilpailussa on saatu vain yksi tarjous. Tarjouskilpailu on kuitenkin uusittava vain kerran. Ehdotus perustuu hallitusohjelman kirjaukseen.

Ehdotuksen mukaan velvollisuutta keskeyttää hankintamenettely ja uusaa tarjouskilpailu ei kuitenkaan ole, jos hankintayksikkö on toteuttanut lain 65 §:ssä tarkoitetun markkinakartoituksen tai jakanut hankinnan osiin lain 75 §:ssä säädetyllä tavalla. Lisäksi hankintamenettelyn uusimisesta yhden tarjouksen tilanteessa saadaan poiketa erityisen painavasta syystä. Hallituksen esityksen yksityiskohtaisten perustelujen mukaan erityisen painavana syynä voidaan pitää esimerkiksi sitä, että hankinnan kohde on niin vaativa tai luonteeltaan taikka kooltaan muutoin sellainen, että tarjontaa on vain hyvin rajoitetusti. Tällainen tilanne voisi syntyä esimerkiksi hankittaessa innovatiivisia ratkaisuja. Työ- ja elinkeinoministeriön 27.4.2026 päivätyssä vastineessa todetaan, että erityisen painava syy voisi perustua myös jonkin tietyn sektorisääntelyn asettamiin tiukkoihin vaatimuksiin, joiden vuoksi kilpailua on rajoitetusti.

Talousvaliokunta pitää useiden asiantuntijalausuntojen tavoin ehdotusta ja sen tavoitetta lisätä kilpailua markkinoilla kannatettavana. Erilaisten tutkimusten mukaan tarjousten suurempi määrä

Valiokunnan mietintö TaVM 16/2026 vp

alentaa hintoja ja tuo säästöjä. Valiokunta pitää kuitenkin tärkeänä seurata, etteivät ehdotuksen mukaiset poikkeusperusteet muodostu oikeuskäytännössä liian laajoiksi niin, että ne estävät säännöksen tavoitteiden toteutumista. Toisaalta on tarpeen varmistua siitä, ettei sääntely johda tarpeettomiin viivästyksiin tai kustannusten kasvuun tilanteissa, joissa markkinoilla on vain rajallinen määrä tarjoajia esimerkiksi alueellisesti rajatuilla palvelumarkkinoilla.

Talousvaliokunta toteaa vielä, että tietyissä hankintalain 40 §:ssä erittäin tarkasti rajatuissa tilanteissa hankinta on mahdollista tehdä suora hankintana, jos tarjouspyyntöön on tullut vain yksi tarjous. Suora hankinnassa hankintayksikkö neuvottelee valitsemiensa toimittajien kanssa hankintasopimuksen ehdoista julkaisematta etukäteen hankintailmoitusta. Samalla tavoin ja edellytyksin voidaan toimia markkinapuutetilanteessa, jossa tarjouspyyntöön ei ole tullut yhtään tarjoutta. Hankintalain 40 §:ssä tarkoitettuja tiukkoja suora hankintaedellytyksiä tulkitaan suppeasti ja hankintayksikkö vastaa siitä, että laissa säädetyt edellytykset täyttyvät.

Muita huomioita

Sosiaali- ja terveyspalveluja sekä muita erityisiä palveluhankintoja koskevan hankintalain 12 luvun kumoaminen

Hallituksen esityksessä sosiaali- ja terveyspalveluja sekä muita erityisiä palveluhankintoja koskeva hankintalain 12 luvun sääntely ehdotetaan kumottavaksi. Asiakkaan hoitosuhteen jatkuvuuden turvaava suora hankintamahdollisuus säilyy kuitenkin ennallaan ja se sisällytetään hankintalain kansallisia hankintamenettelyjä koskevan 11 luvun 100 §:ään. Ehdotuksen mukaan hankintalain soveltamisalaan kuuluvien sosiaali- ja terveyspalvelujen kilpailuttamiseen sovelletaan jatkossa muutoinkin hankintalain 11 luvun säännöksiä.

Muutamassa asiantuntijalausunnossa sekä sosiaali- ja terveysvaliokunnan lausunnossa pyydetään talousvaliokuntaa arvioimaan mahdollisuutta säilyttää hankintalainsäädännössä myös voimassa olevan hankintalain 12 luvun 108 §, joka koskee palvelujen käyttäjien tarpeiden huomioimista hankinnoissa ja jonka tarkoituksena on ollut varmistaa, että hankintayksiköt ottavat pykälässä tarkoitettua laatu- ja saavutettavuustekijät huomioon sosiaali- ja terveyspalveluja kilpailuttaessaan.

Hallituksen esityksen sekä työ- ja elinkeinoministeriön 27.4.2026 päivätyssä vastineessa todetaan, että voimassa olevan hankintalain 12 luku ja sen 108 § on säädetty ennen nykyistä hyvinvointialueita koskevaa lainsäädäntöä. Nykyään sekä hyvinvointialueiden että palveluntuottajien velvollisuuksista säädetään kattavasti ja huomattavasti hankintalakia yksityiskohtaisemmin sektorikohtaisessa lainsäädännössä, kuten esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2021) 3 luvussa, vanhuspalvelulaissa (980/2012), vammaispalvelulaissa (675/2023), terveydenhuoltolaissa (1326/2010) sekä laissa potilaan asemasta ja oikeuksista (785/1992). Sektorilainsäädännössä on myös sellaisia velvoitteita, joita hankintalakiin ei sisälly. Lisäksi hankintalain nojalla markkinaoikeuden käsiteltäväksi ei voida saattaa hankinnan laatuun kohdistuvaa valitusta, vaan tältä osin noudatetaan sektorikohtaista lainsäädäntöä.

Valiokunnan mietintö TaVM 16/2026 vp

Talousvaliokunta pitää välttämättömänä, että sosiaali- ja terveyspalvelujen hankinnoissa otetaan huomioon palvelun käyttäjien yksilölliset ja pitkäaikaiset tarpeet siten kuin sektorikohtaisessa lainsäädännössä edellytetään. Myös pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman sosiaali- ja terveyspalvelujen uudistamista koskevassa jaksossa 2.4. todetaan, että vammaisten erityistarpeista ja palvelun jatkuvuudesta huolehditaan hankintalain säädösten puitteissa ja huomioidaan hankinnoissa mahdollisuudet räätälöityihin suorahankintoihin. Valiokunta katsoo, että palvelun käyttäjien yksilölliset ja pitkäaikaiset tarpeet sosiaali- ja terveyspalvelujen hankinnoissa voidaan parhaiten ja ajantasaisimmin määritellä ja ottaa huomioon sektorikohtaisessa lainsäädännössä.

Rakennusurakoita koskevien hankintojen valvonta

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi hankintalain 141 §:ää ja 154 §:ää siltä osin, kun ne koskevat lain 25 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuja rakennusurakoita koskevia seuraamuksia sekä Kilpailu- ja kuluttajaviraston mahdollisuutta saattaa laittomana suorahankintana toteutettu rakennusurakka markkinaoikeuden käsiteltäväksi. Ehdotuksen mukaan Kilpailu- ja kuluttajavirasto voisi tehdä esityksen markkinaoikeudelle ja markkinaoikeus voisi määrätä seuraamuksen myös kansallisen kynnysarvon (150 000 euroa) ylittävästä suorahankintana toteutetusta rakennusurakasta.

Ehdotuksen tavoitteena on tehostaa rakennusurakoita koskevaa valvontaa. Voimassa olevan hankintalain 154 §:n mukaan laittomina suorahankintoina toteutettavista rakennusurakoista voidaan määrätä seuraamusmaksu vain, jos hankinnan arvo ylittää rakennusurakoita koskevan EU-kynnysarvon. Koska rakennusurakoita koskeva EU-kynnysarvo on huomattavan korkea (5 404 000 euroa) ja merkittävästi korkeampi kuin tavara- ja palveluhankintojen EU-kynnysarvot, Kilpailu- ja kuluttajavirastolla ja markkinaoikeudella on nykyisen lain perusteella vain hyvin rajalliset mahdollisuudet puuttua laittomasti suorahankintoina toteutettuihin rakennusurakoihin. Talousvaliokunta viittaa työ- ja elinkeinoministeriön vastineeseen ja pitää ehdotusta perusteltuna.

Julkisia hankintoja koskevat kielelliset vaatimukset

Voimassa olevan hankintalain 101 §:n mukaan hankintayksikön on vähintään kansallisen kynnysarvon suuruudessa hankinnoista toimitettava julkaistavaksi ilmoitus sähköisesti suomen- tai ruotsinkielisenä erityisellä hankintailmoituksille tarkoitettulla verkkosivustolla. Hallituksen esityksessä säännöstä ehdotetaan muutettavaksi niin, että hankintailmoitus on toimitettava julkaistavaksi suomen- tai ruotsinkielisenä tai kummallakin kielellä. Tämän lisäksi säännöksessä viitataan kielilain (423/2003) mukaisiin viranomaisten velvoitteisiin huolehtia väestön tiedonsaantitarpeista. Talousvaliokunta toteaa, että ehdotus on oikeansuuntainen ja pitää erittäin tärkeänä, että valtion viranomaisten, tutkimuslaitosten ja kaksikielisillä alueilla toimivien hankintayksiköiden hankintailmoitukset ja tarjouspyynnöt julkaistaan molemmilla kansalliskielillä, ja että kilpailutetut palvelut toimivat näillä alueilla sekä suomeksi että ruotsiksi. Valiokunta viittaa vielä Suomen Kuntaliitto ry:n julkisten hankintojen neuvontayksikön työ- ja elinkeinoministeriölle laatimaan hankintojen kaksikielisyyttä koskevaan selvitykseen, jonka mukaan julkisten hankintojen Hilma-ilmoituskanavaa tulisi kehittää niin, että se mahdollistaa nykyistä paremmin hankintailmoitusten julkaisemisen usealla kielellä.

Valiokunnan mietintö TaVM 16/2026 vp

Lopuksi

Talousvaliokunta pitää hankintalakiin ehdotettuja muutoksia kannatettavina talouden kasvun vauhdittamisen, julkisten palvelujen markkinoiden kilpailullisuuden ja kilpailuneutraliteetin toteutumisen näkökulmasta. Ehdotus helpottaa erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten mahdollisuuksia osallistua julkisiin tarjouskilpailuihin. Kilpailun lisääntymien puolestaan mahdollistaa kustannustehokkaammat julkiset hankinnat. Samalla valiokunta toteaa, että ehdotus voi vaikuttaa eri tavalla erikokoisiin ja maantieteelliseltä sijainniltaan erilaisiin kuntiin ja hyvinvointialueisiin, ja pitää tärkeänä, että sääntelyn vaikutuksia palvelujen saatavuuteen seurataan erityisesti pienten ja kauempana kasvukeskuksista sijaitsevien kuntien osalta.

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Laki julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain muuttamisesta

Johtolause. Talousvaliokunta ehdottaa korjauksia lain johtolauseeseen.

4 §. Määritelmät. Talousvaliokunta ehdottaa pykälän 32 kohtaan teknistä korjausta.

15 §. Hankinnat hankintayksikön sidosyksiköltä. Talousvaliokunta ehdottaa pykälän 2 momenttia täsmennettäväksi niin, että siitä käy yksiselitteisesti ilmi, että sidosyksikköjen vähimmäisomistusvaatimus koskee vain osakeyhtiömuotoisia sidosyksikköjä.

Lisäksi valiokunta ehdottaa voimassa olevan lain mukaista käänteisiä sidosyksikköhankintoja ja sisarhankintoja koskevaa pykälän nykyistä 6 momenttia täsmennettäväksi niin, että kilpailutusvelvoitetta ei sovelleta käänteisiin sidosyksikköhankintoihin ja sisarhankintoihin tilanteissa, joissa laissa tarkoitettuna hankintayksikkönä toimiva sidosyksikkö tekee hankinnan siihen yksin määräysvaltaa käyttävältä hankintayksiköltä tai saman hankintayksikön yksinomaisessa määräysvallassa olevalta toiselta sidosyksiköltä. Näin säännöksestä käy selkeästi ilmi, että hankintadirektiivin (2014/24/EU) 12 artiklan edellyttämällä tavalla pykälän 6 momentin mukaista sidosyksikköpoikkeusta ei sovelleta niihin sidosyksikköihin, joissa on enemmän kuin yksi omistaja.

78 §. Alihankkijoiden vaihtaminen. Talousvaliokunta ehdottaa pykälän viimeisen virkkeen poistamista, jotta pykälän sanamuodosta käy selkeästi ilmi, että edellytyksiä alihankkijan vaihtamiseksi arvioidaan samojen perusteiden nojalla kuin ehdokkaan tai tarjoajan poissulkemista tarjouskilpailusta.

99 §. Tämän luvun mukaisiin hankintoihin sovellettavat säännökset. Talousvaliokunta ehdottaa pykälän 3 momenttia selkeytettäväksi siten, että lain 11 luvussa tarkoitettuihin kansallisiin sekä sosiaali- ja terveystaloudellisiin palveluihin koskeviin hankintamenettelyihin ja muihin liitteen E mukaisiin palveluhankintoihin sovelletaan 3 momentissa tarkoitettuja hankintalain säännöksiä, ellei hankintayksikkö hankinta-asiakirjoissa toisin ilmoita. Tällöin säännöksestä käy selkeästi ilmi, että 3 momentissa tarkoitettuja säännöksiä sovelletaan, ellei hankintayksikkö toisin ilmoita.

Valiokunnan mietintö TaVM 16/2026 vp

105 §. Tarjoajan soveltuvuus ja poissulkeminen. Talousvaliokunta ehdottaa pykälän 2 momenttia täydennettäväksi niin, että 77 § alihankkijoita, 78 § alihankkijoiden vaihtamista sekä 92 § ryhmittymiä ja voimavarayksiköitä koskevia säännöksiä voidaan soveltaa myös lain 11 luvussa tarkoitettuihin hankintoihin. Kyseisiä säännöksiä on tarkoituksenmukaista voida käyttää myös useissa hankintalain 11 luvun kansallisissa hankinnoissa. Ehdotuksen tarkoituksena on selkeyttää sääntelyä sekä parantaa sääntelyn läpinäkyvyyttä.

2. Laki vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain muuttamisesta

Johtolause. Talousvaliokunta ehdottaa korjausta lain johtolauseeseen.

62 §. Hankintaa koskevat ilmoitukset. Talousvaliokunta ehdottaa, että pykälän 1 momentin 7 kohtaa muutettavaksi niin, että hankintayksiköllä on velvollisuus julkaista jälki-ilmoitus myös 40 ja 41 §:ssä tarkoitetuista suorahankinnoista. Näin sääntely saatettaisiin vastaamaan 1. lakiehdotuksen 58 §:ään ehdotettua samansisältöistä muutosta.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Talousvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 2/2026 vp sisältyvät 3. ja 4. lakiehdotuksen.

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 2/2026 vp sisältyvät 1. ja 2. lakiehdotuksen. (Valiokunnan muutosehdotukset)

Eduskunta hyväksyy 3 lausumaa. (Valiokunnan lausumaehdotukset)

Valiokunnan mietintö TaVM 16/2026 vp

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1397/2016) 107–115 §, sellaisena kuin niistä on 114 § osaksi laissa 499/2021,

muutetaan 2 §:n 1 ja 2 momentti, 4 §:n 32 kohta, 15 §:n 6 momentti, 58 §:n 1 momentin 6 kohta, 60 §:n 1 momentin 7 kohta, 65 §:n 2 momentti, 75 §:n 1 momentti, 78 §, 80 §:n 1 momentin johdantokappale sekä 2 ja 5 momentti, 81 §:n 1 momentin 11 kohta, 82 §:n 1 momentti, 88 §:n 4–7 momentti, 92 §:n 2 momentti, 11 luvun otsikko, 99 §, 100 §:n 1 momentti, 101 §, 102 §:n otsikko, 103 §:n otsikko, 105 §:n 2 momentti, 124 §:n 1 momentin 11 kohta, 125 §:n 1 momentti, 136 §:n 1 momentin johdantokappale ja 2 momentin 5 kohta, 141 §:n 1 momentin johdantokappale, 146 § 2 momentin 2 kohta, 150 §:n 1 momentti sekä 154 §:n 3 momentti

sellaisina kuin niistä ovat 60 §:n 1 momentin 7 kohta, 80 §:n 1 momentin johdantokappale ja 88 §:n 4 momentti laissa 499/2021 sekä 101 § osaksi laissa 499/2021, ja

lisätään 4 §:ään uusi 33 kohta, 15 §:ään uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2-5 momentti ja muutettu 6 momentti ~~2–6 momentti~~ siirtyvät 3–7 momentiksi, 15 §:ään uusi 8 momentti, 65 §:ään uusi 3 momentti, 71 §:ään uusi 4 momentti, 81 §:n 1 momenttiin uusi 12 kohta, 100 §:ään uusi 3 momentti, lakiin uusi 101 a §, 105 §:ään uusi 3 momentti, 106 §:ään uusi 2 momentti sekä 124 §:n 1 momenttiin uusi 12 kohta seuraavasti:

2 §

Lain tavoitteet

Lain tavoitteena on tehostaa julkisten varojen käyttöä sekä edistää laadukkaiden, innovatiivisten sekä ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävien hankintojen tekemistä. Lain tavoitteena on huomioida huoltovarmuuden ja turvallisuusnäkökohtien toteutuminen julkisissa hankinnoissa sekä turvata yritysten ja muiden yhteisöjen tasapuoliset mahdollisuudet tarjota tavaroita, palveluja ja rakennusurakoita julkisten hankintojen tarjouskilpailuissa.

Hankintayksiköiden on pyrittävä järjestämään hankintatoimintansa ja suunnittelemaan hankintansa siten, että hankintoja voidaan toteuttaa mahdollisimman kustannustehokkaasti ja laadukkaasti olemassa olevat kilpailuolosuhteet hyväksi käyttäen. Hankintatoimintaan liittyvien hallinnollisten tehtävien vähentämiseksi hankintayksiköt voivat käyttää puitejärjestelyjä sekä

Valiokunnan mietintö TaVM 16/2026 vp

tehdä yhteishankintoja tai hyödyntää muita yhteistyömahdollisuuksia julkisten hankintojen tarjouskilpailuissa.

---

4 §

Määritelmät

Tässä laissa ja sen nojalla annetuissa säännöksissä tarkoitetaan:

---

32) *ohjelmalla ja ohjelmamateriaalilla* tietoyhteiskuntakaaren 3 §:n 1 kohdassa tarkoitettua audiovisuaalista ohjelmaa ja **radio-ohjelmaa**;

33) *voimavarayksiköllä* ehdokkaasta tai tarjoajasta erillistä yksikköä, jonka voimavaroja ehdokas tai tarjoaja käyttää täyttääkseen hankintayksikön asettamat 85 §:ssä tarkoitettujen taloudellista ja rahoituksellista tilannetta tai 86 §:ssä tarkoitettujen teknistä suorituskykyä ja ammatillista pätevyyttä koskevat vaatimukset.

15 §

Hankinnat hankintayksikön sidosyksiköltä

Sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, edellytyksenä **osakeyhtiömuotoisen sidosyksikön käytölle on, että hankintayksiköllä on vähintään kymmenen prosentin suora omistusosuus sidosyksiköstä.**

Tätä lakia ei sovelleta tilanteisiin, joissa sidosyksikkö, joka on hankintayksikkö, tekee hankinnan siihen **yksin** määräysvaltaa käyttävältä hankintayksiköltä tai saman hankintayksikön **yksinomaisessa** määräysvallassa olevalta toiselta sidosyksiköltä. **(Uusi)**

Edellä 2 momentissa säädettyä edellytystä sidosyksikön käytölle ei sovelleta sellaisiin sidosyksiköihin, jotka on perustettu yleisen edun vuoksi tuottamaan yksinomaan rajattua ja lakisääteistä palvelua tai tämän tuottamiseen välittömästi liittyviä tietojärjestelmiä. Tällaisen sidosyksikön liikevaihto ei saa ylittää yhtä miljoonaa euroa vuodessa. Tällainen sidosyksikön kanssa tehty palvelusopimus saa olla voimassa enintään neljä vuotta.

58 §

Hankinnasta ilmoittaminen

Hankintayksikön on toimitettava julkaistavaksi seuraavat ilmoitukset:

---

6) jälki-ilmoitus 1–4 kohdassa tarkoitetuista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista sekä 40 ja 41 §:ssä tarkoitetuista suorahankinnoista;

Valiokunnan mietintö TaVM 16/2026 vp

60 §

Hankintailmoitusten julkaiseminen

Seuraavat 58 §:ssä tarkoitetut ilmoitukset on toimitettava julkaistavaksi sähköisesti internet-osoitteessa www.hankintailmoitukset.fi käyttäen niille 59 §:n 1 momentissa tarkoitettuja vakiolomakkeita:

7) 1–4 ja 8 kohtaa koskeva sekä 40 ja 41 §:ssä tarkoitetuista suorahankinnoista tehtävä jälki-ilmoitus;

65 §

Markkinakartoitus

Markkinakartoituksessa hankintayksikkö voi kuulla alalla toimivia yrityksiä tai riippumattomia asiantuntijoita taikka muita toimijoita. Markkinakartoitus voidaan toteuttaa myös käyttämällä erilaisia arviointimenetelmiä. Eri tahojen neuvoja voidaan käyttää apuna hankintamenettelyn suunnittelussa ja toteuttamisessa, mutta neuvon käyttäminen ei kuitenkaan saa johtaa tietyn toimittajan suosimiseen tai muutoin kilpailun vääristymiseen eikä 3 §:ssä tarkoitettujen syrjimättömyyden ja avoimuuden periaatteiden vastaiseen menettelyyn.

Jos hankinnan ennakoitu arvonlisäveroton kokonaisarvo ylittää kymmenen miljoonaa euroa, tulee hankintayksikön tehdä markkinakartoitus tai arvioida hankinnan eri toteutusvaihtoehtoja osana hankinnan suunnittelua.

71 §

Hankinnan kohteen kuvaus

Hankintayksikkö voi hankinnan kohdetta kuvaavissa määritelmissä asettaa turvallisuutta ja varautumista koskevia ehtoja, joilla voidaan varmistaa hankittavan tuotteen, palvelun tai urakan tarjouspyynnössä edellytetty saatavuus, toimivuus ja häiriötön käyttö hankinnan kohteen koko elinkaaren ajan. Varautumiseen liittyvät hankinnat voidaan kilpailuttaa ehdollisesti.

75 §

Hankintasopimuksen jakaminen osiin

Hankintayksikön on jaettava hankinta erillisiin osiin tai kilpailutettava hankinnan osat erillisillä tarjouskilpailuilla. Hankinta voidaan jakaa osiin myös valitsemalla vähintään kaksi toimittajaa puitejärjestelyyn tai perustamalla dynaaminen hankintajärjestelmä. Jakamista koskeva velvollisuus ei koske 43 §:n mukaisia puitejärjestelyjen sisäisiä hankintoja. Hankintayksikkö voi määritellä jaettavien osien koon ja kohteen. Hankintayksikkö voi kuitenkin

Valiokunnan mietintö TaVM 16/2026 vp

jättää hankinnan jakamatta osiin, jos hankinnan tai hankintamenettelyn luonteen, laajuuden, toteuttamistavan, kokonaisvastuun tai hankinnan jakamiseen liittyvien riskien vuoksi jakaminen ei ole perustellusta syytä mahdollista taikka hankintaa on edeltänyt 65 §:ssä tarkoitettu markkinakartoitus. Lisäksi hankinta voidaan jättää jakamatta osiin, jos jakaminen lisää merkittävästi hankintayksikön tai toimittajan hallintokustannuksia tai johtaisi kustannusten jatkuvaan kasvuun. Jos hankintayksikkö ei jaa hankintasopimusta osiin, sen on esitettävä jakamatta jättämisen syyt hankinta-asiakirjoissa, hankintapäätöksessä tai hankintamenettelyä koskevassa erillisessä kertomuksessa.

---

78 §

Alihankkijoiden vaihtaminen

Hankintayksikkö voi 87–89 §:n mukaisesti tarkistaa, koskeeko alihankkijoita 80 §:ssä tarkoitettu pakollinen poissulkemisperuste tai 81 §:ssä tarkoitettu harkinnanvarainen poissulkemisperuste. Jos alihankkijaa koskee jokin pakollinen poissulkemisperuste, hankintayksikön on vaadittava, että tarjoaja korvaa alihankkijan. Jos alihankkijaa koskee jokin harkinnanvarainen poissulkemisperuste, hankintayksikkö voi vaatia alihankkijaa korvattavaksi toisella alihankkijalla. ~~Alihankkijaan sovelletaan tällöin, mitä 80 ja 81 §:ssä säädetään ehdokkaasta ja tarjoajasta.~~

80 §

Pakolliset poissulkemisperusteet

Hankintayksikön on päätöksellään suljettava ehdokas tai tarjoaja tarjouskilpailun ulkopuolelle, jos hankintayksikön tiedossa on, että ehdokas tai tarjoaja taikka sen hallinto-, johto- tai valvontaelimen jäsen tai edustus-, päätös- tai valvontavaltaa käyttävä henkilö on rikosrekisteristä ilmenevällä lainvoimaisella tuomiolla tuomittu jostakin seuraavasta rikoksesta rangaistukseen:

Hankintayksikön on päätöksellään suljettava ehdokas tai tarjoaja tarjouskilpailun ulkopuolelle, jos hankintayksikön tiedossa on, että ehdokkaan tai tarjoajan hallinto-, johto- tai valvontaelimen jäsen tai edustus-, päätös- tai valvontavaltaa käyttävä henkilö on rikosrekisteristä ilmenevällä lainvoimaisella tuomiolla tuomittu rikoslain 30 luvun 9 a §:ssä tarkoitettusta törkeästä kirjanpitorikoksesta, 47 luvun 1 §:ssä tarkoitettusta työturvallisuusrikoksesta, 2 §:ssä tarkoitettusta työaika-suojelurikoksesta, 3 §:ssä tarkoitettusta työsyrynnästä, 3 a §:ssä tarkoitettusta kiskonnantapaisesta työsyrynnästä, 5 §:ssä tarkoitettusta työntekijöiden järjestäytymisvapauden loukkaamisesta tai 6 a §:ssä tarkoitettusta luvattoman ulkomaisen työvoiman käytöstä taikka 48 luvun 2 §:ssä tarkoitettusta törkeästä ympäristön turmelemisesta tai 5 a §:ssä tarkoitettusta törkeästä luonnonsuojelurikoksesta.

Ehdokasta tai tarjoajaa ei saa sulkea tarjouskilpailusta, jos:

1) 1 tai 3 momentissa tarkoitettua rikosta tai 4 momentissa tarkoitettua laiminlyöntiä koskevan lainvoimaisen tuomion antamisesta on kulunut yli viisi vuotta; tai

Valiokunnan mietintö TaVM 16/2026 vp

2) 2 momentissa tarkoitettua rikosta koskevan lainvoimaisen tuomion antamisesta on kulunut yli kolme vuotta.

81 §

Harkinnanvaraiset poissulkemisperusteet

Hankintayksikkö voi päätöksellään sulkea tarjouskilpailun ulkopuolelle ehdokkaan tai tarjoajan:

11) joka on pyrkinyt vaikuttamaan epäasianmukaisesti hankintayksikön päätöksentekoon, saamaan luottamuksellisia tietoja, joiden avulla se voi saada perusteetonta etua hankintamenettelyssä, tai tarkoituksellisesti antamaan harhaanjohtavia tietoja, jotka voivat vaikuttaa olennaisesti tarjoajan tai tarjouksen valintaa koskeviin päätöksiin;

12) jonka luotettavuus on todettu siinä määrin riittämättömäksi, että kansalliselle tai paikalliselle turvallisuudelle aiheutuva riski olisi ilmeinen.

82 §

Ehdokkaan ja tarjoajan korjaavat toimenpiteet

Ehdokas tai tarjoaja voi esittää näyttöä luotettavuudestaan siitä huolimatta, että sitä, sen 77 §:ssä tarkoitettua alihankkijaa tai 92 §:n mukaista voimavarayksikköä rasittaa 80 tai 81 §:ssä tarkoitettu poissulkemisperuste. Jos hankintayksikkö katsoo näytön ja luotettavuuden riittäväksi, se ei saa sulkea kyseistä ehdokasta tai tarjoajaa pois tarjouskilpailusta.

88 §

Poissulkemisen edellytysten ja soveltuvuusvaatimusten täyttymisen selvittäminen

Edellä 1 momentissa tarkoitetuksi näytöksi on hyväksyttävä tämän lain 80 §:ssä tarkoitettujen pakollisten poissulkemisperusteiden osalta rikosrekisterilain (770/1993) 6 §:n 8 momentissa ja 6 b §:ssä tarkoitettu ote taikka ehdokkaan, tarjoajan tai tämän voimavarayksikön tai alihankkijan tai sen hallinto-, johto- tai valvontaelimen jäsenen tai edustus-, päätös- tai valvontavaltaa käyttävän henkilön alkuperämaan tai sijoittautumismaan toimivaltaisen viranomaisen antama ote rikosrekisteristä. Rikosrekisteriote ei saa olla kahtatoista kuukautta vanhempi. Hankintayksikkö taikka ehdokas, tarjoaja tai tämän voimavarayksikkö tai alihankkija ei saa ottaa jäljennöstä rikosrekisteriotteesta eikä tallettaa sitä itselleen. Hankintayksikön on poissulkemisperusteiden selvittämisen jälkeen hävitettävä rikosrekisteriote tai palautettava se henkilölle, jota se koskee. Rikosrekisteristä ilmeneviä tietoja ei saa ilmaista muille kuin sellaisille henkilöille, jotka välttämättä tarvitsevat niitä poissulkemisperusteiden selvittämiseksi. Jollei ehdokkaan, tarjoajan tai tämän voimavarayksikön tai alihankkijan sijoittautumismaassa anneta edellä tarkoitettua otetta tai todistusta, niiden sijasta näytöksi on hyväksyttävä ehdokkaan, tarjoajan tai tämän

Valiokunnan mietintö TaVM 16/2026 vp

voimavarayksikön tai alihankkijan edustajan sijoittautumismaan lainsäädännön mukainen valahtoinen tai vakuutuksella vahvistettu ilmoitus.

Näytöksi on 81 §:n 1 momentin 1, 2 sekä 4 kohdan osalta hyväksyttävä toimivaltaisen viranomaisen antama todistus. Jollei ehdokkaan tai tarjoajan sijoittautumismaassa anneta tällaisia todistuksia, näytöksi on hyväksyttävä ehdokkaan, tarjoajan tai tämän voimavarayksikön tai alihankkijan edustajan sijoittautumismaan lainsäädännön mukainen valahtoinen tai vakuutuksella vahvistettu ilmoitus.

Näyttö ehdokkaan, tarjoajan tai tämän voimavarayksikön tai alihankkijan taloudellisesta ja rahoituksellisesta tilanteesta voidaan antaa yhdellä tai useammalla liitteessä D luetellulla asiakirjalla. Jos ehdokas, tarjoaja tai tämän voimavarayksikkö tai alihankkija ei hyväksyttävästä syystä voi toimittaa hankintayksikölle sen pyytämiä asiakirjoja, ehdokas, tarjoaja tai tämän voimavarayksikkö tai alihankkija saa osoittaa taloudellisen ja rahoituksellisen tilanteensa jollakin muulla hankintayksikön hyväksymällä asiakirjalla.

Ehdokkaan, tarjoajan, tämän voimavarayksikön tai alihankkijan teknisestä pätevyydestä voidaan antaa näyttö yhdellä tai useammalla liitteessä D luetelluista tavoista hankinnan kohteen luonteen, määrän tai laajuuden ja käyttötarkoituksen mukaan.

---

92 §

Tarjouskilpailuun osallistuminen ryhmittymänä ja muiden yksiköiden voimavarojen käyttö

Ehdokas tai tarjoaja voi käyttää 85 §:ssä tarkoitettujen taloudellista ja rahoituksellista tilannetta ja 86 §:ssä tarkoitettujen teknistä suorituskykyä ja ammatillista pätevyyttä koskevien vaatimusten täyttämiseen muiden yksiköiden voimavaroja riippumatta tarjoajan tai ehdokkaan ja voimavarayksikön välisten suhteiden oikeudellisesta luonteesta. Myös ryhmittymä voi käyttää hankinnan toteuttamiseen muiden yksiköiden voimavaroja. Muiden yksiköiden henkilöstön pätevyyteen ja kokemukseen liittyviä voimavaroja voidaan käyttää hyväksi vain, jos kyseiset muut yksiköt suorittavat hankinnan kohteena olevat rakennusurakat tai palvelut taikka osan niistä. Ehdokkaan tai tarjoajan taikka niiden ryhmittymän on osoitettava hankintayksikölle taloudellista ja rahoituksellista tilannetta, teknistä suorituskykyä ja ammatillista pätevyyttä koskevien sekä muiden vaatimusten täytyminen.

---

11 luku

Kansalliset menettelyt, sosiaali- ja terveyspalvelut sekä muut erityiset palveluhankinnat

99 §

Tämän luvun mukaisiin hankintoihin sovellettavat säännökset

Sen lisäksi, mitä I ja IV osassa säädetään tavara- ja palveluhankintoihin, suunnittelukilpailuihin sekä rakennusurakoihin, jotka ovat arvoltaan 26 §:ssä säädetty EU-

Valiokunnan mietintö TaVM 16/2026 vp

kynnysarvot alittavia, mutta vähintään 25 §:n 1 momentin 1 tai 2 kohdassa säädettyjen kansallisten kynnysarvojen suuruusia, sovelletaan tämän luvun säännöksiä.

Sen lisäksi, mitä I ja IV osassa säädetään, sosiaali- ja terveyspalveluihin sekä liitteessä E lueteltuja palveluja koskeviin hankintoihin, jotka ovat arvoltaan vähintään 25 §:n 1 momentin 3 tai 4 kohdassa säädettyjen kansallisten kynnysarvojen suuruusia, sovelletaan tämän luvun säännöksiä.

Sen lisäksi mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, tämän luvun mukaisiin hankintoihin ~~voidaan soveltaa~~ sovelletaan 65 §:n markkinakartoitusta ja 96 §:n poikkeuksellisen alhaista tarjousta koskevia säännöksiä, ellei hankintayksikkö hankinta-asiakirjoissa toisin ilmoita.

100 §

Hankintamenettely

Hankintayksikön on noudatettava hankinnan kilpailuttamisessa sellaista menettelyä, joka on 3 §:n 1 momentissa tarkoitettujen periaatteiden mukainen. Hankintayksikön on kuvattava käyttämänsä hankintamenettely hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä. Hankintayksikkö voi myös soveltaa tämän luvun mukaisissa hankinnoissaan 5 luvussa tarkoitettuja menettelyjä.

Sen lisäksi, mitä 2 momentissa säädetään, hankintayksikkö voi tehdä suorahankinnan yksittäisissä tapauksissa tämän luvun mukaisissa sosiaali- ja terveyspalveluhankinnoissa, jos tarjouskilpailun järjestäminen tai palvelun tarjoajan vaihtaminen olisi ilmeisen kohtuutonta tai erityisen epätarkoituksenmukaista asiakkaan kannalta merkittävän hoito- tai asiakassuhteen turvaamiseksi.

101 §

Kansallisesta hankinnasta ilmoittaminen

Hankintayksikön on toimitettava 25 §:n mukaisesta vähintään kansallisen kynnysarvon suuruisesta hankinnasta ja suunnittelukilpailusta julkaistavaksi ilmoitus sähköisesti suomen- tai ruotsinkielisenä tai kummallakin kielellä verkko-osoitteessa www.hankintailmoitukset.fi käyttäen kansalliselle hankintailmoitukselle tarkoitettua lomaketta. Kielilain (423/2003) 3 § 1 momentissa tarkoitettujen viranomaisten on huolehdittava väestön tiedonsaantitarpeista kielilain 32 §:n 3 momentissa tarkoittamalla tavalla.

Hankintayksikkö voi lisäksi julkaista hankintailmoituksen yhdellä tai useammalla muulla kuin suomen tai ruotsin kielellä. Hankintayksikkö voi lisäksi julkaista hankintailmoituksen muussa tiedotusvälineessä. Ilmoitusta ei saa julkaista muualla ennen kuin se on julkaistu 1 momentissa tarkoitettulla tavalla. Hankintayksikön julkaistessa hankintailmoituksen kahdella tai useammalla kielellä samanaikaisesti tulee sen tarjouspyyntöasiakirjoissa yksilöidä, mikä kieliversioista on oikeusvoimainen.

Hankintayksikön tulee julkaista jälki-ilmoitus tämän luvun mukaisesta hankinnasta ja suunnittelukilpailusta. Jälki-ilmoitus tulee toimittaa kolmenkymmenen päivän kuluessa hankintasopimuksen tekemisestä.

Valiokunnan mietintö TaVM 16/2026 vp

101 a §

Hankinnasta ilmoittaminen sosiaali- ja terveyspalveluiden sekä muiden erityisten palveluiden hankinnoissa

Hankintayksikön on ilmoitettava tämän luvun mukaisista sosiaali- ja terveyspalveluhankinnoista sekä muiden erityisten palvelujen hankinnoista siten kuin 7 luvussa säädetään.

102 §

Kansallisen hankintailmoituksen sisältö

---

103 §

Tietojenvaihto

---

105 §

Tarjoajan soveltuvuus ja poissulkeminen

Ehdokkaiden ja tarjoajien sulkemisessa tarjouskilpailun ulkopuolelle ja soveltuvuutta koskevien vaatimusten asettamisessa **voidaan** 25 §:n mukaisessa, vähintään kansallisen kynnysarvon suuruudessa hankinnassa **noudattaa sovelletaan**, mitä 80–86 ja 88 §:ssä säädetään, jollei hankintayksikkö toisin hankinta-asiakirjoissa ilmoita. **Lisäksi sovelletaan 77 §:n alihankintaa, 78 §:n alihankkijoiden vaihtamista sekä 92 §:n ryhmittymiä ja voimavarayksiköitä koskevia säännöksiä, ellei hankintayksikkö toisin hankinta-asiakirjoissa ilmoita.**

Sosiaali- ja terveyspalveluhankinnoissa sekä muiden erityisten palveluiden hankinnoissa hankintayksikön tulee soveltaa 80 §:ssä ja se voi soveltaa 81 §:ssä säädettyjä poissulkemisperusteita ehdokkaisiin ja tarjoajiin. Poissulkemisperusteita voidaan soveltaa myös alihankkijoihin ja voimavarayksiköihin. Ehdokkaiden ja tarjoajien taikka näiden alihankkijoiden korjaaviin toimenpiteisiin ja soveltuvuutta koskevien vaatimusten asettamiseen voidaan soveltaa, mitä 82–86 sekä 88 §:ssä säädetään.

106 §

Kokonaistaloudellisesti edullisimman tarjouksen valinta

Jos hankintayksikkö käyttää sosiaali- ja terveyspalveluhankinnoissa sekä muiden erityisten palveluiden hankinnoissa kokonaistaloudellisen edullisuuden perusteena ainoastaan halvinta

Valiokunnan mietintö TaVM 16/2026 vp

hintaa, sen on esitettävä tätä koskevat perustelut hankinta-asiakirjoissa, hankintapäätöksessä taikka hankintamenettelyä koskevassa erillisessä kertomuksessa.

124 §

Hankintamenettelyä koskeva kertomus

EU-kynnysarvot ylittävstä hankintasopimuksesta sekä kansallisen kynnysarvon ylittävstä liitteen E palveluhankinnan hankintasopimuksesta, puitejärjestelystä, puitejärjestelyyn perustuvasta 43 §:n 3 momentissa tarkoitettusta hankinnasta tai dynaamisen hankintajärjestelmän perustamisesta on laadittava kertomus. Kertomusta ei ole tarpeen laatia niiltä osin kuin vastaavat tiedot ilmenevät hankintaa koskevasta päätöksestä, jälki-ilmoituksesta tai muista hankinta-asiakirjoista. Kertomuksessa tulee olla seuraavat seikat:

- 11) kuvaus hankintamenettelyssä mahdollisesti todetuista eturistiriidoista ja niiden johdosta toteutetuista toimenpiteistä;
- 12) kuvaus siitä, miten hankintayksikkö on toteuttanut hankinnan valmistelun.

125 §

Hankintamenettelyn keskeyttäminen

Hankintamenettely voidaan keskeyttää vain todellisesta ja perustellusta syystä. Edellä 26 §:ssä mainitut EU-kynnysarvot ylittävän hankinnan hankintamenettely tulee kuitenkin keskeyttää, jos 32 §:ssä tarkoitettussa avoimessa menettelyssä on saatu vain yksi tarjous. Jos hankintayksikkö haluaa tällöin edelleen toteuttaa sopimuksen kohteen julkisena hankintana, on sen järjestettävä uusi tarjouskilpailu. Tarjouskilpailu on uusittava vain kerran. Velvollisuutta keskeyttää hankintamenettely ei kuitenkaan ole, jos hankintayksikkö on toteuttanut 65 §:ssä tarkoitettun markkinakartoituksen tai jakanut hankinnan osiin 75 §:ssä säädetyn mukaisesti. Lisäksi hankintamenettelyn keskeyttämisestä yhden tarjouksen tilanteessa saadaan poiketa erityisen painavasta syystä.

136 §

Hankintasopimuksen muuttaminen sopimuskauden aikana

Hankintasopimusta tai puitejärjestelyä ei saa olennaisesti muuttaa sopimuskauden aikana ilman tämän lain mukaista uutta hankintamenettelyä. Olennaisena pidetään ainakin muutosta, jos:

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, hankintasopimukseen ja puitejärjestelyyn voidaan tehdä muutos ilman uutta hankintamenettelyä, jos:

5) kyse on sellaisesta vähäarvoisesta sopimusmuutoksesta, joka alittaa liitteessä E tarkoitettuja palveluja koskevissa hankinnoissa sekä käyttöoikeussopimuksissa kansalliset kynnysarvot,

Valiokunnan mietintö TaVM 16/2026 vp

muissa hankinnoissa EU-kynnysarvot tai 25 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetun rakennusurakoita koskevan kynnysarvon ja joka ei vaikuta sopimuksen yleiseen luonteeseen.

---

141 §

Kilpailu- ja kuluttajaviraston esitys markkinaoikeudelle

Jos hankintayksikkö on tehnyt EU-kynnysarvot ylittävän hankinnan, kansalliset kynnysarvot ylittävän rakennusurakan tai liitteessä E tarkoitetun palveluhankinnan tai käyttöoikeussopimuksen suorahankintana ilman tässä laissa säädettyä perustetta ja jos asiassa jo on tehty hankintasopimus, Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi esittää markkinaoikeudelle:

---

146 §

Muutoksenhaun kohde ja rajoitukset

Markkinaoikeuden käsiteltäväksi valituksella ei voida saattaa hankintayksikön sellaista päätöstä tai muuta ratkaisua, joka koskee:

---

2) hankintayksikön 124 §:ssä tarkoitettua kuvausta hankinnan valmistelun toteutuksesta; tai

---

150 §

Muutoksenhaun vaikutus hankintasopimuksen tekemiseen

Hankintayksikkö ei saa tehdä arvoltaan vähintään EU-kynnysarvon suuruisesta hankinnasta hankintasopimusta, jos asia on saatettu valituksella markkinaoikeuden käsiteltäväksi.

---

154 §

Markkinaoikeuden määräämät seuraamukset

Tehottomuusseuraamus, seuraamusmaksu ja sopimuskauden lyhentäminen voidaan määrätä vain kansallisen kynnysarvon ylittävissä rakennusurakoissa ja liitteen E mukaisia palveluja koskevassa hankinnassa ja käyttöoikeussopimuksessa sekä EU-kynnysarvon ylittävässä muussa hankinnassa.

Valiokunnan mietintö TaVM 16/2026 vp

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Lain 75 §:n 1 momentti ja 125 §:n 1 momentti tulevat kuitenkin voimaan vasta 1 päivänä lokakuuta 2026.

Tämän lain 15 §:n 2 momenttia sovelletaan 1 päivästä heinäkuuta 2027. Mainittua momenttia sovelletaan kuitenkin vasta 1 päivästä heinäkuuta 2029 sellaisiin sidosyksiköihin, joiden pääasiallisena tarkoituksena on tuottaa lakisääteisiä välittömästi henkeä ja terveyttä ylläpitäviä terveydenhuollon palveluja tai terveydenhuoltolaissa (1326/2010) tarkoitettuja terveydenhuollon keskitetyn erikoisosaamisen palveluja taikka näiden palvelujen tuottamiseen tarkoitettuja tietojärjestelmiä.

Riippumatta tämän lain 15 §:n 2 momentissa säädetystä edellytyksestä sidosyksikön käytölle, hankintayksikkö voi tehdä uusia mainitussa pykälässä tarkoitettuja määräaikaista sopimuksia sidosyksikkönsä kanssa 30 päivään syyskuuta 2026. Näiden sopimusten voimassaoloaika voi olla korkeintaan yksi vuosi.

Jos 15 §:n 2 momentissa säädetty edellytys sidosyksikön käytölle ei täyty, hankintayksikkö voi hyödyntää ennen tämän lain voimaantuloa sidosyksikkönsä kanssa tekemää sopimusta 30 päivään kesäkuuta 2027 asti. Hankintayksikön tulee irtisanoa tällaiset sopimukset päättymään viimeistään mainittuna päivänä. Jos sopimuksen irtisanomisesta olisi poikkeuksellisesti kohtuuttomia seurauksia tai sopimuksen irtisanomiseen liittyy merkittäviä taloudellisia riskejä, voidaan yleiseen etuun liittyvistä pakottavista syistä sopimus kuitenkin irtisanoa päättymään viimeistään 30 päivänä kesäkuuta 2030. Hankintayksikön tulee tehdä ilmoitus tällaisesta sopimuksesta Valtiokonttorille viimeistään 30 päivänä syyskuuta 2026. Valtiokonttori julkaisee tiedot ilmoituksista verkkosivuillaan.

Ennen tämän lain voimaantuloa aloitettuihin lain voimaan tullessa vireillä olleisiin hankintamenettelyihin sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

2.

Laki

vesi- ja energihuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan vesi- ja energihuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1398/2016) 2 §:n 1 ja 2 momentti, 4 §:n 34 kohta, 62 §:n 1 momentin 7 kohta, 82 §, 84 §:n 1 momentin johdantokappale sekä 2 ja 5 momentti sekä 86 §:n 4–8 momentti,

sellaisena kuin niistä on 86 §:n 4 momentti laissa 500/2021, ja

lisätään 4 §:ään uusi 35 kohta, 75 §:ään uusi 4 momentti sekä 128 §:ään uusi 2 momentti seuraavasti:

Valiokunnan mietintö TaVM 16/2026 vp

2 §

Lain tavoitteet

Lain tavoitteena on tehostaa julkisten varojen käyttöä ja edistää laadukkaiden, innovatiivisten sekä ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävien hankintojen tekemistä. Lain tavoitteena on huomioida huoltovarmuuden ja turvallisuusnäkökohtien toteutuminen julkisissa hankinnoissa sekä turvata yritysten ja muiden yhteisöjen tasapuoliset mahdollisuudet tarjota tavaroita, palveluja ja rakennusurakoita julkisten hankintojen tarjouskilpailuissa.

Hankintayksiköiden on pyrittävä järjestämään hankintatoimintansa ja suunnittelemaan hankintansa siten, että hankintoja voidaan toteuttaa mahdollisimman kustannustehokkaasti ja laadukkaasti olemassa olevat kilpailuolosuhteet hyväksi käyttäen. Hankintatoimintaan liittyvien hallinnollisten tehtävien vähentämiseksi hankintayksiköt voivat käyttää puitejärjestelyjä sekä tehdä yhteishankintoja tai hyödyntää muita yhteistyömahdollisuuksia julkisten hankintojen tarjouskilpailuissa.

---

4 §

Määritelmät

Tässä laissa ja sen nojalla annetuissa säännöksissä tarkoitetaan:

---

34) *ohjelmalla ja ohjelmamateriaalilla* tietoyhteiskuntakaaren 3 §:n 1 kohdassa tarkoitettua audiovisuaalista ohjelmaa ja radio-ohjelmaa;

35) *voimavarayksiköllä* ehdokkaasta tai tarjoajasta erillistä yksikköä, jonka voimavaroja ehdokas tai tarjoaja käyttää täyttääkseen hankintayksikön asettamat hankintalain 85 §:ssä tarkoitetut taloudellista ja rahoituksellista tilannetta tai 86 §:ssä tarkoitetut teknistä suorituskykyä ja ammatillista pätevyyttä koskevat vaatimukset.

62 § (Uusi)

Hankintaa koskevat ilmoitukset

Hankintayksikön on toimitettava julkaistavaksi seuraavat ilmoitukset:

---

7) jälki-ilmoitus 1–4 kohdassa tarkoitetuista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista, sekä 6 kohdassa tarkoitettuista toimittajarekisteristä sekä 43 ja 44 §:ssä tarkoitetuista suora-

---

Valiokunnan mietintö TaVM 16/2026 vp

75 §

Hankinnan kohteen kuvaus

Hankintayksikkö voi hankinnan kohdetta kuvaavissa määritelmässä asettaa turvallisuutta ja varautumista koskevia ehtoja, joilla voidaan varmistaa hankittavan tuotteen, palvelun tai urakan tarjouspyynnössä edellytetty saatavuus, toimivuus ja häiriötön käyttö hankinnan kohteen koko elinkaaren ajan. Varautumiseen liittyvät hankinnat voidaan kilpailuttaa ehdollisesti.

82 §

Alihankkijoiden vaihtaminen

Hankintayksikkö voi 85–87 §:n mukaisesti tarkistaa, onko olemassa perusteita alihankkijoiden poissulkemiseksi 83 tai 84 §:n nojalla. Alihankkijaan sovelletaan tällöin, mitä mainituissa pykälissä säädetään ehdokkaasta ja tarjoajasta. Jos alihankkijaa koskee jokin pakollinen poissulkemisperuste, hankintayksikön on vaadittava, että tarjoaja korvaa alihankkijan. Jos alihankkijaa koskee jokin hankintalain 81 §:ssä tarkoitettu harkinnanvarainen poissulkemisperuste, hankintayksikkö voi vaatia alihankkijaa korvattavaksi toisella alihankkijalla.

84 §

Pakolliset poissulkemisperusteet

Hankintayksikön on päätöksellään suljettava ehdokas tai tarjoaja tarjouskilpailun ulkopuolelle, jos hankintayksikön tiedossa on, että ehdokas, tarjoaja tai alihankkija taikka sen hallinto-, johto- tai valvontaelimen jäsen tai edustus-, päätös- tai valvontavaltaa käyttävä henkilö on rikosrekisteristä ilmenevällä lainvoimaisella tuomiolla tuomittu jostakin seuraavasta rikoksesta rangaistukseen:

Hankintayksikön on päätöksellään suljettava ehdokas tai tarjoaja tarjouskilpailun ulkopuolelle, jos hankintayksikön tiedossa on, että ehdokkaan tai tarjoajan hallinto-, johto- tai valvontaelimen jäsen tai edustus-, päätös- tai valvontavaltaa käyttävä henkilö on rikosrekisteristä ilmenevällä lainvoimaisella tuomiolla tuomittu rikoslain 30 luvun 9 a §:ssä tarkoitettua törkeästä kirjanpitorikoksesta, 47 luvun 1 §:ssä tarkoitettua työturvallisuusrikoksesta, 2 §:ssä tarkoitettua työaika-suojelurikoksesta, 3 §:ssä tarkoitettua työsyrynnästä, 3 a §:ssä tarkoitettua kiskonnantapaisesta työsyrynnästä, 5 §:ssä tarkoitettua työntekijöiden järjestäytymisvapauden loukkaamisesta tai 6 a §:ssä tarkoitettua luvattoman ulkomaisen työvoiman käytöstä taikka 48 luvun 2 §:ssä tarkoitettua törkeästä ympäristön turmelemisesta tai 5 a §:ssä tarkoitettua törkeästä luonnonsuojelurikoksesta.

Ehdokasta tai tarjoajaa ei saa sulkea tarjouskilpailusta, jos:

1) 1 tai 3 momentissa tarkoitettua rikosta tai 4 momentissa tarkoitettua laiminlyöntiä koskevan lainvoimaisen tuomion antamisesta on kulunut yli viisi vuotta; tai

Valiokunnan mietintö TaVM 16/2026 vp

2) 2 momentissa tarkoitettua rikosta koskevan lainvoimaisen tuomion antamisesta on kulunut yli kolme vuotta.

86 §

Poissulkemisen edellytysten ja soveltuvuusvaatimusten täyttymisen selvittäminen

Edellä 1 momentissa tarkoitetuksi näytöksi on hyväksyttävä tämän lain 84 §:ssä tarkoitettujen pakollisten poissulkemisperusteiden osalta rikosrekisterilain (770/1993) 6 §:n 8 momentissa ja 6 b §:ssä tarkoitettu ote taikka ehdokkaan, tarjoajan tai tämän voimavarayksikön tai alihankkijan tai sen hallinto-, johto- tai valvontaelimen jäsenen tai edustus-, päätös- tai valvontavaltaa käyttävän henkilön alkuperämaan tai sijoittautumismaan toimivaltaisen viranomaisen antama ote rikosrekisteristä. Rikosrekisteriote ei saa olla kahtatoista kuukautta vanhempi. Hankintayksikkö taikka ehdokas, tarjoaja tai tämän voimavarayksikkö tai alihankkija ei saa ottaa jäljennöstä rikosrekisteriotteesta eikä tallettaa sitä itselleen. Hankintayksikön on poissulkemisperusteiden selvittämisen jälkeen hävitettävä rikosrekisteriote tai palautettava se henkilölle, jota se koskee. Rikosrekisteristä ilmeneviä tietoja ei saa ilmaista muille kuin sellaisille henkilöille, jotka välttämättä tarvitsevat niitä poissulkemisperusteiden selvittämiseksi. Jollei ehdokkaan, tarjoajan tai tämän voimavarayksikön tai alihankkijan sijoittautumismaassa anneta edellä tarkoitettua otetta tai todistusta, niiden sijasta näytöksi on hyväksyttävä ehdokkaan tai tarjoajan edustajan sijoittautumismaan lainsäädännön mukainen valahtoinen tai vakuutuksella vahvistettu ilmoitus.

Näytöksi on 81 §:n 1 momentin 1, 2 sekä 4 kohdan osalta hyväksyttävä toimivaltaisen viranomaisen antama todistus. Jollei ehdokkaan tai tarjoajan sijoittautumismaassa anneta tällaisia todistuksia, näytöksi on hyväksyttävä ehdokkaan, tarjoajan tai tämän voimavarayksikön tai alihankkijan edustajan sijoittautumismaan lainsäädännön mukainen valahtoinen tai vakuutuksella vahvistettu ilmoitus.

Näyttö ehdokkaan, tarjoajan tai tämän voimavarayksikön tai alihankkijan taloudellisesta ja rahoituksellisesta tilanteesta voidaan antaa yhdellä tai useammalla liitteessä E luetellulla asiakirjalla. Jos ehdokas, tarjoaja tai tämän voimavarayksikkö tai alihankkija ei hyväksyttävästä syystä voi toimittaa hankintayksikölle sen pyytämiä asiakirjoja, se saa osoittaa taloudellisen ja rahoituksellisen tilanteensa jollakin muulla hankintayksikön hyväksymällä asiakirjalla.

Ehdokkaan, tarjoajan tämän voimavarayksikön tai alihankkijan teknisestä pätevyydestä voidaan antaa näyttö yhdellä tai useammalla liitteessä E luetelluista tavoista hankinnan kohteen luonteen, määrän tai laajuuden ja käyttötarkoituksen mukaan.

Hankintayksikkö ei saa vaatia valittua tarjoajaa taikka tämän voimavarayksikköä tai alihankkijaa toimittamaan näyttöä 1 momentissa mainittuihin tarkoituksiin, jos hankintayksikkö voi saada tarvittavat todistukset, selvitykset ja muut tiedot Suomessa tai muussa Euroopan talousalueen valtiossa olevasta maksuttomasta tietokannasta. Tarjoajaa ei saa vaatia toimittamaan asiakirjanäyttöä, jos hankintayksiköllä on tarvittavat ajantasaiset asiakirjat jo hallussaan.

Valiokunnan mietintö TaVM 16/2026 vp

128 §

Muutoksenhakua ja seuraamuksia koskevien hankintalain säännösten soveltaminen

-----
Markkinaoikeuden käsiteltäväksi valituksella ei voida saattaa sellaista hankintayksikön päätöstä tai muuta ratkaisua, jonka mukaan hankintasopimusta ei jaeta osiin 79 §:n nojalla.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki

rikosrekisterilain 6 b §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikosrekisterilain (770/1993) 6 b §:n 2 momentin 8 kohta, sellaisena kuin se on laissa 1399/2016, ja
lisätään 6 b §:n 2 momenttiin, sellaisena kuin se on laeissa 1399/2016, 502/2021 ja 1272/2021, uusi 9 ja 10 kohta seuraavasti:

6 b §

Otteeseen merkitään tiedot lainvoimaisesta päätöksestä, jolla henkilö on tuomittu:
-----

8) rikoslain 47 luvun 1 §:n nojalla työturvallisuusrikoksesta, 47 luvun 2 §:n nojalla työaikausojelurikoksesta, 47 luvun 3 §:n nojalla työsyryjinnästä, 47 luvun 3 a §:n nojalla kiskonnantapaisesta työsyryjinnästä, 47 luvun 5 §:n nojalla työntekijöiden järjestäytymisvapauden loukkaamisesta tai 47 luvun 6 a §:n nojalla luvattoman ulkomaisen työvoiman käytöstä;

9) rikoslain 30 luvun 9 a §:n nojalla törkeästä kirjanpitorikoksesta;

10) rikoslain 48 luvun 2 §:n nojalla törkeästä ympäristön turmelemisesta tai 48 luvun 5 a §:n nojalla törkeästä luonnonsuojelurikoksesta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

4.

Laki

vesihuoltolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään vesihuoltolakiin (119/2001) uusi 4 f § seuraavasti:

1 luku

Yleiset säännökset

4 f §

Sidosyksikön asema vesihuollossa

Julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1397/2016) mukaiseen hankintayksikön sidosyksikkönä toimivaan vesihuoltolaitokseen tai tukkuvesihuoltolaitokseen ei sovelleta mainitun lain 15 §:n 2 momentissa säädettyä edellytystä sidosyksikön käytölle.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Valiokunnan lausumaehdotukset

1. *Eduskunta edellyttää, että sääntelyn toteutumista seurataan erityisesti siltä kannalta, miten se vaikuttaa kuntien lakisääteisten tehtävien asianmukaiseen hoitamiseen ja palvelujen saatavuuteen sekä kuntien ja niiden asukkaiden välisiin eroihin, ja että seurannassa havaittuihin ongelmiin puututaan.*
2. *Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee viipymättä lainsäädännön, jonka perusteella sidosyksikköjen on julkaistava ostolaskudatansa ja toimitettava se hankintatietovarantoon samoin perustein kuin niiden omistajien. Toimitetun*

Valiokunnan mietintö TaVM 16/2026 vp

ostolaskudatan tulisi olla sellaisessa muodossa, että sitä voidaan tulkita ilman erillisiä apuvälineitä.

3. *Eduskunta edellyttää, että markkinakartoitusta koskevan sääntelyn toimivuutta sekä sääntelyn vaikutuksia kilpailun lisääntymiseen, yritysten markkinoille pääsyyn ja kustannussäästöihin seurataan, ja tarvittaessa velvoite tehdä markkinakartoitus laajennetaan koskemaan ehdotettua suurempaa joukkoa julkisia hankintoja.*

Helsingissä 27.5.2026

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Vilhelm Junnila ps
varapuheenjohtaja Pauli Aalto-Setälä kok
jäsen Noora Fagerström kok
jäsen Kaisa Garedeu ps
jäsen Timo Harakka sd
jäsen Pertti Hemmilä kok
jäsen Hilikka Kemppi kesk
jäsen Miapetra Kumpula-Natri sd
jäsen Timo Mehtälä kesk
jäsen Matias Mäkynen sd
jäsen Mikko Ollikainen r
jäsen Merja Rasinkangas ps
jäsen Oras Tynkkynen vihr
jäsen Heikki Vestman kok
jäsen Johannes Yrttiaho vas
varajäsen Teemu Kinnari kok (osittain)

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Johanna Rihto-Kekkonen

Valiokunnan mietintö TaVM 16/2026 vp Vastalause 1

Vastalause 1

Perustelut

Yleistä

Hankintalakiin ja erityisalojen hankintalakiin ehdotettavilla muutoksilla (HE 2/2026 vp) tavoitellaan tehokkuutta ja kustannussäästöjä julkisissa hankinnoissa. Hallituksen tavoitteena on myös vahvistaa alueellista elinvoimaa ja yrittämisen toimintaedellytyksiä. Esityksellä pyritään lisäämään erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten osallistumisedellytyksiä ja mahdollisuuksia osallistua julkisiin tarjouskilpailuihin. Tavoitteet ovat sinänsä kannatettavia, mutta hallituksen esittämät lainsäädäntömuutokset eivät edistä näiden tavoitteiden toteutumista vaan aiheuttavat päinvastaisia vaikutuksia. Samalla esitetyt muutokset kaventavat merkittävästi kuntien itsehallintoa ja lisäävät kuntien sekä hyvinvointialueiden kustannuksia sekä hallinnollista taakkaa. Suuri osa lausunnonantajista katsoo, että esitys on haitallinen eikä sitä tulisi tällaisenaan hyväksyä.

EU:n hankintadirektiivi

EU:n hankintadirektiiviä ollaan uudistamassa. Komissio ei ole vielä antanut ehdotusta direktiivi uudistukseksi, joten sen sisältö ja suhde nyt käsillä olevaan hankintalain uudistukseen ei ole vielä tiedossa. Viimeisimmän ministeriön saaman tiedon mukaan komissio pyrkii antamaan ensimmäisen luonnoksen direktiivi uudistuksesta heinäkuun loppupuolella 2026. Direktiivi uudistus voi osua samaan hetkeen, kun osia hankintalaista tulee voimaan. Jatkuvasti muuttuva lainsäädäntö ei ole ennakoitavuuden näkökulmasta toivottavaa. Koska kotimaiset hankintalain muutokset eivät ole kiireellisiä, tulisi komission ehdottamat muutokset odottaa ensin ja uudistaa lainsäädäntö kokonaisuutena.

In house -yhtiöiden nykytila

Esitys kohdistuu erityisesti kuntien ja muiden julkishallinnon toimijoiden omistamiin ns. in house -yhtiöihin. In house -yhtiöt ovat lisänneet suomalaisten markkinoiden kilpailullisuutta merkittävästi. In house-yhtiöt kilpailuttavat ja ostavat keskimäärin 55 prosenttia liikevaihdostaan suoraan markkinoilta. Julkisten hankintojen 38 miljardin euron kokonaisuudesta vain noin 7 miljardia euroa koskee sidosyksikköhankintoja, eli niin sanottuja inhouse-yhtiöiden kautta tehtäviä hankintoja. Loput 31 miljardia euroa koostuvat valtion, kuntien, kuntayhtymien, seurakuntien ja puolustusvoimien kilpailutetuista, suoraan markkinoilta ostetuista hankinnoista.

Sidosyksiköiden tuottamat palvelut ovat usein sellaisia, joita ei vastaavina tällä hetkellä tuoteta markkinaehtoisesti. In house-yhtiön ei ole tarkoituskaan tavoitella voittoa, ne tekevät laajempaa liiketoimintaa ja ovat usein monitoimialayhtiöitä (esim. potilaslaskutus osana talouspalvelua, Monetra Oulussa tulkkipalvelu) In house-yhtiöt suuntaavat Hilman kautta kilpailutuksia suoraan alueellisille ja paikallisille yrityksille.

Valiokunnan mietintö TaVM 16/2026 vp Vastalause 1

Sidosyksikkösääntely

Merkittävin muutos nykytilaan on hankintalain 15 §:n muuttaminen siten, että sidosyksiköiden käytölle säädetään 10 % vähimmäisomistusta koskeva vaatimus. Jatkossa omistaja voisi tehdä hankintoja sidosyksiköiltään vain, mikäli sen omistus yhtiöstä ylittää 10 % osuuden. On tärkeää, että toisin kuin vielä esitysluonnoksessa, lopullisessa hallituksen esityksessä omistusvaatimuksen ulkopuolelle on rajattu kirjastojen tietojärjestelmäpalvelut sekä vesihuoltolaitokset. Jätehuollon osalta tilanne jää epäselväksi, sillä jätehuoltoa koskeva poikkeus on tarkoitus säätää vasta osana valmistelussa olevaa jätelain uudistusta. Valiokuntakuulemisissa esimerkiksi kuntien kehitys- ja matkailuyhteistyöyritykset ovat esittäneet, että rajausta ulotettaisiin koskemaan myös niitä.

Terveyspalvelujen osalta muutoksen toteuttamiselle esitetään muita sektoreita pidempiä siirtymäaikoja, mikä on tärkeä poikkeus, joskin kokonaisuus aiheuttaa silti hyvinvointialueille merkittävää lisätyötä ja kustannuksia. Muutos tulee viemään monien arvioiden mukaan ainakin 5 vuotta, jonka aikana juoksevat siirtymäkustannukset. Niiden on arvioitu nousevan miljardeihin.

Esitetty sidosyksikkösääntelyn muutos liittyy muutama vuosi sitten ilmenneisiin tapauksiin, joissa sidosyksiköiden toiminta ei kaikilta osin täyttänyt hankintalaissa asetettuja vaatimuksia. Tunnetuin tapaus oli ns. Sarastia-ratkaisu, jossa markkinaoikeus antoi Kilpailu- ja kuluttajaviraston hankintavalvonnan kautta vireille tullessa asiassa ratkaisun, jonka mukaan Sarastia ei ollut hyvinvointialueen sidosyksikkö puuttuvan määräysvallan vuoksi. Näin ollen voi todeta, että jo nykyisellä lainsäädännöllä on voitua puuttua ja on puututtu väärinkäytöksiin.

Pidämme 10%:n vähimmäisomistusta koskevaa rajausta haitallisena ja siten tarpeettomana ja esitämme tässä vastalauseessa luopumista siitä kokonaan. Tämä on tarkoituksenmukaisempaa kuin rajaukset, joita hallitus on jo tehnyt ja joita lausuntopalautteessa on esitetty tehtäväksi lisää. Valiokuntakäsittelyn aikana ei myöskään ole kyetty esittämään perusteita sille, miksi vähimmäisomistusosuus on juuri 10 %.

Vaikutukset kuntien ja hyvinvointialueiden toimintaan

Ehdotetulla vähimmäisomistusosuusvaatimuksella arvioidaan olevan useita kuntien ja hyvinvointialueiden, varsinkin pienten kuntien, toimintaa merkittävästikin vaikeuttavia seurauksia. On todennäköistä, että ehdotettu vähimmäisomistusosuutta koskeva vaatimus ei muuttaisi suurten kuntien toimintaa juuri lainkaan mutta ajaisi pienet, kauempana kasvukeskuksista sijaitset kunnat kestävämpään tilanteeseen, jossa ne eivät voi hankkia tehtäviensä toteuttamiseksi tarvitsemiaan palveluita sen enempää sidosyksiköiltä kuin markkinoiltakaan. Toisaalta on mahdollista, että sidosyksiköiden omistajat ryhtyvät tuottamaan tarvitsemiaan palveluita itse. Siten esitys ei edes toteuttaisi hallitusohjelman mukaisia tavoitteita parantaa julkisen sektorin tehokkuutta tai vahvistaa alueellista elinvoimaa ja yrittämisen edellytyksiä. Kun sidosyksiköt kilpailuttavat ja hankkivat markkinoilta kuntien ja hyvinvointialueiden tarvitsemia palveluita niiden puolesta, ehdotettu 10 prosentin vähimmäisomistusosuusvaatimus saattaa ainoastaan siirtää nämä hankinnat kuntien ja hyvinvointialueiden itse tekemiksi. Tällöin hallituksen esitys ei kasvattaisi markkinoilta hankittavien palveluiden määrää, vaan etupäässä vain lisäisi julkiseen hallintoon kohdistuvaa hallinnollista taakkaa ja siitä aiheutuvia kustannuksia. Nämä jäisivät viime kädessä

Valiokunnan mietintö TaVM 16/2026 vp Vastalause 1

veronmaksajien maksettaviksi. Kuntien kustannukset kasvavat pakkoyksityistämisillä ja pakko-ostoilla. Kunnat eivät voi enää tämän jälkeen säädellä omia kulujaan, koska yksityinen sanelee hinnat. In house-yhtiöiden kanssa on rakennettu kustannustehokkaita palvelukokonaisuuksia.

Sidosyksikköuudistuksen muutoskustannukset moninkertaistavat monen pienen ja keskisuuren kunnan tukipalvelukustannukset. Tämä on taloudellinen taakka, jolla on suora vaikutus kunnan asukkaiden saamiin peruspalveluihin. Kuntaliiton tekemien arvioiden mukaan sidosyksikkömuutoksen kustannus on ainakin 450—600 miljoonaa euroa. Kustannus on huomattava suhteessa julkisen sektorin säästötavoitteisiin kuluvaan vuosikymmenen aikana. Tämä heijastuu suoraan pienten kuntien tuloveronkorotuspaineisiin jopa usean prosenttiyksikön verran.

Vähimmäisomistusosuusvaatimuksesta johtuvien sidosyksikköjen purkautumisten vaikutusten arvioidaan olevan laajoja erityisesti ICT:n ja tiedonhallinnan toimialalla, jossa sidosyksiköiden rooli palveluketjussa on hyvin merkittävä. Osassa ICT-palveluita esityksestä aiheutuvat muutoskustannukset olisivat erittäin suuret, eikä käytössä olevien sovellusten vaihtaminen toiseen olisi käytännössä vaihtoehto järkevien siirtymäaikojen kuluessa. Lakimuutos tuottaa lisäksi osaamisvajetta, kun aiemmin yhteishankintoina tuotetut palvelut ja niihin tarvittava osaaminen esimerkiksi tietosuojassa joudutaan pilkkomaan ja hankkimaan uudestaan kuntakohtaisesti. Näiltäkin osin suurimmat vaikutukset kohdistuisivat nimenomaan pienempiin kuntiin, joilla voidaan arvioida myös olevan kaikkein heikoimmat kyvyt vastata niihin. Erityisenä riskinä voidaan nähdä kyberturvallisuuden vaarantuminen, johon liittyvässä varautumisessa sidosyksiköt ovat keskeisessä roolissa. Esitys voi näiltä osin aiheuttaa merkittäviä taloudellisia ja toiminnallisia haittoja julkiselle sektorille sekä altistaa kuntien ja hyvinvointialueiden toiminnan tietomurroille ja kyberhyökkäyksille. Myös palveluntuottajien ja osaamisen puute voi aiheuttaa haittaa ja järjestelmähaavoittuvuuksia pitkäksi aikaa.

Kuntien merkittävimmät tehtävät sote-uudistuksen jälkeen ovat olleet sivistyspalveluissa ja elinvoiman vahvistamisessa. Alueellinen elinvoiman vahvistaminen perustuu usein kuntien yhteiseen strategiseen tahtotilaan vahvistaa alueen elinkeinoelämää, matkailua, yritysten kasvua, investointeja ja innovaatiotoimintaa ja näiden tavoitteiden saavuttamiseksi on useilla alueilla perustettu kuntien yhteisiä kehitysyhtiöitä. Hankintalakiin esitetty omistusvaatimuksen muutos koskee myös kuntien elinkeino ja kehitysyhtiöitä- ja matkailuyhteistyöyrityksiä ja vaikeuttaa näin merkittävästi kuntien elinvoimatyötä ja hajottaa toimivia yhteistyörakenteita.

Siirtymäajat lyhyitä

Esityksessä ehdotetut siirtymäajat ovat edelleen liian lyhyitä, vaikka joidenkin terveyspalveluihin liittyvien sidosyksikköuudistusten osalta siirtymäaika on pidennetty 1.7.2029 asti. Siirtymäaikojen tulisi olla kaikkiaan vähintään 3 vuotta ja ainakin 5 vuotta sidosyksiköiden osalta, jotka tuottavat välittömästi henkeä ja terveyttä ylläpitäviä terveydenhuollon palveluja, terveydenhuoltolaissa tarkoitettuja terveydenhuollon keskitetyn erikoisosaamisen palveluja tai näiden palvelujen tuottamiseen tarkoitettuja tietojärjestelmiä. Lyhyt siirtymäaika johtaa myös siihen, että hankintayksiköt kilpailuttavat saman palvelun/tuotteen samaan aikaan. Tarjoajia ei välttämättä riitä kaikille, ei saada kilpailutuksiin tarjouksia, hinnat nousevat ja riskinä on, että

Valiokunnan mietintö TaVM 16/2026 vp Vastalause 1

kysyntätilanteesta johtuen sopimusten toteuttamisessa on haasteita. Tämä ilmiö nähtiin myös hyvinvointialueiden käynnistäessä toimintaansa.

Esityksestä arvioidaan aiheutuvan hyvinvointialueille kustannusvaikutuksia, joita ei ole tarkoitus ottaa erikseen huomioon alueiden rahoituksessa. Koska esityksessä ei ehdoteta muutoksia hyvinvointialueiden lakisääteisiin tehtäviin, kyseessä ei ole hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain (617/2021) 9 §:n mukainen tehtävämuutos, joka otettaisiin etukäteen huomioon alueiden yleiskatteellisessa rahoituksessa voimaantulovuodesta lukien.

On erikoista, että valtiovarainministeriö, joka vastaa julkisen talouden kokonaisuudesta, ei laadi vaikutusarviota lakihankkeesta, koska kyse on työ- ja elinkeinoministeriön valmistelemasta asiasta.

Lisäksi valiokuntakuulemisessa on jäänyt auki kysymys mahdollisista korvausvelvollisuuksista määräaikaisten sopimusten ennaikaisista irtisanomisista. Riski kuntien ja muiden julkisten toimijoiden merkittäviin sopimussakkoihin ja vahingonkorvausvelvoitteisiin on suuri määräaikaisten sopimusten irtisanottaessa ja neljän vuoden siirtymäaika tältä osin monissa tapauksissa riittämätön. Tehdyt määräaikaiset sopimukset tulisi rajata lain soveltamisen ulkopuolelle, jos sopimuksen irtisanomisesta olisi kohtuuttomia seurauksia tai sopimuksen irtisanomiseen liittyy merkittäviä taloudellisia riskejä.

Hyvinvointialueet ja sosiaali- ja terveyspalvelut

Hyvinvointialueilla on perustuslain 19 §:n ja sote-järjestämislain nojalla velvollisuus turvata riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut sekä ylläpitää riittävää omaa palvelutuotantoa. Sosiaali- ja terveydenhuollon näkökulmasta esityksessä ehdotetut keinot eivät ole oikeasuhtaisia tavoitteisiin nähden, vaan ne vaarantavat palvelujen jatkuvuuden, potilas- ja asiakasturvallisuuden sekä hyvinvointialueiden lakisääteisen järjestämävastuun toteutumisen. Lukuisat valiokunnan kuulemat asiantuntijat — mukaan lukien valtiovarainministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö — ovat esittäneet voimakasta kritiikkiä esitystä kohtaan.

Sosiaali- ja terveyspalvelut soveltuvat vain rajoitetusti markkinahyödykkeiksi. Osa palveluista edellyttää ympärivuorokautista valmiutta, korkeaa integraatiota muuhun palvelujärjestelmään sekä varautumista normaaliolojen häiriöihin ja poikkeusoloihin. Näitä erityispiirteitä ei ole hankintalakiehdotuksessa riittävästi huomioitu.

Sosiaali- ja terveyspalvelujen alalla toimivilla sidosyksiköillä on tärkeä rooli hyvinvointialueiden välisessä yhteistyössä ja sote-uudistuksen tavoitteiden saavuttamisessa. Valtiovarainministeriön ohjauksessa hyvinvointialueita on kannustettu yhteistyöhön muun muassa osaamisen ja neuvotteluvoiman parantamiseksi sekä volyymien kasvattamisesta ja investointien keskittämisestä saatavien hyötyjen vuoksi. Sidosyöksiköyhtiöt ovat käytännössä mahdollistaneet tämän yhteistyön. Hallituksen nyt esittämä hankintayksikön vähintään 10 prosentin omistusosuusrajaus (hankintalain 15 §:n 2 momentti) voi pakottaa hyvinvointialueet luopumaan toimivista, yhteisomistetuista palvelurakenteista ilman, että markkinoilta on tosiasiallisesti saatavilla vastaavaa palvelua. Useissa kriittisissä sote-palveluissa, esim. erikoissairaanhoido, laboratorion palvelut, tietyt ICT-järjestelmät, ei ole toimivia markkinoita. Hallituksen ehdotus

Valiokunnan mietintö TaVM 16/2026 vp Vastalause 1

uhkaa johtaa toimivien rakenteiden hajottamiseen ja skaalaetujen häviämiseen, palveluiden laadun ja saatavuuden heikkenemiseen ja huoltovarmuuden ja potilasturvallisuuden vaarantumiseen. Esimerkkejä hyvin toimivista tärkeistä in house -rakenteista hyvinvointialueilla ovat tekonivel-sairaala Coxa- sekä Sydänsairaala, jotka ovat useiden hyvinvointialueiden omistamia.

Esityksen mukaan sidosyksikkömuutos astuisi voimaan noin reilun vuoden siirtymäajalla 1.7.2027. Lisäksi ehdotetaan pidempää siirtymäaikaa (muutos tulisi voimaan 1.7.2029) sellaisiin sidosyksiköihin, joiden pääasiallisena tarkoituksena on tuottaa lakisääteisiä välittömästi henkeä ja terveyttä ylläpitäviä terveydenhuollon palveluja tai terveydenhuoltolaissa tarkoitettuja terveydenhuollon keskitetyn erikoisosaamisen palveluja taikka näiden palvelujen tuottamiseen tarkoitettuja tietojärjestelmiä. Esityksessä ehdotettu siirtymäajat ovat oleellisella tavalla liian lyhyitä. Hyvinvointialueilla on itsehallinto ja nyt ehdotettu muutos hankintalain 15 §:ään vaikuttaa huomattavasti hyvinvointialueiden itsehallintoon kuuluvaan oikeuteen itse päättää miten toiminnot ja palvelut järjestetään. Itsehallintoon puuttuminen edellyttää riittäviä perusteita, joita ei ole hallituksen esityksessä esitetty.

Ulosmyyntirajan nostaminen

Omistusta koskevasta vähimmäisvaatimuksesta voidaan poiketa sellaisten sidosyksiköiden osalta, jotka on perustettu yleisen edun vuoksi tuottamaan yksinomaan rajattua ja lakisääteistä palvelua tai tämän tuottamiseen välittömästi liittyviä tietojärjestelmiä, ja joiden vuotuinen liikevaihto jää alle yhden miljoonan euron (hankintalaki 15 §:n 8 momentti). Valtiovarainministeriö on ehdottanut esityksen lausuntokierroksella, että liikevaihtorajan suuruus asetettaisiin 20 miljoonaan euroon, sillä Kilpailu- ja kuluttajaviraston arvion mukaan valtaosa sidosyksiköiden liikevaihdosta syntyy n. 20 suurimmassa sidosyksikköyrityksessä ja alle 20 miljoonan euron liikevaihtoon jäävien sidosyksiköiden oma tuotanto on vain 12 prosenttia kaikkien sidosyksiköiden omasta tuotannosta. Siten 20 miljoonan euron liikevaihtoraja ei estäisi 10 prosentin vähimmäisomistusosuusvaatimuksesta saatavia hyötyjä. Tosiasia kuitenkin on, että voidakseen palvella paremmin ja kustannustehokkaammin, yhtiön kasvulle on oltava mahdollisuudet ja rajan tulisi olla korkeampi.

Sidosyksiköihin sovellettava ulosmyyntiraja Suomessa on jo nykyisin EU vertailussa poikkeuksellisen alhainen, 5 prosenttia liikevaihdosta ja 500 000 euroa vuodessa (hankintalaki 15 §:n 1 momentti). Kymmenen prosentin vähimmäisomistusosuusvaatimus yhdessä alhaisen ulosmyyntirajan kanssa johtaisivat siihen, että osa hyvinvointialueiden keskeisistä ja kriittisistä palveluntuottajista menettäisi mahdollisuuden osallistua kilpailutuksiin. Esimerkiksi laboratorion palveluita tarjoava Fimlab ei voisi osallistua pienosakkaidensa järjestämiin tarjouskilpailuihin. Yliopistosairaaloiden yhteyteen sijoitettuja, erityisosaamiseen ja ympärivuorokautiseen valmiuteen perustuvia laboratorion palveluja ei ole kattavasti tai lainkaan saatavilla kilpailluilta markkinoilta. Tilanne aiheuttaisi asiantuntija-arvioiden mukaan välittömiä vakavia ongelmia erityisesti syöpätautien diagnostiikassa ja hoidossa, joissa patologian, hematologian ja syöpägenetiikan erityispalvelut sekä niihin liittyvät tutkimukset on keskitetty ja porrastettu keskussairaaloiden ja yliopistosairaaloiden välillä niukkojen asiantuntijaresurssien vuoksi. Useat valiokunnan kuulemista asiantuntijoista esittivät, että ulosmyyntiraja nostetaan

Valiokunnan mietintö TaVM 16/2026 vp Vastalause 1

EU:n sallimaan 20 prosenttiin ilman euromääräistä kattoa ja tätä esitystä kannatamme tässä vastalauseessa.

Palvelunkäyttäjien asema

Hankintalain pykälistä palveluiden käyttäjien asemaa korostetaan vain sosiaali- ja terveyspalveluita koskevan, nyt kumottavaksi esitettävän, 12 luvun 108 §:ssä. Sosiaali- ja terveysjärjestöjen kattojärjestö SOSTE ry on nostanut tämän merkittävän epäkohdan esiin sosiaali- ja terveysvaliokunnalle antamassaan asiantuntijalausunnossa. Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaakin, että talousvaliokunta arvioisi mahdollisuutta säilyttää hankintalain 108 §:n sääntely hankintalaissa tai muussa laissa siltä osin, kuin se ei ole päällekkäistä muun sosiaali- ja terveydenhuoltoa koskevan sääntelyn kanssa. Pidämme tätä erittäin tärkeänä ja esitämme muutosta tässä vastalauseessa.

Esimerkiksi pitkäaikaisia vanhusten tai vammaisten henkilöiden asumispalveluita kilpailuttaessa hankintayksikön on määritettävä sopimusten kesto ja muut ehdot siten, ettei niistä muodostu kohtuuttomia tai epätarkoituksenmukaisia seurauksia palvelun käyttäjille. SOSTE ry toteaa lausunnossaan, että vuosien mittaan keskeisin sote-palveluhankintoihin liittyvä pulma on ollut hankintayksiköiden keskittyminen hankintamenettelyjen läpivientiin ja siihen liittyviin muotoseikkoihin, palvelujen käyttäjien tarpeiden jäädessä vähemmälle huomiolle. Esityksessä pykälän poistoa perustellaan sillä, että pykälän sisältö on päällekkäinen sote-järjestämislain 3 luvun sääntelyn kanssa. Kuitenkin ko. sääntely sisältää hyvinvointialuetta ja palveluntuottajia sekä palvelusopimuksia koskevia vaatimuksia, eikä siinä käsitellä hankittavien palvelujen laatutekijöitä. Pidämme välttämättömänä, että sote-palveluiden asiakkaiden tarpeet huomioidaan hankintalainsäädännössä.

Kuntien itsehallinnosta

Esityksessä nyt ehdotettu 10 % omistusvaatimus merkitsee suoraa puuttumista perustuslain 121 §:ssä turvattuun kunnalliseen itsehallintoon. Hallituksen esityksessä ei kyetä esittämään vakuuttavia perusteluja ehdotetun omistusvaatimuksen hyväksyttävyyden ja välttämättömyyden sekä oikeasuhtaisuuden puolesta. Esityksessä ei myöskään kyetä osoittamaan sitä, että juuri 10 %:n omistusvaatimus on välttämätön esityksen sinänsä hyväksyttävien tavoitteiden saavuttamiseksi eikä arvioida sitä, miksi niihin ei voitaisi päästä vähemmän kunnallista itsehallintoa rajoittavin keinoin. Esitetty omistusvaatimus kohtelee kaikkia kuntia sinänsä yhdenvertaisesti, mutta tosiasiallisesti sen vaikutukset ovat erityisen merkittävät pienissä ja keskisuurissa kunnissa, ja sitä kautta synnyttää eriarvoisuutta eri kuntien asukkaiden välillä. On ongelmallista, että kuntien ja niiden asukkaiden yhdenvertaisuuden heikentyminen ei seuraa kunnallisessa päätöksenteossa tehdyistä valinnoista, vaan yksinomaan lainsäätäjän säätämästä 10 %:n omistusvaatimuksesta.

Kuntien kehitysyhtiöt

Kehitysyhtiöt ovat voittoa tavoittelemattomia, kuntien omistamia ja rahoittamina alueen elinvoimaa kehittäviä organisaatioita, joista suurin osa toimii usean kunnan alueella. Vaikka omistajakuntia olisi alle kymmenenkin, on osakeomistus usein epätasaisesti jakautunut kuntien

Valiokunnan mietintö TaVM 16/2026 vp Vastalause 1

taloudellisen kantokyvyn mukaan ja osalla kunnista alle 10 %:n omistus. Sotepalvelujen siirryttyä hyvinvointialueille ovat kunnan perustehtävät keskittyneet sivistys- ja elinvoimatyöhön. Yli puolet Suomen kunnista toteuttaa elinvoimatyötä yhden tai useamman kunnan omistaman, sidosyksikköasemassa olevan kehitysyhtiön kautta, loput kuntaorganisaatioissa olevassa elinkeinotoimessa. Useamman kunnan omistamat, jopa maakunnan laajuiset kehitysyhtiöt toimivat tehokkaina alustoina alueen elinvoimatyölle, yritys-elämä ei tunnista kuntarajoja. Hallituksen esityksen vaatimus 10 % minimiomistusosuudesta hankaloittaisi elinvoimakehitystä kaventamalla kuntien mahdollisuutta käyttää yhteistä kehitysyhtiötä luonnollisten toiminnallisten yhteistyöalueiden laajuisina elinvoiman moottoreina. Kireässä kuntatalouden tilanteessa osalla pienempiä kuntia ei yksin ehkä olisi mahdollisuutta resursoida elinvoimatyötä juuri lainkaan voimavaroja. Useat kuntien elinvoimayhtiöt esittävät lausunnoissaan, että ne pitäisi rajata 10 % omistusvaateen ulkopuolelle. Sama tilanne on kuntien omistamissa matkailun alueorganisaatioissa. Omistusosuusvaatimukset murentavat alueellista yhteistyötä, lisäävät päällekkäistä työtä ja kustannuksia sekä heikentävät matkailun kehittämistä ja markkinointia. Tässä vastalauseessa esitetään että 10 %:n omistusvaade poistetaan kokonaan.

Ruokahuolto ja ateriapalveluiden järjestäminen

Sidosyksiköiden 10 prosentin vähimmäisomistusvaatimus vaarantaa ruokapalveluiden kustannustehokkaan ja laadukkaan järjestämisen. Yksityisellä palveluntuottajalla ei ole osaamista erityisissä julkisten palveluiden tuottamisessa. Tästä sairaalaruoka on erinomainen esimerkki. Sairaaloissa tuotetaan potilaille paljon dieettiruokia ja ne tehdään yksittäisannoksina ns. ”käsityönä” räätälöidysti per potilas. Kustannukset ovat kalliita ja leikkaavat pääomasijoittajien tuotto-odotuksia. Monilla pienillä kunnilla ei ole enää omaa keittiötä in house -yhtiöiden aloitettua toimintansa hyvinvointialueilla, mikä tekee palveluiden järjestämisen kalliiksi ja hankalaksi, jos 10 % vähimmäisomistusvaatimus asetetaan. Toisaalta vaatimus hankaloittaa myös hyvinvointialueiden ruokapalveluiden järjestämistä. Monissa kunnissa on pieniä ympärivuorokautista hoitoa tarjoavia hyvinvointialueen yksiköitä, joiden ruokapalvelut hoitaa alueellinen in house -yhtiö. Ruokahuollon kustannukset nousevat, jos hyvinvointialue ei voi enää olla pienemmällä prosentilla osakkaana alueen sidosyksikössä. Julkisten ruokapalveluiden järjestäminen on lakisääteistä toimintaa ja tärkeä osa muun muassa sote-palveluiden toimintaedellytyksiä. Ruokapalveluiden laaja yksityistäminen heikentää mielestämme varautumista poikkeustilanteisiin ja ruokahuollon huoltovarmuutta. Siivous ja jätehuolto ovat myös kriisiaikojen osalta elintärkeää toimintaa.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että lakiesitys hyväksytään muutoin valiokunnan mietinnön mukaisena, paitsi 4. lakiesitys poistetaan ja 1. lakiehdotus hyväksytään muutettuna. (Vastalauseen muutosehdotus)

Valiokunnan mietintö TaVM 16/2026 vp
Vastalause 1

Vastalauseen muutosehdotukset

1. Laki julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1397/2016) 107 § ja 109 —115 §, sellaisena kuin niistä on 114 § osaksi laissa 499/2021,

muutetaan 2 §:n 1 ja 2 momentti, 4 §:n 32 kohta, 15 §:n ~~1–6~~ momentti, 58 §:n 1 momentin 6 kohta, 60 §:n 1 momentin 7 kohta, 65 §:n 2 momentti, 75 §:n 1 momentti, 78 §, 80 §:n 1 momentin johdantokappale sekä 2 ja 5 momentti, 81 §:n 1 momentin 11 kohta, 82 §:n 1 momentti, 88 §:n 4–7 momentti, 92 §:n 2 momentti, 11 luvun otsikko, 99 §, 100 §:n 1 momentti, 101 §, 102 §:n otsikko, 103 §:n otsikko, 105 §:n 2 momentti, 124 §:n 1 momentin 11 kohta, 125 §:n 1 momentti, 136 §:n 1 momentin johdantokappale ja 2 momentin 5 kohta, 141 §:n 1 momentin johdantokappale, 146 § 2 momentin 2 kohta, 150 §:n 1 momentti sekä 154 §:n 3 momentti sellaisina kuin niistä ovat 60 §:n 1 momentin 7 kohta, 80 §:n 1 momentin johdantokappale ja 88 §:n 4 momentti laissa 499/2021 sekä 101 § osaksi laissa 499/2021, ja

lisätään 4 §:ään uusi 33 kohta, ~~15 §:ään uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2 —5 momentti ja muutettu 6 momentti 2 —6 momentti siirtyvät 3 —7 momentiksi, 15 §:ään uusi 8 momentti,~~ 65 §:ään uusi 3 momentti, 71 §:ään uusi 4 momentti, 81 §:n 1 momenttiin uusi 12 kohta, 100 §:ään uusi 3 momentti, lakiin uusi 101 a §, 105 §:ään uusi 3 momentti, 106 §:ään uusi 2 momentti sekä 124 §:n 1 momenttiin uusi 12 kohta seuraavasti:

2 —4 § (kuten TaVM)

15 §

Hankinnat hankintayksikön sidosyksiköltä

Tätä lakia ei sovelleta hankintaan, jonka hankintayksikkö tekee sidosyksiköltään. Sidosyksiköllä tarkoitetaan hankintayksiköstä muodollisesti erillistä ja päätöksenteon kannalta itsenäistä yksikköä. Lisäksi edellytyksenä on, että hankintayksikkö yksin tai yhdessä muiden hankintayksiköiden kanssa käyttää määräysvaltaa yksikköön samalla tavoin kuin omiin toimipaikkoihinsa ja että yksikkö harjoittaa enintään 20 prosentin osuuden liiketoiminnastaan muiden tahojen kuin niiden hankintayksiköiden kanssa, joiden määräysvallassa se on. Sidosyksikössä ei saa olla muiden kuin hankintayksiköiden pääomaa.

(2 mom. poistetaan)

(uusi 7 mom. poistetaan)

(8 mom. poistetaan)

58—154 § (kuten TaVM)

Valiokunnan mietintö TaVM 16/2026 vp
Vastalause 1

Voimaantulo

(1 mom. kuten TaVM)
(2—4 momentti poistetaan)
(5 mom. kuten TaVM)

Helsingissä 27.5.2026

Timo Harakka sd
Miapetra Kumpula-Natri sd
Matias Mäkynen sd

Valiokunnan mietintö TaVM 16/2026 vp Vastalause 2

Vastalause 2

Perustelut

Keskustan talousvaliokuntaryhmä esittää nyt käsittelyssä olevaa hankintalain uudistamista hylättäväksi ja asian valmistelemista uudelleen. Hankintalain uudistaminen tulee siis palauttaa valmisteluun.

Hankintalain uudistukselle asetetut tavoitteet kilpailua lisäämällä muun muassa tehostaa palvelutuotantoa kustannustehokkaammaksi ja lisätä alueellista elinvoimaa ovat kannatettavia.

Esityksen toimet, joilla oikeasti edistetään kilpailua julkisissa hankinnoissa ovat perusteltuja ja asiallisia. Näitä ovat vaikkapa markkinakartoituksen tekemisen vaade, joka edistää laadukasta kilpailutusta, mutta 10 miljoonan euron raja-arvo tähän on tavattoman korkea ja jättää merkittäviä hankintoja ulkopuolelle.

Myös sääntely koskien hankintojen uusimisesta tilanteissa, joissa tarjouksia saadaan vain yksi, voi ennakkollisesti kannustaa hankintayksiköitä valmistelemaan kilpailutukset niin, että niihin saadaan mahdollisimman paljon tarjouksia. Yksi lisätarjous voisi KKV:n tutkimuksen mukaan laskea hankintahintoja yhden tarjouksen hankinnoissa jopa 9 prosentilla hankinnan arvosta.

Samoin myös hankintojen jakamista koskevaa ehdotusta on yleisesti pidetty kannatettavana, koska se parantaa pk- ja mikroyritysten mahdollisuuksia osallistua ja menestyä julkisissa tarjouskilpailuissa.

Nämä ja muut perustellut muun muassa turvallisuutta lisäävät muutokset on syytä huomioida myös uudistuksen jatkovalmistelussa, vaikka hankintalakiin nyt hallituksen esittämä lakimuutos hylättäisiinkin.

Tässä vastalauseessa on käyty läpi myös muuta evästystä lakiuudistuksen tarvittavassa jatkovalmistelussa huomioitavaksi.

Kokonaisuutena arvioiden hallituksen asettamat tavoitteet hankintalain uudistamiselle ovat jäämässä poliittisiksi mainospuheiksi ja sanahelinäksi sekä ovat johtamassa päinvastaiseen lopputulokseen.

Kilpailu ei tule lisääntymään markkinapuutteen vuoksi. Ainakin pienten kuntien kustannukset nousevat merkittävästi. Hallintotaakan lisääntyessä tehottomuus lisääntyy sekä alueellinen elinvoima heikkenee, kun pienet kunnat menettävät palvelutuotannon edellytykset.

Lakivalmistelun aikana annetuista noin 700 lausunnosta lähes kaikki tyrmäsivät esityksen, etenkin sen heikkojen vaikutusarvioiden vuoksi. Kritiikkiin yhtyivät muun muassa kaikki ministeriöt.

Valiokunnan mietintö TaVM 16/2026 vp Vastalause 2

Kategorinen 10 prosentin omistusrajavaade on lakipaketin keskeisin ongelma

Esityksen keskeisin ongelma on hallitusohjelmaan kirjattu 10 prosentin vähimmäisomistusvaatimus sidosyksiköiden käytölle sekä siihen liittyvä lyhyt siirtymäaika. Tämä muodostaa merkittävän uhkan erityisesti pienten kuntien talouksille, palvelutuotannolle sekä pieniä kuntia laajemmalle kyberturvallisuudelle.

Keskustan mielestä on täysin riittämätöntä, että talousvaliokunta ainoastaan toteaa mietinnössään perustuslakivaliokunnan (PeVL 17/2026 vp) ja hallintovaliokunnan (HaVL 9/2026 vp) tavoin, että hallituksen esityksessä olisi ollut perusteltua tarkastella ehdotuksen vaikutuksia erityyppisiin kuntiin seikkaperäisemmin kuin mitä on tehty. Näin isossa lakimuutoksessa vaikutuksia olisi pitänyt arvioida perusteellisesti jo valmistelun aikana.

Sekään ei ole riittävää, että valiokunta esittää lausumaehdotusta, jossa sääntelyn toteutumista seurataan erityisesti siltä kannalta, miten se vaikuttaa kuntien lakisääteisten tehtävien asianmukaiseen hoitamiseen ja palvelujen saatavuuteen. Toiminnalliset ongelmat ehtivät nimittäin realisoitumaan jo ennen kuin tällaista seurantaa ehditään toteuttamaan.

Kuten valiokunnan mietinnöstäkin käy ilmi, niin asiantuntijalausunnoissa todetaan, että ehdotettu kymmenen prosentin vähimmäisomistusosuutta koskeva vaatimus ei vaikuta juuri lainkaan sidosyksiköiden hyödyntämismahdollisuuksiin niiden kuntien osalta, joiden omistusosuus sidosyksiköstä on vähintään kymmenen prosenttia. Sen sijaan ehdotettuun sääntelyyn joutuvat reagoimaan sidosyksiköt, joilla on yli kymmenen omistajaa sekä sidosyksiköt, joilla on alle kymmenen omistajaa, mutta joiden omistajista yksi tai useampi omistaa yhtiöstä alle kymmenen prosenttia.

Hallituksen esityksessä viitataan Kilpailu- ja kuluttajaviraston selvitykseen, jonka mukaan sääntelyn muutoksesta välittömästi aiheutuvat negatiiviset vaikutukset kohdistuisivat erityisesti sellaisiin pieniin hankintayksiköihin, jotka sijaitsevat etäällä suuremmista kaupunkikeskittymistä ja jotka toimivat toimialoilla, joiden osalta markkinat eivät ole kehittyneet, palvelun tuottaminen on aikaan ja paikkaan sidottua. Joissain asiantuntijalausunnoissa pidetään todennäköisenä, että useiden kauempana kasvukeskuksista sijaitsevien pienien kuntien ainoaksi vaihtoehdoksi jää, että ne ryhtyvät tuottamaan itse sellaisia tarvitsemiaan palveluita, joita ne eivät voi enää hankkia sidosyksiköiltä tai joille ei löydy vaihtoehtoja tarjoajaa markkinoilta

On kuitenkin huomionarvoista, että suuret kaupungit ja pienet kunnat pitävät omistusrajavaatimusta perusteettomana ja vahingollisena. Lakimuutos pakottaisi purkamaan laajoja ja kustannustehokkaita kunnille ja hyvinvointialueille tukipalveluita tarjoavia yhtiömuotoisia yhteistyöorganisaatioita, jotka ovat huolehtineet mm. ICT:stä, ruokahuollosta, palkanmaksusta ja pesulapalveluista.

Suuret sidosyksiköt joudutaan pirstomaan pienemmiksi, jolloin menetetään mittakaavahyödyt. Muutosten vaikutukset kohdistuisivat raskaimmin pieniin ja syrjäisiin kuntiin, joilla ei ole resursseja kilpailuttaa palveluja tai jotka eivät löydä markkinoilta vaihtoehtoja

Valiokunnan mietintö TaVM 16/2026 vp
Vastalause 2

KKV:n arvion mukaan on todennäköistä, että suurimmat omistajat pysyvät sidosyksikköjen omistajina ja pienimmät joutuvat luopumaan omistuksistaan ja etsimään vaihtoehtoisia ratkaisuja tarvitsemalleen palvelutuotannolle.

Esitetty 10 prosentin omistusvaatimus merkitsisi toteutuessaan huomattavan voimakasta puuttumista perustuslain 121 §:ssä turvattuun kunnalliseen itsehallintoon.

Hallituksen esittämä 10 vähimmäisomistusvaade ei perustu mihinkään tutkittuun tietoon tai EU:n vaatimuksiin, vaan kokoomushallituksen mielivaltaan.

Vähimmäisomistusrajan asettamisen perusteluina käytetyt aiemmat Sarastia- ja Tiera-tapaukset, joissa rikottiin kilpailutussäännöksiä, on sittemmin korjattu kuntoon. Hankintalain muutostarvetta on siis osin perusteltu tilanteilla, jotka lainvalmistelun aikana ovat osoittautuneet jo olemassa olevan lain vastaisiksi ja yhtiöt markkinoilla ovat jo tämän pohjalta ryhtyneet toimenpiteisiin.

Sidosyksikköuudistuksen muutuskustannusten arvioidaan olevan 450—600 miljoonaa euroa, mikä kohdistuisi erityisesti pieniin ja keskisuuriin kuntiin. Muutoinkin ja erityisesti tässä julkisen talouden tilanteessa tällaisen rahasumman käyttäminen muutuskustannuksiin on kestävämpiä tilanteissa, jossa mitään pakottavaa tarvetta uudelle 10 prosentin vähimmäisomistusrajan asettamiselle ei ole olemassa.

Hallitus on jättänyt huomioimatta myös sen, että osin nyt markkinoille siirtyväksi haluttu toiminta on jo tosiasiallisesti markkinoilta ostettavaa palvelua. Lisäksi sidosyksikköön omistajaksi jäävien suurten omistajien palvelutarve edustaa volyymiltään suurta osaa kaikista liikevaihdosta.

Ulkopuolelle jäävien pienten kuntien osalta tämä voikin joidenkin arvioiden mukaan tarkoittaa, että markkinoille siirtyisi vain 50—150 miljoonaa euroa nykyisten sidosyksikköiden liikevaihdosta, koska hankintayhtiön suurimmat ja volyymiltään merkittävimmät omistajat jäisivät yhä yhtiöön omistajiksi. Hallituksen esityksen mukaan julkisia hankintoja tehdään noin 38 miljardilla eurolla vuodessa. Markkinoille sidosyksikköjen omistusrajan muutoksen myötä siirtyvä summa olisi siihen nähden hyvin pieni.

Tämä ei ratkaisevalla tavalla lisää kilpailua markkinoilla, mutta aiheuttaa edellä mainitut suuret muutuskustannukset, koska olemassa olevat hankintayhtiöt joudutaan pilkkomaan tai järjestämään niiden omistus muutoin uudella tavalla.

Esityksessä viitataan myöhemmin eduskunnalle annettavasta jätelain uudistuksesta, jossa määriteltäisiin poikkeuksesta suhteessa hankintalakiin. Tämä lisää kuntien epätietoisuutta tilanteesta, jossa mikään ei takaa, että tämä kaavailtu jätelain muutosesitys tulee eduskuntaan ja että se ehditään käsitellä ennen vaalikauden päättymistä, jonka jälkeen se raukeaa. Tällainen toiminta on huonoa lainvalmistelua.

Erityisen ongelmallisia ovat kriittisten tai strategisten palvelujen tuottaminen, joka ei voisi tapahtua nykyisen kaltaisissa sidosyksikköyhtiöissä ilman tiukkoja vähimmäisomistusosuusrajoja. Niitä ovat esimerkiksi talous-, palkka- ja henkilöstöhallinto ml.

Valiokunnan mietintö TaVM 16/2026 vp
Vastalause 2

hankintayksiköiden oma henkilöstön vuokraus, oikeudelliset palvelut, hankintapalvelut ja ICT-palvelut.

Esityksessä ehdotetaan lyhyttä, noin vuoden mittaista siirtymäaika (pääsääntö 30.6.2027 mennessä ja terveydenhuollossa 2029 asti). Siirtymäajan pitäisi olla selvästi pidempi, esimerkiksi 3 vuotta.

Ylikunnalliset matkailu- ja elinkeinoyhtiöt ovat ajautumassa vaikeuksiin

Hallituspuolueiden johdolla valmistellussa valiokunnan mietinnössä todetaan, että muutamassa asiantuntijalausunnossa ehdotetaan, että poikkeussäännöksen liikevaihtorajan korottamisen ohella sen soveltamisala ulotettaisiin kattamaan voittoa tavoittelemattomia yleishyödyllisiä palveluja niin, että muun muassa sidosyksikköinä toimivat kunnalliset ja alueelliset kehitysyhtiöt ja matkailunedistämisyritykset pääsisivät poikkeuksen piiriin.

Kymmenen prosentin vähimmäisomistusosuutta koskevaa vaatimusta ei sovelleta sellaisiin sidosyksiköihin, jotka on perustettu yleisen edun vuoksi tuottamaan yksinomaan rajattua ja lakisääteistä palvelua tai tämän palvelun tuottamiseen välittömästi liittyviä tietojärjestelmiä. Lisäksi edellytetään, että tällaisen sidosyksikön liikevaihto ei ylitä miljoonaa euroa vuodessa, ja että tällaisen sidosyksikön kanssa tehty palvelusopimus on voimassa enintään neljä vuotta.

Poikkeukseen tehtävien tarvittavien muutoksen tekemisen sijaan hallituspuolueet tyytyvät kuitenkin mietinnössä viittamaan 12.5.2026 päivättyyn työ- ja elinkeinoministeriön lisäselvitykseen ja toteaa, että ehdotetun poikkeussäännöksen soveltamisala on haluttu pitää kapeana niin, että se mahdollistaa pienten sidosyksikköjen käytön rajatuissa tapauksissa, kuten kirjastopalveluja ja kirjastoaineistojen hankintaa varten perustetuissa sidosyksiköissä, joissa sidosyksikön toiminta ei vaaranna markkinoiden toimivuutta.

Keskustan mielestä hankintalain omistusrajavaatimuksesta tulisi sulkea pois yleishyödylliset yhtiöt kuten elinvoimayhtiöt ja matkailuyhtiöt, maakunnalliset kasvua tukevat yleishyödylliset yhtiöt tulisi suojella erityisesti. Hallitusohjelmassa luvattiin, että sidosyksikön omistukselle asetetaan yleisen edun huomioon ottava vähimmäisomistusprosentti. Yleistä etua ei ole huomioitu kaavamaisessa 10 prosentin omistusrajassa.

Matkailu

10 prosentin omistusoikeusvaatimus voi heikentää esim. Visit Finlandin ja matkailun alueellisten organisaatioiden toimintaa ja näin ollen suomalaisen matkailualan kehittämistä ja markkinointia. Suomessa toimii noin 20 matkailun alueorganisaatioita. Ne kokoavat kuntia, matkailuyrityksiä ja muita alueellisia toimijoita yhteistyöhön. Matkailuyritykset eivät ole Visit Finland -organisaation kilpailijoita vaan kyse on yhteistyökumppanuudesta.

Pienet kunnat tippuisivat pois yhteisistä matkailuyhtiöistä, jolloin alueelliset yhteistyörakenteet hajoaisivat. Samalla yhteys valtakunnalliseen Visit Finland -järjestelmään katoaa.

Valiokunnan mietintö TaVM 16/2026 vp Vastalause 2

Kuten talousvaliokunnan mietinnössäkkin todetaan, erityisesti mikro- ja pienyrityksillä ei käytännössä ole enää mahdollisuutta markkinoida tarjota palvelujaan yhtä laajasti tai toimia yhteistyössä Visit Finlandin kanssa ilman alueorganisaatioiden apua.

Elinkeinoyhtiöt

Kehitysyhtiöt ovat voittoa tavoittelemattomia, kuntien omistamia ja rahoittamina alueen elinvoimaa kehittäviä organisaatioita, joista suurin osa toimii usean kunnan alueella. Yli puolet Suomen kunnista toteuttaa elinvoimatyötä yhden tai useamman kunnan omistaman, sidosyksikköasemassa olevan kehitysyhtiön kautta, loput kuntaorganisaatiossa olevassa elinkeinotoimissa.

Useiden asiantuntijalausuntojen mukaan nämä useamman kunnan omistamat ja jopa maakunnan laajuiset kehitysyhtiöt toimivat tehokkaina alustoina alueen elinvoimatyölle.

Kehitysyhtiöt toimivat yritystoiminnan kehittämisessä jo nyt yhteistyössä yksityisen sektorin palveluntuottajien kanssa välittäen sekä myös ostaen niiden palveluja. Lakiesityksen tavoitetta markkinoilta oston kasvattamisesta ei edistetä kehitysyhtiöiden sisällyttämisellä lain 10 prosentin omistusrajavaatimuksen piiriin.

Kuntatalouden kireydestä johtuen osalla pienempiä kuntia ei yksin ehkä olisi mahdollisuutta resursoida elinvoimatyötä juuri lainkaan.

Omistusosuusvaatimusta ei tule soveltaa ainakaan elinkeino- ja matkailuyhtiöihin, kun ne hoitavat yleishyödyllisiä tehtäviä, eivätkä toimi kilpailijoina markkinoilla.

Sosiaali- ja terveystaloudet

Soveltumisalaa tulisi tehdä poikkeus myös siten, että vaatimusta ei sovelleta sellaisiin sidosyksikköihin, jotka tuottavat niissä määrävälistä käyttäville hankintayksiköille näiden järjestämistä vastuulle kuuluvia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita, eikä ainakaan erikoissairaanhoidon. Tämä mahdollistaisi hyvinvointialueiden tarkoituksenmukaisen ja kustannustehokkuutta synnyttävän osakeyhtiömuodossa harjoitetun yhteistyön kyseisten lakisääteisten palveluiden tuotannossa myös jatkossa. Tämä mahdollistaisi esimerkiksi tekonivelleikkausten Coxalta tai palveluiden hankkimisen Sydänsairaaltalta ilman 10 prosentin omistusvaadetta.

Asiantuntijalausunnoissa on tuotu esiin huoli siitä, että sidosyksikköjen vähimmäisomistusta koskeva vaatimus voi vaarantaa potilasturvallisuuden, koska nykyisin laboratoriopalveluissa, verikeskustoiminnassa ja vaativassa erikoissairaanhoidossa ei ole markkinatarjontaa ympärivuorokautisesti eikä riittävällä vasteajalla.

Hallitus ei ole ottanut näitäkään huolia vakavasti. Täältäkään osin ei ole riittävää, että talousvaliokunta ainoastaan pitää tärkeänä hallituksen esityksen linjausta, jonka mukaan sidosyksikköiden koskevan muutosehdotuksen vaikutuksia sosiaali- ja terveystaloudet toimialalla tullaan seuraamaan, koska riski ongelmille on ilmeinen jo seurannan aikana.

Valiokunnan mietintö TaVM 16/2026 vp
Vastalause 2

Kilpailu- ja kuluttajaviraston resurssit

Mikäli hankintalaissa olisi joitakin poikkeuksia 10 prosentin omistusvaateelle, niin näiden poikkeuksien toteamiseen tulisi sitten olla jokin menettely. Esimerkiksi kilpailu- ja kuluttajavirastoon tulisi toteuttaa poikkeuskanava ja resurssoida se. Tämä edellyttäisi KKV osaamisen täydentämistä. KKV antaisi poikkeuksia hankintalain vaatimuksista, markkinapuute tai yhtiön yleishyödyllinen rooli on nimittäin aloja kuten erikoissairaanhoido, jossa markkinaa ei ole.

KKV itse ei kuitenkaan pidä tarkoituksenmukaisena eikä viranomaisen resurssienkäytön kannalta järkevänä tai edes mahdollisena sitä, että se toimisi hankintalain sidos yksikkösääntelyn osalta erillisenä lupaviranomaisena, joka ottaisi yksittäisissä tapauksissa ennakolta kantaa markkinapuutetilanteisiin tai toiminnan tai tehtävän yleishyödyllisyyteen.

KKV valvoo hankintalain noudattamista ja julkisia hankintoja koskevan valvonnan sisältö on määritelty hankintalaissa ja sen esitöissä. Tällä hetkellä hankintojen valvonnan tarkoitus on ensisijaisesti puuttua täysin lain säännöksistä piittaamatta tehtyihin suoraan hankintoihin, joista ei ole lainkaan ilmoitettu, sekä muihin merkittäviin suoraan hankintoihin rinnastuviin menettelyltään karkeasti virheellisiin tai syrjiviin hankintoihin. Valvonta on käytännössä jälkikäteistä.

Poikkeusten myöntäminen edellyttäisi virastolta laajaa selvittämistä ja huolellisen arvioinnin tekemistä poikkeusten myöntämisen vaikutuksista. Virastolla ei ole tällaiseen ennakkolliseen poikkeuslupien arviointitehtävään osoitettuja resursseja tai osaamista. KKV myös huomauttaa, että jotta arviointia ylipäättään voitaisiin tehdä, tulisi poikkeusten, kuten yleishyödyllisyyden, edellytykset määritellä tarkasti jo laissa. Edellytysten jättäminen viraston harkintavaltaan ei ole tarkoituksenmukaista.

KKV:n resursseja ja osaamista tulisi siis vahvistaa uuden ja aiemmista tehtävistä poikkeavan tehtävän myötä. Tämä edellyttäisi lisävalmistelua.

Vaihtoehtoisesti prosenttimääräisestä vähimmäisomistusrajasta tulisi luopua ja valmistella lakikokonaisuus ilman sitä.

Markkinakartoituksen kynnys alemmaksi

Yli kymmenen miljoonan euron hankinnoista velvoitetaan tehtäväksi analyysi, jossa arvioidaan hankintamallin soveltuvuus ja ennakoitaan kustannuksia. Analyysin tekeminen on perusteltua ja se voidaan tehdä hankintaa valmisteltaessa markkinakartoituksen ja muihin hankintaan liittyvien linjausten yhteydessä.

Todellisuudessa hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi hankintalain 65 §:ssä säädettyä markkinakartoitusta koskevaa sääntelyä tavalla, jossa ehdotetun 2 momentin sääntely on kirjoitettu sellaiseen muotoon, ettei se käytännössä velvoita hankintayksikköjä mihinkään. Kyse onkin pikemminkin informaatio-ohjauksesta, joka on tuotu lain tasolle.

Valiokunnan mietintö TaVM 16/2026 vp Vastalause 2

Markkinakartoitus olisi viisasta tehdä lähes jokaisessa hankinnassa, mutta erityisesti suuret hankinnat tulisi suorittaa erittäin huolellisesti. Markkinakartoitus on olennainen osa huolellista hankintaprosessia.

Hyvän kartoituksen avulla hankkija pystyy esimerkiksi välttämään poissulkevia ehtoja, suunnittelemaan hankinnan houkuttelevaksi suuremmalle joukolle tarjoajia ja ajoittamaan hankinnan tarjoajien kannalta houkuttelevaan aikaan.

Markkinakartoitus on hyvä tapa lisätä kilpailua, mutta ei ainoa. Lisäksi kartoituksen tekemisen velvoittaminen ei itsessään vielä pakota huomioimaan kartoituksessa opittua tietoa.

Markkinakartoitusta koskevan säännöksen tulisi olla epämääräisen ohjauksen sijaan täsmällinen, kun sillä velvoitetaan hankintayksikkö tekemään jotain laissa säädetyn velvollisuuden täyttämiseksi.

Markkinakartoituksen alarajaa voitaisiin laskea esitystä 10 miljoonasta eurosta esimerkiksi 1 miljoonaan euroon.

Kyberturvallisuus otettava vakavasti

Esitys olisi toteutuessaan merkittävä turvallisuusriski varsinkin nykyisessä geopoliittisessa tilanteessa ja tekoälyn nopeassa kehitysvaiheessa.

Talousvaliokunnan mietinnössäkkin todetaan, että hallintovaliokunnan lausunnon (HaVL 9/2026 vp) ja eräiden asiantuntijalausuntojen mukaan ehdotettu sidosyksikköjä koskeva vähimmäisomistusosuusvaatimus on haasteellinen ja todennäköisesti heikentäisi kyberturvallisuuden tasoa palvelurakenteen sirpaloitumisena, siirtymävaiheeseen liittyvinä haavoittuvuuksina sekä osaamisen ja kyvykkyysien heikkenemisenä. Lisäksi ainakin aluksi kustannukset ja palvelujen saatavuuteen liittyvät riskit lisääntyisivät erityisesti jatkuvien kyberturvallisuuspalvelujen, kuten ympärivuorokautisen seurannan, osalta.

Keskustan mielestä ei ole riittävää, että talousvaliokunnan mietinnössä ainoastaan pidetään erittäin tärkeänä, että ehdotuksen vaikutuksia kyberturvallisuuden tasoon ja toteutumiseen seurataan tarkasti. Kyberturvallisuutta ei ole varaa vaarantaa, vaan sen varmistaminen on yleensäkin ja erityisesti tässä geopoliittisessa tilanteessa ja teknologian kehityksen nopeassa murrosvaiheessa kehitysvaiheessa otettava vakavasti. Kyberturvallisuutta ei voida vaarantaa hallituksen ideologisen hankkeen vuoksi.

Esitys kohdistuisi kaikkein kriittisimmin ICT- ja tietohallinnon palveluihin. Tilanne on vakava, koska yhteiskunnan elintärkeä infrastruktuuri toimii tietoverkkojen varassa. Sidosyksiköt tuottavat laajoja ICT-palvelukokonaisuuksia, joita ei voida korvata markkinaehtoisesti kohtuullisessa ajassa.

Pirstaloituminen nähdään merkittävänä kyberturvallisuusriskinä etenkin siirtymävaiheessa, jolloin järjestelmiä ja palveluntarjoajia jouduttaisiin vaihtamaan, tekemään uusia kilpailutuksia ja purkamaan toimivia sopimuksia. Asiantuntija-arvioissa juuri palveluntoimittajien vaihdot on

Valiokunnan mietintö TaVM 16/2026 vp Vastalause 2

tunnistettu ajankohdiksi, jolloin haavoittuvuudet, virheelliset konfiguraatiot ja hyökkäykset ovat todennäköisimpiä.

Useissa lausunnoissa korostetaan, että kunnilla ja pienillä hankintayksiköillä ei ole riittävää osaamista kilpailuttaa ja valvoa vaativia kyberturvallisuus- ja ICT-kokonaisuuksia itsenäisesti.

Huolta herättää myös se, että pienissä kunnissa ei ole välttämättä omaa kyberturvallisuushenkilöstöä, vaan vastuu voi hajautua henkilöille, joilla ei ole syvällistä teknistä asiantuntemusta kyberturvallisuusasioissa.

Yksittäisellä kunnalla tai edes keskikokoisella hyvinvointialueella ei ole resursseja kilpailla parhaista ICT-arkkitehdeistä tai kyberturva-asiantuntijoista. Palvelujen keskittäminen yhteisesti omistettuun sidosyksikköön varmistaisi ITC-alan hankinta- ja muun kriittisen osaamisen, järjestelmien yhteensopivuuden ja kyberturvallisuuden hallinnan.

Lakiesityksen arvioidaan lisäävän myös riippuvaisuutta suurista kansainvälisistä ICT-toimijoista, jos pienet ja keskisuuret kunnat eivät kykene toimimaan itsenäisinä ostajina. Tämä voi kaventaa kansallista päätösvaltaa kyberturvallisuusasioissa sekä lisätä haavoittuvuutta kriisitilanteissa, jos palvelut, datanhallinta ja osaaminen keskittyvät Suomen rajojen ulkopuolisiin toimijoihin.

Erityisen vakavina ongelmana asiantuntijat näkevät myös vaikutukset sosiaali- ja terveydenhuollon ICT-järjestelmiin, joissa käsitellään arkaluonteisia potilastietoja ja joissa toimintakatkot tai tietovuodot voivat suoraan vaarantaa potilasturvallisuuden.

Useat lausunnonantajat pitävät lakiesityksen siirtymäaikoja kyberturvallisuuden näkökulmasta riittämättöminä

Kyberturvallisuuden riskiä ei voida ottaa.

Ruokahuolto

Lakiesitys ja erityisesti sidosyksikköjä koskeva 10 %:n omistusraja vaikuttaa vakavasti ja kalliisti jatkossa kuntien toimintojen järjestämiseen ja jopa huoltovarmuuteen kuntien järjestämän ruokahuollon osalta.

Vaikka esityksen tavoitteena on kilpailun lisääminen ja säästöjen aikaansaaminen, on esityksen vaikutukset etenkin kuntakentällä täysin päinvastaiset. Se lisää kustannuksia eikä lisää kilpailua ja heikentää erityisesti pienien elintarvikkeita tuottavien tahojen mahdollisuuksia tarjota tuotteita jatkossa kuntien ruokapalveluille.

Hallituksen esitys ei vastaa parlamentaarisen arviointiryhmän tavoitteita julkisten elintarvikehankintojen sääntelystä. Hankintakriteerejä koskevat hyvät periaatteet tulee kirjata velvoittavasti hankintalain pykäliin, jotta ne eivät jää pelkiksi tavoitteiksi. Lain tulee ohjata hankintayksiköitä tekemään elintarvike- ja ruokapalveluhankintoja, joissa noudatetaan kestäviä ja Suomen lain mukaisia tuotantotapoja. Kotimaisia ja ulkomaisia tuotteita on kohdeltava

Valiokunnan mietintö TaVM 16/2026 vp Vastalause 2

yhdenvertaisesti edellyttämällä samoja tuotantotapoja, mikä vahvistaa myös huoltovarmuutta. Lisäksi laadun tulee olla ensisijainen valintaperuste hankinnoissa, sillä ilman selkeää velvoittavuutta laatukriteerit jäävät helposti hinnan jalkoihin.

Vähimmäisomistusosuuden 10 prosentin vaatimus koskisi esimerkiksi noin 20 ateriapalveluyhtiötä, joiden omistajia ovat yhdessä kunnat ja hyvinvointialueet. Uudistuksen hyödyt ovat epäselvät ja epäsuhdassa palveluiden uudelleenjärjestelyistä aiheutuvaan työhön ja kustannuksiin.

Erityisen hankalat vaikutukset esitetyllä sääntelyllä on pieniin kuntiin. Pienen kunnan ei ole järkevää tai aina edes mahdollista toteuttaa ateriapalveluja yksin, ja sidosyksikköjärjestämisen rajoittaminen estää keskittämisen tuomat volyyymihyödyt. Paikalliset ateriapalveluyhtiöt ovat myös ne, jotka takaavat lähi- ja luomuelintarvikkeiden laajan käytön ja hankkimisen. Mikäli pieni kunta joutuu luopumaan nykyisestä palveluiden järjestämistavastaan sidosyksikkömuutoksen myötä, se näkyy välittömästi koululaisten, varhaiskasvatuksen sekä vanhusten arjessa.

Pelkät omistusjärjestelyt, saati muu palveluiden uudelleen järjestäminen, johtavat merkittäviin taloudellisiin vaikutuksiin kunnissa. Erityisesti sidosyksiköissä, joissa on merkittävää omaisuutta tai tasearvo, muodostuvat osakkeiden hinnat merkittäviksi. Tällaista omaisuutta ovat mm. ympäri Suomen tehdyt keittiöinvestoinnit ateriapalveluyhtiöiden toiminnan alueelliseksi varmistamiseksi. Omistusjärjestelyjen mahdollistamiseksi kunnat joutuvat hakemaan lisärahoituksia lainoin ja muin rahoitusjärjestelyin, joita ei nykyisessä taloustilanteessa muutoin olisi tarpeen toteuttaa.

Myös hyvinvointialueita edustava Hyvil on kriittinen esitystä kohtaan ja pitää esityksen muutuskustannusten korvaamista hyvinvointialueille välttämättömänä. Lisäksi Hyvil toteaa, että nyt kaavailtu muutos sidosyksikkösääntelyyn koskien vähimmäisomistusvaatimusta toteutuu, vaikeuttaa se huomattavasti ruokapalveluiden järjestämistä alueellisesti. Ruokapalveluiden järjestäminen on osa hyvinvointialueiden varautumista ja huoltovarmuutta ja erikoisruokavaliot huomioiden vaatii erityistä osaamista ja ravitsemuksen tuntemusta. Onkin mahdollista, että jos ruokapalveluiden järjestäminen ei ole mahdollista järjestää oman sidosyksikön kautta hyvinvointialue ottaa toiminnan itselleen. Tästä järjestelystä syntyy isoja muutuskustannuksia mutta mitään uutta markkinaa ei synny.

Paikallisesti tuotetut ateriapalvelut ovat osa suomalaista huoltovarmuutta. Elintarvikehankintojen erityinen huomioiminen osana huoltovarmuutta ja varautumista on erittäin tärkeää. Paikalliset keittiöt varmistavat ruuan toimitusvarmuuden myös poikkeustilanteissa. Julkisomisteisessa ateriapalvelussa, joka toimittaa ruuan laitoksiin: vanhuksille ja lapsille, on kyse teollisen kokoluokan tuotannosta, jossa määrät ovat 15 000—40 000 annosta päivässä.

Sääntelyn monimutkaistuminen

Hankintalaki perustuu EU:n hankintadirektiiviin, joka on paraikaa komission tarkasteltavana. Hankintadirektiivin kohdistuu merkittäviä muutospaineita, ja direktiivimuutoksella tulee olemaan suoria vaikutuksia Suomen hankintalainsäädäntöön. Hallituksen nyt esittämä

Valiokunnan mietintö TaVM 16/2026 vp
Vastalause 2

sidosyksiköiden käyttöön liittyvä muutos ajoittuu hankalasti direktiivin muutosesitykseen nähden. Komissio tulee esittämään direktiiviluonnostaan kesäkuussa 2026. On epätarkoituksenmukaista päättää kansallisen hankintalain vaikutuksiltaan merkittävästä muutoksesta juuri direktiivin sisällön selviämisen kynnyksellä.

Hankintadirektiivien uudistamista koskevan Euroopan komission julkisen kuulemisen tuloksena todettiin, että hankintasäännöksiä tulisi yksinkertaistaa ja selkeyttää. Myös Euroopan tilintarkastustuomioistuimien on arvioinut, että vuoden 2014 hankintadirektiiviudistuksen tavoitetta hankintamenettelyjen yksinkertaistamisesta ja lyhentämisestä ei ole saavutettu. Myös eduskunta on kiinnittänyt huomiota tarpeeseen yksinkertaistaa hankintalainsäädäntöä. Nyt käsiteltävänä oleva hallituksen esitys ei edistä näitä tavoitteita, vaan sääntelyä tulee lisää ja se monimutkaistuu.

Lopuksi

Esityksen keskeisin ongelma on hallitusohjelmaan kirjattu 10 prosentin vähimmäisomistusvaatimus sidosyksiköiden käytölle sekä siihen liittyvä lyhyt siirtymäaika. Tämä muodostaa merkittävän uhan erityisesti pienten kuntien talouksille, palvelutuotannolle sekä pieniä kuntia laajemmalle kyberturvallisuudelle ja kustannustehokkaalle elinvoimayhteistyölle.

Koska vähimmäisomistusvaatimuksessa on kyse lakimuutoksen keskeisestä kysymyksestä, jota ei voida hyväksyä yllä käsiteltyjen useiden syiden vuoksi, niin koko lakiesitys on syytä palauttaa valtioneuvostoon uuteen valmisteluun.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että lakiehdotukset 1.-4 hylätään,

ja että hyväksytään neljä lausumaa. (Vastalauseen lausumaehdotukset)

Vastalauseen lausumaehdotukset

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee uudestaan hankintalakia koskevat lakiesitykset siten, että hankintalain uudistukselle asetetun tavoitteen mukaisesti kilpailua todella lisätään muun muassa tehostamalla palvelutuotantoa kustannustehokkaammaksi ja lisäämällä alueellista elinvoimaa.

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee uudestaan hankintalain uudistamista koskevan lakiesityksen ilman sidosyksiköiden kymmenen prosentin omistusrajavaatimusta.

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee tarvittavan esityksen, jolla lasketaan markkinakartoitusta koskevan sääntelyn alaraja yhteen miljoonaan euroon, ja samalla arvioidaan tarvetta tiukentaa markkinakartoituksen huomioimista hankinnan toteuttamisessa.

Valiokunnan mietintö TaVM 16/2026 vp
Vastalause 2

4. Eduskunta edellyttää, että hallitus varmistaa uudessa valmistelussa kyber- ja tietoturvallisuuden toteutumisen.

Helsingissä 27.5.2026

Hilka Kemppi kesk
Timo Mehtälä kesk

Valiokunnan mietintö TaVM 16/2026 vp Vastalause 3

Vastalause 3

Perustelut

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annettua lakia sekä siihen liittyviä lakeja. Esityksen tavoitteena on lisätä julkisten hankintojen tehokkuutta, parantaa markkinoiden toimivuutta, vahvistaa pienten ja keskiuurten yritysten mahdollisuuksia osallistua tarjouskilpailuihin sekä tehostaa julkisten varojen käyttöä. Tavoitteet ovat kannatettavia. Julkisten hankintojen onnistuminen on tärkeää niin julkisen talouden, palvelujen käyttäjien kuin toimivien markkinoiden näkökulmasta.

Sidosyksikkösääntely

Esitykseen sisältyvä sidosyksiköiden vähimmäisomistusosuutta koskeva sääntely on monessa suhteessa ongelmallinen. Esityksessä ehdotetaan, että sidosyksiköltä tehtävän hankinnan edellytyksenä olisi lähtökohtaisesti vähintään 10 prosentin omistusosuus. Tavoite rajoittaa sidosyksiköiden käyttöä tilanteissa, joissa markkinoilla on toimivaa yksityistä palvelutarjontaa, on sinänsä ymmärrettävä. Valittu keino on kuitenkin liian kaavamainen eikä riittävästi huomioi eri toimialojen, kuntien, hyvinvointialueiden ja alueellisten yhteistyörakenteiden erityispiirteitä.

Sidosyksiköiden laajan käytön taustalla ei ole yksinomaan hankintayksiköiden pyrkimys välttää kilpailuttamista. Asiantuntijalausuntojen perusteella kehitystä on osaltaan ohjannut myös aiempi kansallinen sääntely, joka on direktiivin ulosmyyntirajaa merkittävästi kireämpää. Tämä on johtanut siihen, että myös pienellä volyyymilla palveluja käyttäneet hankintayksiköt ovat päätyneet sidosyksiköiden omistajiksi.

Sidosyksikköjärjestämisen väärinkäyttöksiin on perusteltua puuttua. Tämä on kuitenkin mahdollista tehdä ensisijaisesti valvontaa, määräysvallan tosiasiallista arviointia ja omistajaohjausta vahvistamalla. Kilpailu- ja kuluttajaviraston valvonnalla on keskeinen rooli siinä, että sidosyksikköasemaa koskevia väärinkäytöksiä voidaan tunnistaa ja niihin puuttua. Samalla kuntien ja muiden hankintayksiköiden omistajaohjauksen merkitystä on vahvistettava, jotta määräysvalta sidosyksiköissä toteutuu aidosti eikä jää muodolliseksi.

EU:n hankintadirektiivin uudistus

Esityksen ajoitus on ongelmallinen. Hankintalaki perustuu EU:n hankintadirektiiviin, jonka uudistaminen on parhaillaan vireillä. Komission direktiiviluonnoksen on tarkoitus valmistua jo kesällä 2026. Ei ole tarkoituksenmukaista tehdä kansallisesti näin merkittävää ja laajavaikutteista muutosta tilanteessa, jossa EU-sääntelyn sisältö on juuri muuttumassa, sillä direktiivin muutoksella voi olla suoria ja merkittäviä vaikutuksia kansalliseen hankintalainsäädäntöön.

Erikoissairaanhoito

Erityisen ongelmallinen esitys on erikoissairaanhoidon kannalta. Erikoissairaanhoidossa sidosyksiköiden käyttö ei ole tavanomainen hallinnollinen tukipalvelukysymys, vaan se liittyy

Valiokunnan mietintö TaVM 16/2026 vp Vastalause 3

potilasturvallisuuteen, hoitoketjujen toimivuuteen, erityisosaamisen keskittämiseen ja hyvinvointialueiden väliseen yhteistyöhön. Hallituksen esityksessä tunnustetaan, että sidosyksiköillä on vakiintunut ja keskeinen rooli lakisääteisten palvelujen, kuten erikoissairaanhoidon kliinisten ydintoimintojen, tuottamisessa sekä yliopistosairaaloiden yhteyteen keskitettyjen, erityisosaamista ja valmiutta edellyttävien palvelujen järjestämisessä.

Tästä huolimatta esitys ei riittävällä tavalla huomioi erikoissairaanhoidon eikä sitä, että monissa palveluissa korvaavia yksityisiä markkinoita ei ole — eikä todennäköisesti myöskään tule. Erikoissairaanhoidon kliinisiin ydintoimintoihin, diagnostiikkaan, kuvantamiseen, laboratoriopalveluihin, erikoiskirurgiaan ja muihin potilasturvallisuuden kannalta välttämättömiin yhteistoimintarakenteisiin liittyvät piirteet on huomioitava paremmin. Näitä toimintoja ei tule altistaa kaavamaiselle omistusosuusrajalta tavalla, joka voi vaarantaa hoidon jatkuvuutta tai lisätä hyvinvointialueiden järjestämisvastuun toteuttamiseen liittyviä riskejä.

Kyberturvallisuus

Myös kyberturvallisuuden näkökulmasta esitys on puutteellinen. Kuntien, hyvinvointialueiden ja muiden julkisten toimijoiden palvelut ovat vahvasti riippuvaisia tietojärjestelmistä, joiden toimintavarmuus ja turvallisuus ovat osa yhteiskunnan kriittistä infrastruktuuria. Kyberturvallisuutta ei voida käsitellä tavallisena markkinapalveluna. Kyse on paitsi kansalaisten tietosuojasta ja -turvasta, myös viime kädessä kansallisesta turvallisuudesta.

Erityisesti pienillä kunnilla ei ole tosiasiallista mahdollisuutta varmistaa yksin sellaista osaamista, henkilöresurssointia ja rakenteita, joita kyberturvallisuuden ylläpitäminen edellyttää. Esityksen vaikutusarvioissa tunnustetaan, että ICT-infrastruktuurin ja -palvelujen osalta sidosyksiköillä on ratkaisevan tärkeä rooli asiakkaidensa toimintojen jatkuvuuden turvaamisessa ja että ICT-infrastruktuuri ja palvelut muodostavat kyberturvallisuuden näkökulmasta kokonaisuuden, jota ei voi yksinkertaisesti jakaa osiin. Palvelujen sirpaloituminen voi synnyttää uusia turvallisuusaukkoja, lisätä haavoittuvuuksia ja heikentää erityisesti pienten kuntien kykyä vastata kasvaviin kyberturvallisuusvaatimuksiin.

Siksi ICT- ja kyberturvallisuuspalveluihin on kiinnitettävä erityistä huomiota. Markkinoiden toimivuuden edistäminen ei saa johtaa siihen, että julkisen sektorin kyky suojata tietojärjestelmiään ja turvata kriittisten palvelujen jatkuvuus heikkenee.

Matkailun edistämistoiminta

Esitys ei myöskään riittävästi huomioi matkailun edistämisen erityispiirteitä. Matkailun alueorganisaatiot, Visit Finland, alueelliset kehittämissyhtiöt ja muut kuntien tai alueiden yhteiset matkailun kehittämis- ja markkinointiyhtiöt eivät lähtökohtaisesti kilpaile matkailuyritysten kanssa, vaan kokoavat alueen toimijoita yhteiseen markkinointiin, kansainvälistymiseen ja matkailun kehittämiseen. Näin ne päinvastoin luovat edellytyksiä yksityisten matkailuyritysten kasvulle ja alueiden elinvoimalle.

Valiokunnan mietintö TaVM 16/2026 vp
Vastalause 3

Kansainvälisessä matkailumarkkinoinnissa vaikuttavuus syntyy resurssien kokoamisesta riittävän suuriksi ja tunnistettaviksi kokonaisuuksiksi. Yksittäisten kuntien erillinen toiminta hajauttaa voimavaroja, lisää hallinnollista kuormaa ja johtaa päällekkäisiin hankintoihin.

Nyt ehdotettu 10 prosentin vähimmäisomistusosuusvaatimus ohjaisi kehitystä päinvastaiseen suuntaan. Se voisi pirstaloida matkailun edistämistä kuntatasolle, heikentää alueellisten matkailuorganisaatioiden vaikuttavuutta ja vaikeuttaa kansainvälisille markkinoille pääsyä.

Lopuksi

Vastalauseessa tehtyjen muutosehdotusten tarkoituksena on rajata sidosyksiköiden 10 prosentin vähimmäisomistusosuusvaatimus täsmällisemmin niihin tilanteisiin, joissa sääntelyllä tavoitellaan markkinoiden toimivuuden parantamista, sekä ehkäistä samalla tarpeettomia haittoja yleisen edun kannalta välttämättömiin yhteistyörakenteisiin. Ehdotetut muutokset myös huomioisivat paremmin tilanteet, joissa markkinaehtoisia vaihtoehtoja on vain rajatusti tai ei ollenkaan saatavilla.

Esitetty siirtymäaika sidosyksikkösääntelyn voimaantulolle on riittämätön. Esityksen muutosvaikutukset saattavat olla monilta osin ennalta-arvaamattomia ja johtaa merkittäviin lisäkustannuksiin kunnille tai hyvinvointialueille.

Hallituksen esityksen tavoitteet kilpailun lisäämisestä ja julkisen rahan käytön tehostamisesta ovat kannatettavia. Näitä tavoitteita ei kuitenkaan tule edistää tavalla, joka heikentää potilasturvallisuuden, kyberturvallisuuden tai alueellisen elinvoiman kannalta välttämättömiä yhteistyörakenteita. Sidosyksikkösääntelyn tulee puuttua väärinkäytöksiin ja aidosti markkinoita haittaaviin järjestelyihin, mutta samalla sen on tunnistettava tilanteet, joissa yhteistyö hankinnoissa on joko välttämätöntä tai palvelee yleistä etua kuitenkin liikaa markkinatoimintaa haittaamatta.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotan,

*että lakiehdotukset hyväksytään muutoin valiokunnan mietinnön mukaisena paitsi 1. lakiehdotuksen 15 § ja voimaantulosäännökset muutettuina (**Vastalauseen muutosehdotukset**),*

*ja että hyväksytään kaksi lausumaa. (**Vastalauseen lausumaehdotukset**)*

Vastalauseen muutosehdotukset

1. Laki julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain muuttamisesta

---

Valiokunnan mietintö TaVM 16/2026 vp
Vastalause 3

15 §

Hankinnat hankintayksikön sidosyksiköltä

Sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, edellytyksenä sidosyksikön käytölle on, että hankintayksikön omistusosuus osakeyhtiömuotoisesta sidosyksiköstä on vähintään kymmenen prosenttia, ~~johon lasketaan omistus sidosyksikön emoyhtiöstä sekä sen tytär- ja osakkuusyhtiöistä.~~

Tätä lakia ei sovelleta tilanteisiin, joissa sidosyksikkö, joka on hankintayksikkö, tekee hankinnan siihen yksin määräysvaltaa käyttävältä hankintayksiköltä tai saman hankintayksikön määräysvallassa olevalta toiselta sidosyksiköltä.

Edellä 2 momentissa säädettyä edellytystä sidosyksikön käytölle ei sovelleta sellaisiin sidosyksiköihin, jotka on perustettu yleisen edun vuoksi tuottamaan yksinomaan rajattua ja lakisääteistä palvelua tai tämän tuottamiseen välittömästi liittyviä tietojärjestelmiä ilman teollista tai kaupallista luonnetta. Tällaisen sidosyksikön liikevaihto ei saa ylittää yhtä 15 miljoonaa euroa vuodessa. Tällainen sidosyksikön kanssa tehty palvelusopimus saa olla voimassa enintään neljä vuotta.

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Lain 75 §:n 1 momentti ja 125 §:n 1 momentti tulevat kuitenkin voimaan vasta 1 päivänä lokakuuta 2026.

Tämän lain 15 §:n 2 momenttia sovelletaan 1 päivästä heinäkuuta 2028. Mainittua momenttia sovelletaan kuitenkin vasta 1 päivästä heinäkuuta 2030 sellaisiin sidosyksiköihin, joiden pääasiallisena tarkoituksena on tuottaa lakisääteisiä välittömästi henkeä ja terveyttä ylläpitäviä terveydenhuollon palveluja tai terveydenhuoltolaissa (1326/2010) tarkoitettuja terveydenhuollon keskitetyn erikoisosaamisen palveluja taikka näiden palvelujen tuottamiseen tarkoitettuja tietojärjestelmiä.

Riippumatta tämän lain 15 §:n 2 momentissa säädetystä edellytyksestä sidosyksikön käytölle, hankintayksikkö voi tehdä uusia mainitussa pykälässä tarkoitettuja määräaikaista sopimuksia sidosyksikkönsä kanssa 30 päivään syyskuuta 2027. Näiden sopimusten voimassaoloaika voi olla korkeintaan yksi vuosi.

Jos 15 §:n 2 momentissa säädetty edellytys sidosyksikön käytölle ei täyty, hankintayksikkö voi hyödyntää ennen tämän lain voimaantuloa sidosyksikkönsä kanssa tekemää sopimusta 30 päivään kesäkuuta 2028 asti. Hankintayksikön tulee irtisanoa tällaiset sopimukset päättymään viimeistään mainittuna päivänä. Jos sopimuksen irtisanomisesta olisi poikkeuksellisesti kohtuuttomia seurauksia tai sopimuksen irtisanomiseen liittyy merkittäviä taloudellisia riskejä, voidaan yleiseen etuun liittyvistä pakottavista syistä sopimus kuitenkin irtisanoa päättymään viimeistään 30 päivänä kesäkuuta 2031. Hankintayksikön tulee tehdä ilmoitus tällaisesta sopimuksesta Valtiokonttorille viimeistään 30 päivänä syyskuuta 2027. Valtiokonttori julkaisee tiedot ilmoituksista verkkosivuillaan.

Valiokunnan mietintö TaVM 16/2026 vp
Vastalause 3

Ennen tämän lain voimaantuloa aloitettuihin lain voimaan tullessa vireillä olleisiin hankintamenettelyihin sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Vastalauseen lausumaehdotukset

1. Eduskunta edellyttää, että sääntelyn toteutumista seurataan erityisesti siltä kannalta, miten se vaikuttaa kyberturvallisuuden toteutumiseen ja että valtioneuvosto tuo tarvittaessa eduskunnan käsittelyyn korjaavan esityksen kyberturvallisuuden turvaamiseksi.

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus turvaa erikoissairaanhoidon palveluiden toteutumisen kaikilla hyvinvointialueilla tarvittaessa antamalla eduskunnalle uuden esityksen.

Helsingissä 27.5.2026

Oras Tynkkynen vihr

Valiokunnan mietintö TaVM 16/2026 vp Vastalause 4

Vastalause 4

Perustelut

Hankintalaki määrittää, millaisin ehdoin kunnat ja hyvinvointialueet voivat ostaa tuotteita ja palveluita. Nykyisin hankintalaki mahdollistaa hankinnat ilman kilpailutusta kunnan tai hyvinvointialueen omilta sidosyksiköiltä, eli niin kutsutulta in house -yhtiöiltä. Hallituksen esityksessä ehdotetaan hankintalain 15 §:ä muutettavaksi siten, että jatkossa edellytyksenä oman yhtiön käytölle olisi, että kunnan tai hyvinvointialueen omistusosuus siitä on vähintään kymmenen prosenttia. Hallituksen esityksessä myös yhtenäistetään sidosyksiköiden ulosmyyntirajat enintään viiden prosenttiin ja enintään 500 000 euroon in house-yhtiöiden liikevaihdosta. Lisäksi lainsäädäntöä tiukennetaan siten, että sidosyksikköhankintoja voidaan tehdä vain silloin, kun ne ovat kokonaistaloudellisesti edullisempia kuin markkinoilla toimivat vaihtoehdot tai kun tähän on muu erityisen painava julkinen intressi. Hallituksen esityksen tavoitteena on siis lisätä yksityisten yritysten mahdollisuuksia osallistua julkisiin tarjouskilpailuihin.

Tällä hetkellä noin 2 700 in house-yhtiötä tarjoavat kuntalaisille esimerkiksi ruokapalveluita, it-palveluita, teknisiä ratkaisuja, kiinteistöhuoltoa tai muita tukitoimintoja. Hallituksen esitys tarkoittaisi, että näitä toimivia hankintaketjuja jouduttaisiin purkamaan, mikä tulisi näkymään kuntien ja hyvinvointialueiden asukkaiden saamissa palveluissa.

Hankintalakiin ja erityisalojen hankintalakiin lisättäisiin myös säännös, jonka mukaan lainvoimainen tuomio törkeästä kirjanpitorikoksesta sekä eräistä ympäristörikoksista olisi pakollinen peruste tarjoajan poissulkemiseksi. Tämän vuoksi muutettaisiin myös rikosrekisterilakia. Lisäksi selkeytettäisiin hankintayksiköiden tiedonsaantioikeuksia alihankkijoiden ja voimavarayksiköiden vaihtamiseksi silloin, kun näihin voidaan soveltaa pakollisia tai harkinnanvaraisia poissulkemisperusteita.

Rikoksia koskevia säännöksiä lukuun ottamatta hallituksen esitys hankintalasta on erittäin ongelmallinen. Esitys jatkaa paikallishallinnon ulkoistus- ja yksityistämispolitiikan pitkää historiaa Suomessa. Tehokkuuden nimissä tehtävät muutokset tulevat tosiasiallisesti aiheuttamaan mittavia taloudellisia kustannuksia ja muita ongelmia julkisten hankintojen järjestämisessä. Hallituksen esitys murentaa kuntien ja hyvinvointialueiden perustuslaissa turvattua itsehallintoa ja mahdollisuutta päättää taloudestaan. Tämän lisäksi esityksessä ei huomioida riittävästi työntekijöiden oikeuksiin kohdistuvia riskejä, eikä se nykyisessä muodossaan poissulje tältä osin kyseenalaisia toimijoita julkisista hankinnoista.

Hankintalakiesitys jatkaa ideologista ulkoistus- ja yksityistämispolitiikan linjaa

Hallituksen esitys jatkaa pitkää kehityskulkua, jossa paikallishallintoon on kohdistunut ulkoistuspaineita tehokkuuden nimessä. 1990-luvun jälkeen valtio on lisännyt kuntien tehtäviä, sääntelyä ja valvontaa sekä pyrkinyt keskittämään palvelujen järjestämistä suurempiin kuntiin, yhteistoiminta-alueisiin ja alueellisiin rakenteisiin. Uudistuksia on perusteltu muun muassa kestävyysvajella, tehokkuudella ja tuottavuudella, mutta seurauksena kunnallinen itsehallinto ja

Valiokunnan mietintö TaVM 16/2026 vp Vastalause 4

paikallinen valinnanvara ovat kaventuneet. Kuntia on myös veloitettu osaltaan vahvistamaan julkista taloutta, mikä on tarkoittanut esimerkiksi kuntiin kohdistuneita valtionosuusleikkauksia. Kuntia on ohjattu voimakkaasti hillitsemään kustannuksia ja uudistamaan palvelutuotantoa tilaaja-tuottajamallien, palvelusetelien, yhteispalvelujen ja digitaalisten palvelujen avulla. Kuntia on myös jo pitkään ohjattu kilpailuttamaan ja yhtiöittämään palveluitaan ideologisin perustein. Kunnat ovat ajan mittaan siirtyneet yhä verkostomaisempaan palvelutuotantoon, jossa palveluja kilpailutetaan ja tuotetaan yhteistyössä muiden kuntien, yksityisten yritysten ja kolmannen sektorin kanssa.

Viime vuosina kunnat ja hyvinvointialueet ovat ulkoistaneet toimintaansa liikelaitoksiin ja kuntaomisteisiin osakeyhtiöihin. Kuntien oma palvelutuotanto on nykyään usein inhouse-yhtiöiden muodossa. Kuten Kuntaliitto lausunnossaan huomauttaa, juurisyy vallitsevaan sidosyksiköiden käytön laajuuteen ovat sidosyksikkösääntelyyn aiemmin tehdyt kansalliset sääntelyrajoitukset. Kansallisen ulosmyyntirajan asettaminen hankintadirektiivin 20 % ulosmyyntirajan sijaan 5 %:n tasoon on johtanut siihen, että pienellä volyymillakin palveluita käyttäneet hankintayksiköt ovat viime vuosien aikana päätyneet sidosyksiköiden omistajiksi. Kyseinen kehityskulku oli ennakoitavissa jo tätä huomattavan matalaa ulosmyyntirajaa säädettäessä.

Lakiesitys tulee aiheuttamaan mittavat taloudelliset kustannukset kunnille ja hyvinvointialueille

Vaikka hallituksen esityksen lakimuutoksia on perusteltu tehokkuudella, ne tulevat tosiasiaissa aiheuttamaan mittavat taloudelliset kustannukset jo lyhyellä aikavälillä. Arviot mahdollisista säästöistä pitkällä aikavälillä ovat hyvin epävarmalla pohjalla.

Uudistus tuo merkittäviä lisäkustannuksia hyvinvointialueille ja kunnille. Sidosyksiköitä koskevan muutoksen toteuttaminen hankintalain 15 §:än esitetyllä tavalla merkitsee käytännössä joko lisäkustannuksia aiheuttavia yritysjärjestelyjä, toiminnan siirtämistä omaksi toiminnaksi tai palvelun hankkimista markkinoilta, mikäli se on mahdollista. JHL arvioi koko lakiesityksen nostavan kuntien ja julkisen sektorin kustannuksia vähintään 600 miljoonaa euroa ja pahimmillaan jopa 3 miljardia euroa. Kustannuksia syntyy muun muassa olemassa olevan palvelun purkamisesta, uudelleenkilpailutuksesta, markkinakartoituksista, kilpailutusten lisääntymisestä, osakekaupoista, sopimusmuutoksista sekä muutosvaiheen päällekkäisistä henkilöstö- ja sopimuskuluista. Ulkoistetun toiminnan ottaminen takaisin omaksi toiminnaksi voisi olla kunnille ja hyvinvointialueille pitkällä aikavälillä taloudellisesti kannattavin vaihtoehto, mutta nykyisessä tilanteessa se olisi realistisesti mahdollista niistä vain kaikkein varakkaimmille.

Esitetty muutos tulee aiheuttamaan erityisen huomattavia taloudellisia menetyksiä ja ongelmia pienemmille kunnille, joilla ei ole taloudellisia edellytyksiä tuottaa palveluita itse tai yltää lakiesityksessä esitettyyn in house -yhtiöiden vähimmäisomistukseen. Kunnilla on erilaiset resurssit, tarpeet ja mahdollisuudet palveluiden tuottamiseen. Siksi myös sidosyksiköiden hyödyntämisessä palveluiden tuottamisessa on suurta vaihtelua. Etenkin pienet ja syrjäiset kunnat joutuvat muutoksen myötä vaikeaan tilanteeseen sekä osaajapulan että heikon markkinatilanteen vuoksi. Pienet kunnat kamppailevat jo nyt taloudellisten haasteiden kanssa, ja uudistus pahentaisi tilannetta entisestään.

Valiokunnan mietintö TaVM 16/2026 vp

Vastalause 4

Talousvaliokunnan mietinnössä myönnetään, että sidosyksikköjä koskeva vähimmäisomistusosuusvaatimus voi tuoda haasteita pienten ja etäällä kasvukeskuksista sijaitsevien kuntien palvelujen järjestämiseen. Ongelman mittakaavasta huolimatta valiokunnan mietinnössä todetaan vain, että sääntelyn toteutumista tulisi seurata siltä kannalta, miten se vaikuttaa kuntien lakisääteisten tehtävien asianmukaiseen hoitamiseen ja palvelujen saatavuuteen, ja että havaittuihin ongelmiin tulisi puuttua. Pelkkä lausuma tilanteen seuraamisesta on täysin riittämätön, kun hallituksen esitystä olisi voinut myös muuttaa tältä osin esimerkiksi niin, ettei kymmenen prosentin vähimmäisomistusosuusvaatimusta sovellettaisi pienimpiin kuntiin.

Vastalauseen muutosehdotuksessa hankintalain 15 §:än esitän, että kymmenen prosentin vähimmäisomistusraja poistetaan ja lisäksi sidosyksikköjen ulosmyyntiraja nostetaan hankintadirektiivin sallimaan 20 prosenttiin. Muutos helpottaisi kuntien ja hyvinvointialueiden taloudellisia paineita ja lisäisi mahdollisuuksia palvelutuotannon järjestämiseen.

Esityksen perustuslailliset ja muut oikeudelliset ongelmat

Hallituksen esitys myös murentaa kuntien ja hyvinvointialueiden perustuslaissa turvattua itsehallintoa ja mahdollisuutta päättää omasta taloudestaan. Ehdotettu sidosyksiköiden kymmenen prosentin vähimmäisomistusta koskeva ehdotus on merkityksellinen myös perustuslain 121 §:ssä turvattun kunnallisen itsehallinnon ja perustuslain 6 §:ssä turvattun yhdenvertaisuuden kannalta. Kuten todettu, ehdotetulla vähimmäisomistusvaatimuksella olisi merkittävää vaikutusta kuntien ja hyvinvointialueiden tosiasiallisiin edellytyksiin suoriutua velvoitteistaan sekä kuntien ja hyvinvointialueiden järjestämisvastuuseen ja palveluiden tuottamisen tapoihin.

Perustuslakivaliokunnan vakiintuneen lausuntokäytännön mukaan kaikkien kuntien itsehallintoon vaikuttavan lakiehdotuksen vaikutuksia ei voida arvioida vain yleisesti ja valtakunnallisesti koko kuntasektorin tasolla, vaan vaikutuksia tulisi tarkastella myös kuntakohtaisesti, kunkin kunnan tasolla erikseen. Esityksen vaikutusten kannalta olennaista on tunnistaa, että kunnat poikkeavat toisistaan merkittävästi koon, maantieteellisen sijainnin, talousrakenteen ja markkinaolosuhteiden osalta. Ehdotetun rajoituksen vaikutukset olisivat merkittävimmät kunnissa, joiden taloudellinen tilanne on jo ennestään vaikea ja joiden tosiasialliset mahdollisuudet päättää taloudestaan ovat jo nyt vähäisimmät. Esityksen kielteiset vaikutukset kohdistuisivat erityisesti pienempiin kuntiin. Ehdotettu sääntely saattaa pahimmillaan johtaa kuntien lakisääteisten palveluiden ja tehtävien keskeytymiseen tai puutteelliseen toteutumiseen.

Hallituksen esityksessä vedotaan siihen, että kunnilla säilyisi edelleen päätösvalta siitä, tuottavatko ne palvelut itse, hankkivatko ne palvelut sidosyksiköltä tai muutoin yhteistyössä muiden kuntien kanssa vai hankkivatko ne palvelut kilpailutuksen jälkeen vapailta markkinoilta. Näin ei todellisuudessa ole sellaisten pienien kuntien kohdalla, joilla ei ole taloudellisia edellytyksiä tuottaa palveluita itse tai yltää ehdotettuun sidosyksiköiden vähimmäisomistukseen. Näiden kuntien päätösvalta on vain näennäinen. Kunnat saattavat myös sijaita alueella, jolla ei ole sellaisia markkinoita, joilta tarvittavat palvelut voitaisiin edullisesti hankkia. Tällaisille kunnille ehdotettu sidosyksiköiden vähimmäisomistus voi aiheuttaa nykyiseen sääntelyyn verrattuna

Valiokunnan mietintö TaVM 16/2026 vp
Vastalause 4

merkittäviä taloudellisia menetyksiä ja kaventaa tälläkin tavalla niiden itsenäistä päätösvaltaa taloudestaan.

Vuonna 2016 asetettu EU-sääntelyä paljon matalampi in house-yhtiöiden ulosmyyntiraja synnytti nykyisen tilanteen, jossa kunnilla ja hyvinvointialueilla on yhteisyhtiöitä hyvin pienillä omistusosuuksilla. Perustuslakiarvioinnissa on merkitystä sillä, että aiempi muutos oli vähäisempi ja kohteli eri kokoisia kuntia samalla tavalla. Nykyinen esitys sen sijaan kohtelisi eri kokoisia kuntia ja niissä asuvia ihmisiä eri tavalla. Se pakottaisi huomattavan osan kuntia tekemään ratkaisuja, jotka vaarantaisivat varsinkin pienten kuntien itsehallinnon.

Hankintojen yhteiskunnallinen vastuullisuus ja työntekijöiden asema

Hallituksen esittämiin muutoksiin liittyy myös merkittäviä riskejä työntekijöiden näkökulmasta. Palveluiden pakottaminen markkinoille on aiemmin aiheuttanut paitsi ongelmia kuntien talouteen, myös esimerkiksi palvelun laatuun ja työntekijöiden työehtoihin. Yleisesti ottaen palveluntuottajien välinen hintakilpailu lisää painetta pienentää kustannuksia työntekijöiden palkkoja ja työehtoja polkemalla. Esitys nykyisessä muodossaan avaa kentän työehtoshoppailulle ja saattaa johtaa kuntaomisteisissa yhtiöissä työskentelevien työntekijöiden työehtojen huomattavaan heikentymiseen.

Sosiaalisten kriteerien puutteellinen huomiointi julkisissa hankinnoissa lisää työperäisen hyväksikäytön riskiä erityisesti pitkissä alihankintaketjuissa ja vuokratyövoimaa käyttävissä yrityksissä. Alihankintaketjut voivat heikentää työoloja, työturvallisuutta ja palveluiden laatua. Pelkän halvimman hinnan käyttäminen valintaperusteena tulisi siis kieltää. Työoloihin liittyvien kysymyksien lisäksi pelkällä hinnalla kilpailu heikentää kannustimia kehittää toimintaa ja innovoida. Esityksessä on myös jätetty hankintayksiköille liikaa harkintavaltaa siinä, vaaditaanko tarjoajilta tiedot alihankkijoista.

Hankintalain 77 §:ää tulisi muuttaa niin, että palvelu- ja rakennushankinnoissa tarjoajien on aina ilmoitettava alihankkijat sekä vuokratyövoiman käyttö. Tämä varmistaisi, että pakollisia poissulkemisperusteita voidaan arvioida kaikkien sopimuksen toteuttamiseen osallistuvien toimijoiden osalta. Lisäksi pakolliset poissulkuperusteet tulisi ulottaa velvoittavina myös EU-kynnysarvot alittaviin hankintoihin, jotta rikoksiin syyllistyneiden yritysten ja johtajien osallistumista julkisiin kilpailutuksiin voidaan estää tehokkaammin.

Jos tavoitteena on todella vastuullisempi julkinen hankintatoiminta, tulisi poissulkemisperusteisiin lisätä myös vielä eduskunnan käsittelyssä olevan hallituksen esityksen HE 21/2026 vp mukainen kiskonta työelämässä ja törkeä kiskonta työelämässä. Myös työntekijöiden edustajiin kohdistuneet työrikkokset tulisi lisätä pakollisiksi poissulkuperusteiksi 80 § 2 momenttiin. Hankintalain 77 ja 80 §:ää koskevat esitykset sisältyvät vastalauseen muutosehdotukseen.

Hankintalakiin tulisi niin ikään lisätä työolainsäädännön ja työehtosopimusten vähimmäisehtojen noudattamista koskeva erityisehto myös muiden kuin keskushallintoviranomaisten palveluhankintoihin. Lisäksi hankintayksiköille tulisi säätää oikeus edellyttää sopimuksissa vähimmäisehtoja parempia työehtoja sosiaalisen vastuun ja laadun parantamiseksi. Vastalauseen

Valiokunnan mietintö TaVM 16/2026 vp
Vastalause 4

muutosehdotuksessa esitetään tätä koskevia parannuksia hankintalain 98 §:än. Lisäksi esitetään eduskunnan hyväksyttäväksi lausumaa, joka velvoittaa valtioneuvoston tuomaan viipymättä esityksen, jolla 80 §:n poissulkuperusteet laajennetaan koskemaan myös EU-kynnysarvot alittavat hankinnat.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että 2.-4. lakiehdotus hyväksytään valiokunnan mietinnön mukaisena,

että 1. lakiehdotus hyväksytään muutettuna, (Vastalauseen muutosehdotukset)ja

että hyväksytään neljä lausumaa. (Vastalauseen lausumaehdotukset)

Vastalauseen muutosehdotukset

1. Laki julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1397/2016) 107—115 §, sellaisena kuin niistä on 114 § osaksi laissa 499/2021,

muutetaan 2 §:n 1 ja 2 momentti, 4 §:n 32 kohta, 15 §:n **1 ja** 6 momentti, 58 §:n 1 momentin 6 kohta, 60 §:n 1 momentin 7 kohta, 65 §:n 2 momentti, 75 §:n 1 momentti, **77 §:n 1 ja 2 momentti**, 78 §, 80 §:n 1 momentin johdantokappale sekä 2 ja 5 momentti, 81 §:n 1 momentin 11 kohta, 82 §:n 1 momentti, 88 §:n 4—7 momentti, 92 §:n 2 momentti, 11 luvun otsikko, **98 §**, 99 §, 100 §:n 1 momentti, 101 §, 102 §:n otsikko, 103 §:n otsikko, 105 §:n 2 momentti, 124 §:n 1 momentin 11 kohta, 125 §:n 1 momentti, 136 §:n 1 momentin johdantokappale ja 2 momentin 5 kohta, 141 §:n 1 momentin johdantokappale, 146 § 2 momentin 2 kohta, 150 §:n 1 momentti sekä 154 §:n 3 momentti

sellaisina kuin niistä ovat 60 §:n 1 momentin 7 kohta, 80 §:n 1 momentin johdantokappale ja 88 §:n 4 momentti laissa 499/2021 sekä 101 § osaksi laissa 499/2021, jalisätään 4 §:ään uusi 33 kohta, ~~15 §:ään uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2—5 momentti ja muutettu 6 momentti siirtyvät 3—7 momentiksi, 15 §:ään uusi 8 momentti~~, 65 §:ään uusi 3 momentti, 71 §:ään uusi 4 momentti, 81 §:n 1 momenttiin uusi 12 kohta, 100 §:ään uusi 3 momentti, lakiin uusi 101 a §, 105 §:ään uusi 3 momentti, 106 §:ään uusi 2 momentti sekä 124 §:n 1 momenttiin uusi 12 kohta seuraavasti:

**Valiokunnan mietintö TaVM 16/2026 vp
Vastalause 4**

2 §

(kuten TaVM)

4 §

(kuten TaVM)

15 §

Hankinnat hankintayksikön sidosyksiköltä

Tätä lakia ei sovelleta hankintaan, jonka hankintayksikkö tekee sidosyksiköltään. Sidosyksiköllä tarkoitetaan hankintayksiköstä muodollisesti erillistä ja päätöksenteon kannalta itsenäistä yksikköä. Lisäksi edellytyksenä on, että hankintayksikkö yksin tai yhdessä muiden hankintayksiköiden kanssa käyttää määräysvaltaa yksikköön samalla tavoin kuin omiin toimipaikkoihinsa ja että yksikkö harjoittaa enintään 20 prosentin osuuden liiketoiminnastaan muiden tahojen kuin niiden hankintayksiköiden kanssa, joiden määräysvallassa se on. Sidosyksikössä ei saa olla muiden kuin hankintayksiköiden pääomaa.

~~Sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, edellytyksenä osakeyhtiömuotoisen sidosyksikön käytölle on, että hankintayksiköllä on vähintään kymmenen prosentin suora omistusosuus sidosyksiköstä.~~

Tätä lakia ei sovelleta tilanteisiin, joissa sidosyksikkö, joka on hankintayksikkö, tekee hankinnan siihen yksin määräysvaltaa käyttävältä hankintayksiköltä tai saman hankintayksikön yksinomaisessa määräysvallassa olevalta toiselta sidosyksiköltä.

~~Edellä 2 momentissa säädettyä edellytystä sidosyksikön käytölle ei sovelleta sellaisiin sidosyksiköihin, jotka on perustettu yleisen edun vuoksi tuottamaan yksinomaan rajattua ja lakisääteistä palvelua tai tämän tuottamiseen välittömästi liittyviä tietojärjestelmiä. Tällaisen sidosyksikön liikevaihto ei saa ylittää yhtä miljoonaa euroa vuodessa. Tällainen sidosyksikön kanssa tehty palvelusopimus saa olla voimassa enintään neljä vuotta.~~

Valiokunnan mietintö TaVM 16/2026 vp

Vastalause 4

58 §

(kuten TaVM)

60 §

(kuten TaVM)

65 §

(kuten TaVM)

71 §

(kuten TaVM)

77 §

Alihankinta

Tarjoajan on ilmoitettava tarjouksessaan, minkä osan sopimuksista se aikoo antaa alihankintana kolmansille tai toteuttaa vuokratyövoimaa hyödyntäen, sekä ehdotetut alihankkijat. Tällainen ilmoitus ei rajoita pääasiallisen tarjoajan vastuuta hankinnan toteuttamisesta.

Rakennusurakoissa ja palveluhankinnoissa hankintayksikön on velvoitettava viimeistään hankintasopimuksen toteuttamisen alkaessa valittua tarjoajaa ilmoittamaan sellaisten alihankkijoiden nimet, yhteystiedot ja lailliset edustajat, jotka osallistuvat rakennusurakkaan tai palveluhankintaan, jos ne ovat kyseisenä ajankohtana tiedossa. Valitun tarjoajan on ilmoitettava hankintasopimuksen voimassaoloaikana myös muutokset tällaisissa alihankkijoissaan sekä muutokset edellä mainittuihin tietoihin.

---

78 §

(kuten TaVM)

80 §

Pakolliset poissulkemisperusteet

Hankintayksikön on päätöksellään suljettava ehdokas tai tarjoaja tarjouskilpailun ulkopuolelle, jos hankintayksikön tiedossa on, että ehdokas tai tarjoaja taikka sen hallinto-, johto- tai valvontaelimen jäsen tai edustus-, päätös- tai valvontavaltaa käyttävä henkilö on rikosrekisteristä ilmenevällä lainvoimaisella tuomiolla tuomittu jostakin seuraavasta rikoksesta rangaistukseen:

Valiokunnan mietintö TaVM 16/2026 vp
Vastalause 4

Hankintayksikön on päätöksellään suljettava ehdokas tai tarjoaja tarjouskilpailun ulkopuolelle, jos hankintayksikön tiedossa on, että ehdokkaan tai tarjoajan hallinto-, johto- tai valvontaelimen jäsen tai edustus-, päätös- tai valvontavaltaa käyttävä henkilö on rikosrekisteristä ilmenevällä lainvoimaisella tuomiolla tuomittu rikoslain 30 luvun 9 a §:ssä tarkoitettusta törkeästä kirjanpitorikoksesta, 47 luvun 1 §:ssä tarkoitettusta työturvallisuusrikoksesta, 2 §:ssä tarkoitettusta työaikausojelurikoksesta, 3 §:ssä tarkoitettusta työsyrynnästä, 3 a §:ssä tarkoitettusta kiskonnantapaisesta työsyrynnästä, 4 §:ssä tarkoitettusta **työntekijöiden edustajien oikeuksien loukkaamisesta**, 5 §:ssä tarkoitettusta työntekijöiden järjestäytymisvapauden loukkaamisesta tai 6 a §:ssä tarkoitettusta luvattoman ulkomaisen työvoiman käytöstä taikka 48 luvun 2 §:ssä tarkoitettusta törkeästä ympäristön turmelemisesta tai 5 a §:ssä tarkoitettusta törkeästä luonnonsuojelurikoksesta.

Ehdokasta tai tarjoajaa ei saa sulkea tarjouskilpailusta, jos:

- 1) 1 tai 3 momentissa tarkoitettua rikosta tai 4 momentissa tarkoitettua laiminlyöntiä koskevan lainvoimaisen tuomion antamisesta on kulunut yli viisi vuotta; tai
- 2) 2 momentissa tarkoitettua rikosta koskevan lainvoimaisen tuomion antamisesta on kulunut yli kolme vuotta.

81 §

(kuten TaVM)

82 §

(kuten TaVM)

92 §

(kuten TaVM)

98 §

Hankintasopimuksen erityisehdot

Hankintayksikkö voi asettaa hankintasopimuksen toteuttamiselle erityisehtoja edellyttäen, että ehdot liittyvät hankinnan kohteeseen 94 §:ssä tarkoitettulla tavalla. Ehdot voivat liittyä hankinnan taloudellisiin tai sosiaalisiin näkökohtiin, innovaatio-, ympäristö- ja työllisyysnäkökohtiin tai työehtoja koskeviin näkökohtiin. Hankintasopimuksen erityisehdoista on ilmoitettava hankintailmoituksessa, neuvottelukutsussa tai tarjouspyyntöasiakirjoissa.

Hankintayksikön ja tarjouskilpailun voittaneen tarjoajan väliseen hankintasopimukseen on otettava ehto, jonka mukaan Suomessa toteutettavassa hankintasopimukseen sisältyvässä työssä on noudatettava vähintään niitä työsuhteen vähimmäisehtoja, joita Suomen lain ja työehtosopimusmääräysten mukaan on noudatettava samanlaatuisessa työssä.

**Valiokunnan mietintö TaVM 16/2026 vp
Vastalause 4**

11 luvun otsikko

(kuten TaVM)

99 §

(kuten TaVM)

100 §

(kuten TaVM)

101 §

(kuten TaVM)

101 a §

(kuten TaVM)

102 §

(kuten TaVM)

103 §

(kuten TaVM)

105 §

(kuten TaVM)

106 §

(kuten TaVM)

124 §

(kuten TaVM)

125 §

(kuten TaVM)

136 §

Valiokunnan mietintö TaVM 16/2026 vp
Vastalause 4

(kuten TaVM)

141 §

(kuten TaVM)

146 §

(kuten TaVM)

150 §

(kuten TaVM)

154 §

(kuten TaVM)

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Lain 75 §:n 1 momentti ja 125 §:n 1 momentti tulevat kuitenkin voimaan vasta 1 päivänä lokakuuta 2026.

~~Tämän lain 15 §:n 2 momenttia sovelletaan 1 päivästä heinäkuuta 2027. Mainittua momenttia sovelletaan kuitenkin vasta 1 päivästä heinäkuuta 2029 sellaisiin sidosyksiköihin, joiden pääasiallisena tarkoituksena on tuottaa lakisääteisiä välittömästi henkeä ja terveyttä ylläpitäviä terveydenhuollon palveluja tai terveydenhuoltolaissa (1326/2010) tarkoitettuja terveydenhuollon keskitetyn erikoisosaamisen palveluja taikka näiden palvelujen tuottamiseen tarkoitettuja tietojärjestelmiä.~~

~~Riippumatta tämän lain 15 §:n 2 momentissa säädetystä edellytyksestä sidosyksikön käytölle, hankintayksikkö voi tehdä uusia mainitussa pykälässä tarkoitettuja määräaikaista sopimuksia sidosyksikkönsä kanssa 30 päivään syyskuuta 2026. Näiden sopimusten voimassaoloaika voi olla korkeintaan yksi vuosi.~~

~~Jos 15 §:n 2 momentissa säädetty edellytys sidosyksikön käytölle ei täyty, hankintayksikkö voi hyödyntää ennen tämän lain voimaantuloa sidosyksikkönsä kanssa tekemää sopimusta 30 päivään kesäkuuta 2027 asti. Hankintayksikön tulee irtisanoa tällaiset sopimukset päättymään viimeistään mainittuna päivänä. Jos sopimuksen irtisanomisesta olisi poikkeuksellisesti kohtuuttomia seurauksia tai sopimuksen irtisanomiseen liittyy merkittäviä taloudellisia riskejä, voidaan yleiseen etuun liittyvistä pakottavista syistä sopimus kuitenkin irtisanoa päättymään viimeistään 30 päivänä kesäkuuta 2030. Hankintayksikön tulee tehdä ilmoitus tällaisesta sopimuksesta Valtiokonttorille viimeistään 30 päivänä syyskuuta 2026. Valtiokonttori julkaisee tiedot ilmoituksista verkkosivuillaan.~~

~~Ennen tämän lain voimaantuloa aloitettuihin lain voimaan tullessa vireillä olleisiin hankintamenettelyihin sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.~~

Vastalauseen lausumaehdotukset

1. Hankintalaista on muodostunut viime vuosina keskeinen väline julkisen palvelutuotannon ulkoistamisessa ja yksityistämisessä tavalla, joka lisää kuntien ja

Valiokunnan mietintö TaVM 16/2026 vp

hyvinvointialueiden kustannuksia eikä vastaa lain tarkoitusta mm. julkisten varojen käytön osalta. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy välittömästi toimiin paikallishallintoon kohdistuvan yksityistämisen-, yhtiöittämisen- ja ulkoistamiskehityksen kääntämiseksi kestävämpään julkista palvelutuotantoon ja paikallista itsehallintoa vahvistavaan suuntaan.

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus tekee eduskunnalle viipymättä esityksen, jossa sidosyksiköiden kymmenen prosentin vähimmäisomistusraja kumotaan hankintalaista ja sidosyksiköiden ulosmyyntiraja nostetaan hankintadirektiivin sallimaan 20 prosenttiin.

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus tekee eduskunnalle viipymättä esityksen, jolla hankintalakia uudistetaan alihankkijoita ja vuokratyötä koskevien velvoitteiden osalta kattavaksi ja tarkaksi, työehtojen ja työlainsäädännön vahvemmaksi huomioimiseksi hankinnoissa sekä työrikosten kattavaksi huomioimiseksi hankintalain poissulkemisperusteissa.

4. Eduskunta edellyttää, että hallitus tekee eduskunnalle viipymättä esityksen, jolla hankintalain mukaiset pakolliset poissulkemisperusteet ulotetaan koskemaan myös EU-kynnysarvot alittavia hankintoja.

Helsingissä 27.5.2026

Johannes Yrttiaho vas